

2020 წლის
სახელმწიფო
ბიუჯეტის
კანონის
პროექტი
(პირველი
წარდგენა)

მოქალაქის გზამკვლევი

საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო
თბილისი, 2019 წელი

სარჩევი

გზამკვლევის შესახებ	1	<i>4. განათლება, მეცნიერება და პროფესიული მომზადება</i>	28
ოჯახის ბიუჯეტი	2	<i>5. მაკროეკონომიკური სტაბილურობა და საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესება</i>	29
რა ნიშნავს ტერმინი „ბიუჯეტი“?	3	<i>6. ინსტიტუციონალური განვითარება და ქვეყნის ინტერესების სამართლებრივი მხარდაჭერა</i>	31
საბიუჯეტო სისტემის სამართლებრივი საფუძვლები	4	<i>7. იძულებით გადაადგილებულ პირთა და მიგრანტთა სახელმწიფო მხარდაჭერა და რეინტეგრაციის ხელშეწყობა</i>	31
სახელმწიფო ბიუჯეტი	4	<i>8. კულტურა, რელიგია, ახალგაზრდობის ხელშეწყობა და სპორტი</i>	32
საქართველოს საბიუჯეტო სისტემა	8	<i>9. საერთაშორისო ურთიერთობები და ევროატლანტიკურ სივრცეში ინტეგრაცია</i>	33
საბიუჯეტო პროცესი	9	<i>10. სოფლის მეურნეობა</i>	33
საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის ძირითადი პრინციპები	10	<i>11. სასამართლო სისტემა</i>	34
სახელმწიფო ბიუჯეტის მონაწილეთა პასუხისმგებლობა	11	<i>12. გარემოს დაცვა და ბუნებრივი რესურსების მართვა</i>	35
ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულების დოკუმენტი (BDD)	11	რეიტინგები	36
ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულების დოკუმენტის (BDD)	11	✓ <i>Doing Business</i>	36
სტრუქტურა	13	✓ <i>მმართველობის ინდიკატორები</i>	36
საბიუჯეტო პროცესის მოკლე აღწერა	14	✓ <i>ღია ბიუჯეტის ინდექსი (OBI)</i>	38
საჯარო ფინანსების მართვის რეფორმის აღწერა	15	დაგეგმილი ღონისძიებები	39
ძირითადი ფისკალური წესები საქართველოში	19	ბიუჯეტის გამჭვირვალობა	40
სახელმწიფო ბიუჯეტის სტრუქტურა	20	ძირითადი მაკროეკონომიკური პარამეტრები	41
2020 წლის ბიუჯეტის კანონის ზოგადი მიმოხილვა	23	სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობები ⁴²	
სახელმწიფო ბიუჯეტის პრიორიტეტები ²⁴		სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობების სტრუქტურა	43
<i>1. ხელმისაწვდომი, ხარისხიანი ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა</i>	25	სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლები	43
<i>2. თავდაცვა, საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება</i>	26	სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლების სტრუქტურა	44
<i>3. რეგიონული განვითარება, ინფრასტრუქტურა და ტურიზმი</i>	27		

გადასახადები	44	განათლება, მეცნიერება და პროფესიული მომზადება	53
გრანტები	45	რეგიონული განვითარება და ინფრასტრუქტურა	54
სხვა შემოსავლები	45	თავდაცვა, საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	55
არაფინანსური აქტივების კლება	46	სამინისტროების მიერ სახელმწიფო ბიუჯეტის ასიგნებების გადანაწილება	56
ფინანსური აქტივების კლება	46	მხარჯავი დაწესებულებების დაფინანსება 2018-2020 წლებში	57
ვალდებულების ზრდა	46	2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის ავტონომიური რესპუბლიკებისა და მუნიციპალიტეტებისათვის გადასაცემი ტრანსფერების მოცულობა შეადგენს 131.000.0 ათასი ლარს.	71
სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელები	47	მუნიციპალიტეტის კუთვნილი დამატებული ღირებულების გადასახადის განაწილების წესი	73
გადასახდელების სტრუქტურა	47	საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ზრდის ფუნქციონალური კლასიფიკაცია	75
სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელები	48	რას ნიშნავს ეს ყველაფერი?	76
ხარჯები	48	შენთვის როგორც მოქალაქისთვის?	76
ხარჯების სტრუქტურა	49	რისი გაკეთება შეუძლიათ მოქალაქეებს?	77
არაფინანსური აქტივების ზრდა	50		
ფინანსური აქტივების ზრდა	50		
საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელები	50		
2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის შემოსულობები, გადასახდელები და ნაშთის ცვლილება	51		
2020 წლის ბიუჯეტის კანონით გათვალისწინებული პრიორიტეტული ღონისძიებების დაფინანსება	52		
ხელმისაწვდომი, ხარისხიანი ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა	52		

გზამკვლევის შესახებ

სახელმწიფოს პრიორიტეტია საკუთარი მოსახლეობის დაცვა, მათი სოციალურ ინტეგრირების ხელშეწყობა, თითოეული მოქალაქის ეკონომიკური სტაბილურობის და მსოფლიო ბაზრებზე კონკურენტუნარიანობის მიღწევა, ასევე მოქალაქეებისთვის იმის ახსნა თუ საიდან მოდის და სად მიდის თანხები სახელმწიფო ბიუჯეტში. აღნიშნული პრიორიტეტის განხორციელება შესაძლებელია, მხოლოდ აქტიური მოქალაქეების მეშვეობით. სწორედ ამიტომ, ყოველლიურად მზადდება მოქალაქის გზამკვლევი, რომლის დახმარებითაც შესაძლებელია საზოგადოების წევრები გახდნენ მეტად აქტიურნი.

გზამკვლევის მიზანია ფართო საზოგადოებისთვის იმ ძირითადი საკვანძო საკითხების მიწოდება, რომელსაც ითვალისწინებს საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონი. გზამკვლევის მეშვეობით ყველა დაინტერესებული პირი გაიგებს თუ რას ნიშნავს ტერმინი ბიუჯეტი, რა კომპონენტებისგან შედგება საბიუჯეტო სისტემა, გაეცნობა საბიუჯეტო პროცესის საფეხურებს, საბიუჯეტო პროცესის წარმართვის სამართლებრივ საფუძვლებს, ბოლო წლებში საჯარო ფინანსების მართვაში განხორციელებულ რეფორმებს და მიღწეულ შედეგებს, წარმოდგენა შეეძენება 2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის პრიორიტეტულ მიმართულებების შესახებ, ასევე ბიუჯეტით დაგეგმილ ღონისძიებებზე სახელმწიფოს მიერ წლის განმავლობაში მისაღები შემოსულობების მოცულობის და დასახული მიზნების მისაღწევად გასაწევი ხარჯების თაობაზე.

2020 წლის საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის მოკლე სახელმძღვანელო, ბიუჯეტი და ბიუჯეტთან/საბიუჯეტო პროცესთან დაკავშირებული სხვა დამატებითი ინფორმაცია საზოგადოებისთვის ხელმისაწვდომია საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ოფიციალური ვებ-გვერდის¹ მეშვეობით.

¹ www.mof.ge

ოჯახის ბიუჯეტი

რა არის ბიუჯეტი? ეს არის იმის ცოდნა, თუ როგორ უნდა განკარგო შემოსავალი. ბიუჯეტის შედგენა სასარგებლოა როგორც ცალკეული პირებისა და ოჯახებისათვის, ისე საქმიანი ადამიანებისა და მთავრობებისათვის.

ოჯახის ყველა წევრი უნდა მონაწილეობდეს ბიუჯეტის შედგენაში, რათა ყველა გრძნობდეს ვალდებულებას, მიჰყვეს შედგენილ გეგმას. ერთად შედგენილი ბიუჯეტი დაეხმარება ოჯახის თითოეულ წევრს, უკეთესად განკარგონ ოჯახის შემოსავალი.

მოთხოვნილებები და ხარჯები შემოსავლების პარალელურად იზრდება და როგორც წესი, ყოველთვის აჭარბებს მას. რეალურად ერთობლივი ბიუჯეტი გულისხმობს ფინანსების ისეთ მართვას, რომელიც მომავალზე ფიქრის შესაძლებლობას იძლევა.

ოჯახის ბიუჯეტის განსაზღვრისას განიხილება მოსალოდნელი შემოსავლები და ხარჯები როგორცაა კვება, კომუნალური მომსახურება, ტრანსპორტირება, დასვენება, ოჯახის აუცილებელი გადასახადები, როგორცაა მაგალითად ბინის, მანქანის და სხვა სამომხმარებლო კრედიტის დაფარვა, ბანკის საპროცენტო შენატანები, აგრეთვე მსჯელობენ გარკვეული თანხის დაზოგვის შესაძლებლობაზეც. მნიშვნელოვანია შეფასდეს წლის განმავლობაში გასაწევი ხარჯები ოჯახის შემოსავლებთან მიმართებაში, თუ ოჯახის შემოსავალი არასაკმარისი აღმოჩნდა დაგეგმილი ხარჯების დასაფარავად, უნდა განისაზღვროს პრიორიტეტები ხარჯების შესამცირებლად ან განხილულ იქნეს შემოსავლების გაზრდის ალტერნატიული ვარიანტები მაგალითად: ზედმეტი სამუშაო საათები, ახალ სამსახურში გადასვლა ან დამატებითი სამუშაოს მოძებნა. თუ ოჯახი თვლის, რომ მისი მდგომარეობა დროებითია, ან სურვილი აქვთ ახალი ბიზნესის დაწყების და არა აქვთ საკმარისი სახსრები, მაშინ მის წევრებს შეუძლიათ განიზილონ კრედიტის აღების ვარიანტიც, მაგრამ მის პარალელურად საჭიროა განიხილონ და მოიძიონ სესხის დაფარვის წყაროები.

თუ ოჯახის შემოსავალი აჭარბებს ყოველდღიურ ხარჯებს, შესაძლებელია დანაზოგის გაკეთება შორეული გეგმების განსახორციელებლად. ან მეორეს მხრივ, ასეთი თანხები დახიხარჯოს არსებული მდგომარეობის გაუმჯობესებაზე; მაგალითად იყიდონ ახალი ავტომობილი, საყოფაცხოვრებო ტექნიკა ან გაიუმჯობესონ საცხოვრებელი პირობები.

ოჯახი რაღაც ფორმით სახელმწიფოს პატარა მოდელია და მთავრობის მიერ სახელმწიფო ბიუჯეტის მომზადების პროცესიც ზოგიერთ შემთხვევაში ზემოთ აღწერილი პროცესის ანალოგიურად მიმდინარეობს. მთავრობა და პარლამენტი განსაზღვრავენ მთავრობის მოსალოდნელ შემოსავლებს, შემოსავლის წყაროებს და მოსალოდნელ ხარჯებს პროგრამების მიხედვით. მაგალითად თავდაცვის, საგარეო საქმეთა, სოციალური დაცვის, განათლების, სამართალდამცავი ორგანოების, რეგიონული ინფრასტრუქტურის, სოფლის მეურნეობის და სხვა პროგრამების მიხედვით. ისეთ შემთხვევებში, როდესაც მოსალოდნელი შემოსავლები ხარჯებზე ნაკლებია, მთავრობა განიხილავს საგარეო ვალის აღების

შესაძლებლობას გარკვეული პირობებით, თუ იგი ქვეყნისთვის მომგებიანი იქნება და მისი დაფარვის წყაროებიც შესაძლებელი.

რა ნიშნავს ტერმინი „ბიუჯეტი“?

ტერმინი „ბიუჯეტი“ მომდინარეობს ინგლისური სიტყვისგან „Budget“, რაც ტომარას ნიშნავს. როდესაც ინგლისის პარლამენტში მთავრობა თემთა პალატას ფულს სთხოვდა, ხაზინის კანცლერი ხსნიდა პორტფელს (ტომარას), სადაც სახელმწიფო შემოსავალ-გასავლის ხარჯთაღრიცხვის კანონპროექტი იდო. ამას უწოდებდნენ ბიუჯეტის გახსნას.

თანამედროვე გაგებით ბიუჯეტი არის განსაზღვრული პირის (ოჯახის, ბიზნესის, ორგანიზაციის, სახელმწიფოს და ა.შ.) შემოსავლებისა და გასავლების ჩამონათვალი, რომელიც განისაზღვრება კონკრეტული დროის პერიოდით, ჩვეულებრივ ერთი წლით. უფრო კონკრეტულად ბიუჯეტი შემოსავლებისა და ხარჯების ერთიანობას წარმოადგენს.

საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის ყველა შემოსულობა და გადასახდელი სრულდება სახელმწიფო ხაზინის სისტემის მეშვეობით. იგი სახელმწიფო ფინანსების ერთ-ერთი მთავარი კომპონენტია. სახელმწიფო ფინანსები თავის მხრივ ქვეყნის ფინანსური სისტემის ძირითადი ნაწილია, რომელიც სახელმწიფოს ეკონომიკური, პოლიტიკური და სოციალური ფუნქციების განხორციელების ინსტრუმენტია.

მთავრობა და პარლამენტი განსაზღვრავენ მთავრობის მოსალოდნელ შემოსავლებს, შემოსავლის წყაროებს და მოსალოდნელ ხარჯებს პროგრამების მიხედვით. მაგალითად თავდაცვის, საგარეო საქმეთა, სოციალური დაცვის, განათლების, სამართალდამცავი ორგანოების, რეგიონული ინფრასტრუქტურის, სოფლის მეურნეობის და სხვა პროგრამების მიხედვით. ისეთ შემთხვევებში, როდესაც მოსალოდნელი შემოსავლები ხარჯებზე ნაკლებია, მთავრობა განიხილავს საგარეო ვალის აღების შესაძლებლობას გარკვეული პირობებით, თუ იგი ქვეყნისთვის მომგებიანი იქნება და მისი დაფარვის წყაროებიც შესაძლებელი.

მოთხოვნილებები და ხარჯები შემოსავლების პარალელურად იზრდება და როგორც წესი, ყოველთვის აჭარბებს მას. რეალურად ერთობლივი ბიუჯეტი გულისხმობს ფინანსების ისეთ მართვას, რომელიც მომავალზე ფიქრის შესაძლებლობას იძლევა.

საბიუჯეტო სისტემის სამართლებრივი საფუძვლები

საქართველოს კონსტიტუცია

ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ საქართველოს კანონი

საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსი

საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები

ადგილობრივი თვითმმართველობის შესახებ საქართველოს ორგანული კანონი

ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების მიერ გამოცემული აქტები

სახელმწიფო ბიუჯეტი

სახელმწიფო ბიუჯეტი წარმოადგენს სახელმწიფოს უმნიშვნელოვანეს ფინანსურ დოკუმენტს. იგი არის ყველა უწყების მიერ განსახორციელებელი პროგრამების, ქვეპროგრამების და ღონისძიებების ერთობლიობა. საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტს ამტკიცებს საქართველოს პარლამენტი.

ბიუჯეტი არის გამჭვირვალე დაგეგმარება, რომლის დროსაც მთავრობა და მხარჯავი დაწესებულებები და საბიუჯეტო

ორგანიზაციები აღწევენ ერთგვარ შეთანხმებას სახელმწიფო რესურსების განაწილებაზე სტრატეგიული პრიორიტეტების მიხედვით. საბიუჯეტო პროცესის დახვეწისა და ფორმულირების გაუმჯობესების ეტაპზე მნიშვნელოვანია აღნიშნული პროცესი მოექცეს დადგენილ ფისკალურ ჩარჩოში და მოხდეს რესურსების ეფექტური განაწილება დასახული მიზნების მისაღწევად.

ბიუჯეტს მრავალმხრივი ფუნქცია გააჩნია. კერძოდ:

- ❖ ბიუჯეტი წარმოადგენს ცენტრალური მთავრობების მიერ შემუშავებულ გეგმას, თუ როგორ მოიძიოს მთავრობამ სახსრები აღებული ვალდებულებების შესასრულებლად. რა სახის და მოცულობის თანხები უნდა იქნეს ამისათვის მობილიზებული სხვადასხვა სახის გადასახადებიდან, როგორცაა დამატებული ღირებულების, აქციზის, მოგებისა და სხვა სახის გადასახადები.
- ❖ ბიუჯეტი წარმოადგენს გეგმას, თუ როგორ უნდა დახარჯოს მთავრობამ მის მიერ მობილიზებული თანხები. რა ღონისძიებები უნდა იქნეს დაფინანსებული და როგორ უნდა განაწილდეს შემოსავლები სხვადასხვა სფეროებზე. კერძოდ, განათლებაზე, თავდაცვაზე, ჯანმრთელობაზე, სოციალურ დაცვასა და ა.შ. სხვა მიმართულებებზე.
- ❖ ბიუჯეტი განსაზღვრავს მთავრობის მიერ ასაღები სახელმწიფო ვალისა და სესხების ლიმიტებს. თუ ხარჯები აჭარბებს შემოსავლებს, მთავრობამ უნდა აიღოს გარკვეული ვალი, რათა დაფაროს მისი მოსახლეობისათვის გაწეული მომსახურების ხარჯები და გადაიხადოს გასული წლების ვალები.
- ❖ ბიუჯეტი გავლენას ახდენს ეროვნული ეკონომიკის განვითარებაზე. ზოგიერთი ხარჯი (როგორცაა მაგალითად განათლებისა და მეცნიერების, აგრეთვე ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის) შესაძლებელია ზრდის პროდუქტიულობას, რაც მომავალში გამოიწვევს მოსახლეობის შემოსავლის ზრდასაც. მეორე მხრივ კი, გადასახადები ამცირებს მოსახლეობის შემოსავალს და მათ ნაკლებ სახარჯ ფულს უტოვებს. გამომდინარე აქედან, ბიუჯეტი (შემოსულობები და გადასახდელები) უნდა დაბალანდეს ისე, რომ იგი იქცეს ქვეყნის განვითარების მძლავრ ბერკეტად.
- ❖ ბიუჯეტზე თავად ახდენენ გავლენას ეროვნული ეკონომიკური პროცესები. კერძოდ, მაღალი ეკონომიკური ზრდის პირობებში ბიზნესი უფრო აქტიურდება, იზრდება დასაქმების მოცულობა, შესაბამისად იზრდება როგორც მოქალაქეების, ასევე ქვეყნის ბიუჯეტის შემოსავალიც, განსაკუთრებით კი საგადასახადო შემოსავალი. ამ პირობებში მთავრობას საშუალება ეძლევა დააფინანსოს მეტი ღონისძიებები. ამასთან მცირდება ვალის აღების საჭიროება.
- ❖ ბიუჯეტი წარმოადგენს სტრატეგიულ დოკუმენტს. ამასთან, ბიუჯეტი მოიცავს ინფორმაციას გასულ წლებში მთავრობის მიერ მოზიდულ და დახარჯულ თანხებზე, ასევე მოიცავს საპროგნოზო ინფორმაციას თანხების მომავალში დახარჯვასთან დაკავშირებით.

ძირითადი ტერმინები:

ბიუჯეტი - საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკების და ადგილობრივი ხელისუფლებების ფუნქციებისა და ვალდებულებების შესრულების მიზნით მისაღები შემოსულობების, გასაწევი გადასახდელებისა და ნაშთის ცვლილების ერთობლიობა, რომელიც დამტკიცებულია საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების შესაბამისი ორგანოების მიერ.

პროგრამული ბიუჯეტი - ასიგნებები გამოიყოფა მხარჯავი დაწესებულებების და მათ მიერ განსახორციელებელი პროგრამების/ქვეპროგრამების მიხედვით. პროგრამული ბიუჯეტის ძირითადი პრინციპია სახელმწიფო სახსრების მიმართვა წინასწარ განსაზღვრული შედეგების მისაღწევად, რისი გათვალისწინებითაც პროგრამული ბიუჯეტი ხშირად შედეგებზე ორიენტირებული ბიუჯეტის სახელითაა მოხსენიებული; პროგრამული ბიუჯეტის მიზანია სახელმწიფო ხარჯების ეფექტურობის ამაღლება, სახელმწიფო სექტორის დაწესებულებების დაფინანსებისა და მათ მიერ მიღწეული შედეგების ურთიერთკავშირის გაძლიერება. გარდა მხარჯავი დაწესებულებების მიერ განსახორციელებელი პროგრამებისა და ქვეპროგრამების საბიუჯეტო კოდექსით განსაზღვრულია საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელები.²

პროგრამა - წარმოადგენს ბიუჯეტით განსაზღვრული პრიორიტეტების მიზნების მისაღწევად საბიუჯეტო ორგანიზაცი(ებ)ის მიერ განსახორციელებელ ღონისძიებათა ერთობლიობას, რომლებიც დაჯგუფებულია მსგავსი შინაარსის მიხედვით და ხორციელდება ერთი საბოლოო შედეგის მისაღწევად.

ქვეპროგრამა - წარმოადგენს მხარჯავი დაწესებულების პროგრამის ფარგლებში საბიუჯეტო ორგანიზაცი(ებ)ის მიერ გასატარებელ ღონისძიებათა ერთობლიობას.

პროფიციტი - თუ ბიუჯეტის დაგეგმილი შემოსავალი აჭარბებს გასავალ ნაწილს, მაშინ საუბრობენ საბიუჯეტო პროფიციტზე.

დეფიციტი - თუ ბიუჯეტის დაგეგმილი გასავალი აჭარბებს შემოსავალ ნაწილს, მაშინ საუბრობენ საბიუჯეტო დეფიციტზე.

მხარჯავი დაწესებულება - ბიუჯეტის პროგრამულ კლასიფიკაციაში პირველი თანრიგით გათვალისწინებული საბიუჯეტო ორგანიზაცია.

² საქართველოს კანონი „საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსის“ შესახებ ადგენს თუ რა შეიძლება იყოს ამ ტიპის გადასახდელები, მათ შორის მოიაზრება საერეზერვო ფონდები და დადგენილია ლიმიტი სარეზერვო ფონდებისათვის (არაუმეტეს მთლიანი ბიუჯეტის 2%).

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემა

ბიუჯეტი არის სხვადასხვა დონის, რომელთა ერთიანობა ქმნის საბიუჯეტო სისტემას. საქართველოს საბიუჯეტო სისტემა მოიცავს საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტს, აფხაზეთისა და აჭარის ავტონომიური ერთეულების ბიუჯეტებსა და ადგილობრივ ბიუჯეტებს. ამასთან, ფინანსური პოლიტიკის ფორმირებისას გამოიყენება „ნაერთი ბიუჯეტი“, რომელიც აერთიანებს არსებულ ბიუჯეტებს და არ წარმოადგენს ნორმატიულ აქტს, შესაბამისად არ მტკიცდება საქართველოს პარლამენტის მიერ.

საბიუჯეტო პროცესი

სახელმწიფოს ქმედებას ბიუჯეტის ფორმირების, განხილვის, დამტკიცების, დაზუსტების, შესრულების, ანგარიშებისა და კონტროლის შესახებ ეწოდება საბიუჯეტო პროცესი.

საქართველოს საბიუჯეტო სისტემის ძირითადი პრინციპები

ყოვლისმომცველობა

ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის, გადასახდელის და ნაშთის ცვლილების სრულყოფილად ასახვა შესაბამის ბიუჯეტში

ანგარიშვალდებულება

ყველა მონაწილის პასუხისმგებლობა მის მიერ განხორციელებულ საქმიანობზე და წარდგენილ ინფორმაციაზე

გამჭვირვალობა

წარმომადგენლობით ორგანოებში განხილვის პროცედურების საჯაროობა, ბიუჯეტის და მისი შესრულების ანგარიშების გამოქვეყნება, ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა

დამოუკიდებლობა

ყველა დონის ბიუჯეტის დამოუკიდებლობა

ერთიანობა

ერთიანი კლასიფიკაციით, აღრიცხვის ერთიანი სისტემით, სახელმწიფო ფინანსური კონტროლის ერთიანი პირნციპებით ხელმძღვანელობა ყველა დონის ბიუჯეტისათვის

უნივერსალობა

ბიუჯეტის ყველა შემოსულობის მიმართვა საერთო გადასახდელების დასაფინანსებლად

კონსოლიდირება

სახელმწიფო ხაზინის ერთიანი ანგარიშის სისტემა

სახელმწიფო ბიუჯეტის მონაწილეთა პასუხისმგებლობა

- სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის მომზადებისთვის, ბიუჯეტის შესრულებისა და ანგარიშგებისთვის პასუხისმგებელია საქართველოს მთავრობა;
- სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის განხილვასა და დამტკიცებაზე და ბიუჯეტის კონტროლზე უფლებამოსილია საქართველოს პარლამენტი;
- სახელმწიფოს ერთიანი, საქართველოს ნაერთი და ცენტრალური ბიუჯეტებისათვის პასუხისმგებელია საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო;

ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულების დოკუმენტი (BDD)

წლიური ბიუჯეტის პროექტის მომზადების პროცესი იწყება ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულებების დოკუმენტზე (BDD) მუშაობით.

ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულების დოკუმენტი (BDD) არის ქვეყნის განვითარების ძირითადი გეგმა, რომელიც ასახავს ინფორმაციას საშუალოვადიანი მაკროეკონომიკური და ფისკალური პროგნოზების შესახებ, ასევე ინფორმაციას საქართველოს ცენტრალური, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი ხელისუფლებების განვითარების ძირითადი მიმართულებების შესახებ.

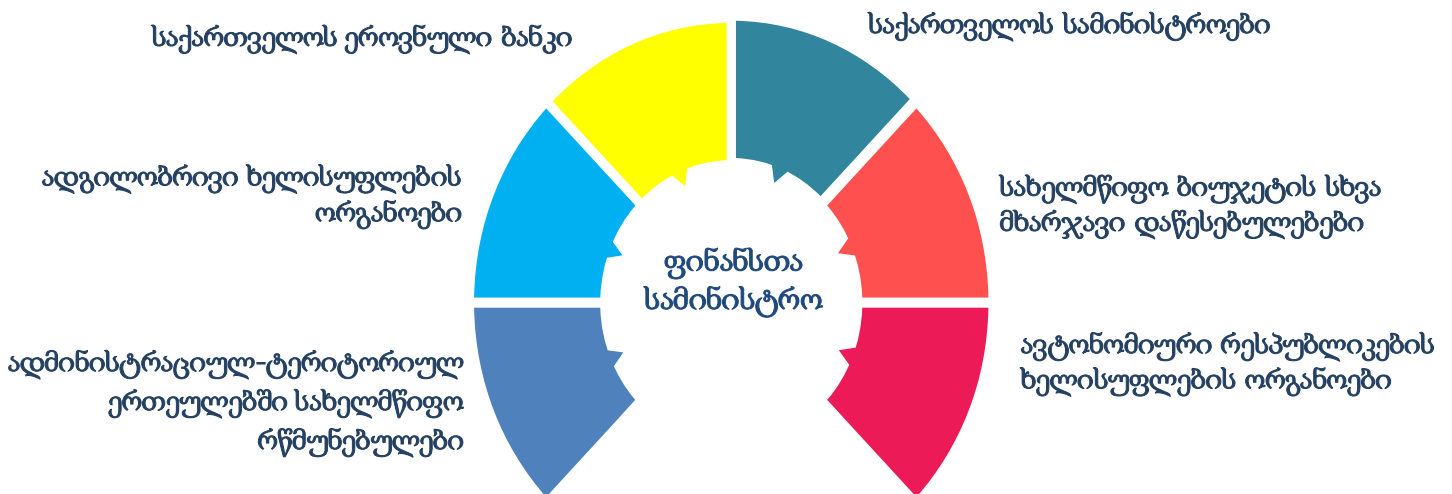
დოკუმენტის მოიცავს 4 წლიან პერიოდს და ყოველწლიურად განახლებადი დოკუმენტია.

BDD დოკუმენტის მომზადებით იწყება ყოველწლიური ბიუჯეტის მომზადება. საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსით განისაზღვრება ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულებების დოკუმენტის შემუშავების ეტაპები, რა ინფორმაციას უნდა მოიცავდეს იგი და რა ვადებში ხდება საქართველოს მთავრობისა და პარლამენტისათვის მისი პირველადი, გადამუშავებული და საბოლოო ვარიანტების წარდგენა.

საქართველოს მთავრობა იწონებს ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტის პირველად ვარიანტს დასაგეგმი საბიუჯეტო წლისა და +3 წლისათვის.

ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულების დოკუმენტის (BDD) შემუშავებაში მონაწილეობას იღებენ:

ქვეყნის ძირითადი მონაცემების და მიმართულების დოკუმენტის (BDD) სტრუქტურა

-

პრიორიტეტული მიმართულებების ფარგლებში დაგეგმილი თითოეული პროგრამის დაფინანსების მოცულობა
-

მთავრობის მიზნები საშუალოვადიან პერიოდში და ძირითადი სამოქმედო გეგმები
-

მაკროეკონომიკური სიტუაციის მოკლე ანალიზი, მაკროეკონომიკური ინდიკატორების ფაქტიური და საპროგნოზო მაჩვენებლები
-

გასული ორი წლის შესრულების საბოლოო შედეგები, შემოსულობების ფაქტიური მაჩვენებლები და დაფინანსებული ღონისძიებები
-

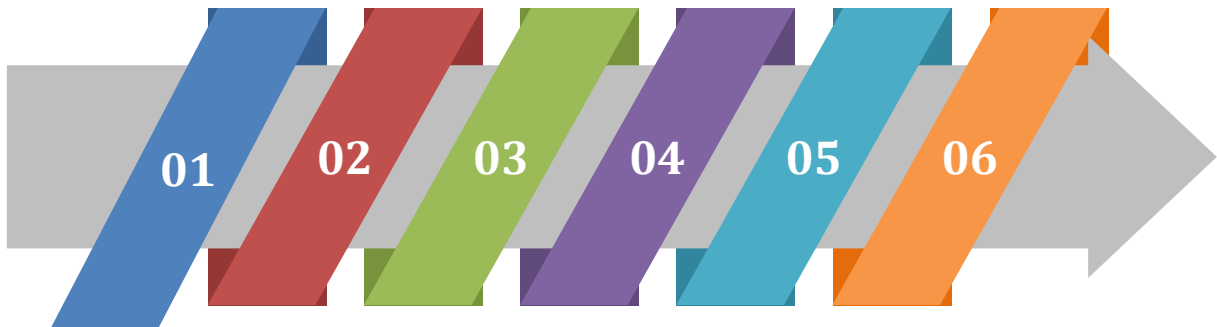
ბიუჯეტის აგრეგირებული მაჩვენებლები მიმდინარე და დასაგეგმი საბიუჯეტო წლების
-

დასაგეგმი წლებისათვის ბიუჯეტის დაფინანსებაზე მყოფი ორგანიზაციების რიცხოვნობის და ასიგნებების ზღვრული მოცულობები
-

მთავრობის პრიორიტეტების ფარგლებში მხარჯავი დაწესებულებების მდგომარეობის განსახორციელებელი პროგრამების აღწერა

საბიუჯეტო პროცესის მოკლე აღწერა

- სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის მომზადების მიზნით, სამინისტროები აყალიბებენ მათ პრიორიტეტებს;
- მთავრობა პრიორიტეტებს და საბიუჯეტო პარამეტრებს უთანხმებს პარლამენტს;
- პარლამენტის შენიშვნების და წინადადებების გათვალისწინებით სამინისტროები ამტკიცებენ საშუალოვადიან პრიორიტეტებს და მათ განსახორციელებელ სტრატეგიებს;
- სამინისტროების პრიორიტეტების საფუძველზე მზადდება BDD დოკუმენტი, სადაც ასევე ასახულია მხარჯავი დაწესებულებების პროგრამების დაფინანსების სავარაუდო მოცულობები და სამინისტროების საბიუჯეტო ჭერები;
- BDD დოკუმენტის გათვალისწინებით მხარჯავი დაწესებულებები ავსებენ საბიუჯეტო განაცხადებს; საბიუჯეტო განაცხადების საფუძველზე ფინანსთა სამინისტრო ამზადებს სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტს;
- საქართველოს მთავრობა წარუდგენს ბიუჯეტის პროექტს საქართველოს პარლამენტს, რომელიც განხილვების შემდგომ ამტკიცების წლიური ბიუჯეტის შესახებ კანონს.

1. სამინისტროების მიერ პრიორიტეტების ჩამოყალიბება
2. პრიორიტეტების და საბიუჯეტო პარამეტრების პარლამენტთან შეთანხმება
3. სამინისტროების მიერ საშუალოვადიან გეგმების დამტკიცება
4. BDD დოკუმენტის მომზადება და ჭერების დამტკიცება
5. საბიუჯეტო განაცხადების შევსება
6. ბიუჯეტის პროექტის მომზადება

საჯარო ფინანსების მართვის რეფორმის აღწერა

საჯარო ფინანსების მართვის რეფორმა დაიწყო 2004 წლიდან, რომელიც გულისხმობდა ხარჯების საშუალოვადიანი დაგეგმვის შემოღებას, საბიუჯეტო პროცესის ზოგად გაუმჯობესებას, საბიუჯეტო კლასიფიკაციის თანხვედრას საერთაშორისო სტანდარტებთან GFSM 2001 ყველა დონის ბიუჯეტისათვის და პროგრამულ ბიუჯეტზე გადასვლას.

საქართველომ შეიმუშავა საკანონმდებლო ბაზა, რომელიც უზრუნველყოფს ჯანსაღი საბიუჯეტო სისტემის არსებობას. საბიუჯეტო პროცესთან დაკავშირებით ბოლო პერიოდში მიღებული ახალი რეგულაციების ასახვა მოხდა ახალ საბიუჯეტო კოდექსში, რომელიც დამტკიცდა 2009 წელს და 2010 წლიდან მოქმედებს. შედეგად, სახელმწიფო, ავტონომიურ და ადგილობრივ დონეზე ბიუჯეტირების სისტემის ყველა საკანონმდებლო აქტი ერთ კანონში გაერთიანდა, გაუმჯობესდა ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტი (BDD), დაინერგა პროგრამული ბიუჯეტი ცენტრალური მთავრობის, ავტონომიური რესპუბლიკებისა და მუნიციპალიტეტების ბიუჯეტებისთვის, პარლამენტმა დაამტკიცა ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ ორგანული კანონი, რომელიც ძალაშია 2014 წლიდან. ის განსაზღვრავს ფისკალური დისციპლინის წესებს საჯარო ფინანსების მართვისთვის, ასევე - სავალდებულოდ აღსასრულებელ ფისკალურ წესებს და გამონაკლისებს.

ზემოხსენებული კანონების საფუძველზე საქართველოს საჯარო ფინანსების მართვა ხორციელდება რამდენიმე კანონქვემდებარე აქტით, რომელთაგან აღსანიშნავია: ფინანსთა

მინისტრის ბრძანებით დამტკიცებული კლასიფიკაცია, რომელიც საერთაშორისო სავალუტო ფონდის საჯარო სექტორში ფინანსური სტატისტიკის 2001 წლის სახელმძღვანელოს ეფუძნება, ფინანსთა მინისტრის ბრძანებით დამტკიცებული პროგრამული ბიუჯეტირების შედგენის მეთოდოლოგია და მთავრობისა და ფინანსთა მინისტრის ბრძანებით დამტკიცებული საინვესტიციო პროექტების მართვის გზამკვლევი და მეთოდოლოგია და სხვა.

განვითარდა ელექტრონული სისტემები (ePFMs) მთლიანად ჰარმონიზებული ელექტრონული ბიუჯეტერებისა (eBudget) და სახაზინო (eTreasury) სისტემებთან. საჯარო ფინანსების მართვის ინტეგრირებული, ინტერნეტზე დაფუძნებული, ელექტრონული სისტემის შექმნა და დანერგვა ერთ-ერთი უდიდესი წარმატებაა ქვეყნის საჯარო ფინანსების მართვის რეფორმის ფარგლებში. ამჟამად მას დაახლოებით 4,500 შიდა მომხმარებელი ჰყავს.

ცენტრალური მთავრობის საბიუჯეტო პროცესის და პროცედურების პარალელურად განვითარდა ადგილობრივი თვითმმართველობის საბიუჯეტო პროცესი და პროცედურები და ჩამოყალიბდა სრულყოფილი და კარგად დანერგული სისტემა, რამაც ხელი შეუწყო ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების eTreasury-ს სისტემაში ჩართვას.

გაუმჯობესდა ბიუჯეტის საშუალოვადიანი დაგეგმვა. გაძლიერდა კავშირები მთავრობის პროგრამის მომცველ დოკუმენტებს შორის, საშუალოვადიან ფისკალურ ჩარჩოს, დარგობრივი სამინისტროების ინდივიდუალურ საშუალოვადიან სამოქმედო გეგმებსა და პარლამენტის მიერ დამტკიცებულ წლიურ სახელმწიფო ბიუჯეტს შორის. **2012 წლიდან დაინერგა პროგრამული ბიუჯეტირება და შედეგებზე ორიენტირებული ბიუჯეტირება.** შედეგებზე ორიენტირებული ბიუჯეტირების დანერგვა საჭიროებს დამატებით სამუშაოს და მოიაზრება რეფორმის დღის წესრიგში. მნიშვნელოვანი წინსვლა იყო საბიუჯეტო პროცესის დახვეწის თვალსაზრისით, რაც აღიარებულია 2012 წლის PEFA-ს შეფასებაში, რომლის მიხედვითაც, პროგრამული ბიუჯეტის შემოღება და ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტსა და წლიურ ბიუჯეტს შორის კავშირის გაუმჯობესება იმის საშუალებას იძლევა, რომ ბიუჯეტის ასიგნებები შეესაბამებოდეს სტრატეგიულ მიზნებს. პროგრამული ბიუჯეტის და საშუალოვადიანი დაგეგმვის მეთოდოლოგიის გაფართოების შედეგად, რომელმაც 2017 წლის კანონით ბიუჯეტის შესახებ ყველა დარგობრივი სამინისტრო მოიცვა, PEFA-ს შეფასებით საქართველომ შეძლო 2012 წელს გამოვლენილი ხარვეზების აღმოფხვრის გზით მნიშვნელოვანი წინსვლისათვის მიეღწია. აღნიშნული შეფასებისას გამოვლენილი ხარვეზების აღმოფხვრის მიზნით განხორციელდა მთელი რიგი ღონისძიებები საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ. მათ შორის, 2015 წელს განახლდა პროგრამული ბიუჯეტის მეთოდოლოგია, რამაც ხელი შეუწყო დარგობრივი, სექტორული და სხვა ტიპის სტრატეგიებისა და სამოქმედო გეგმების შემუშავებისას როგორც შინაარსობრივი, ისე პროცედურული საკითხების დარეგულირებას. შედეგად, **გაძლიერდა კავშირი ქვეყნის ძირითად მიმართულებებსა და ბიუჯეტს შორის.** ქვეყნის მასშტაბით მომზადებული დარგობრივი და სექტორული სამოქმედო გეგმები მოიცავს შესაბამის ხარჯთაღრიცხვებს და შეესაბამება წლიური ბიუჯეტის კანონსა და ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტით 4 წლიან პერიოდში განსაზღვრულ პარამეტრებს.

გატარებული რეფორმების შედეგად, ბიუჯეტის საერთაშორისო პარტნიორობის (The International Budget Partnership) მიერ გამოქვეყნებული „ბიუჯეტის გამჭვირვალობის კვლევა 2017“ (Open Budget Survey 2017) შედეგებით, საქართველომ 82 ქულით შეფასდა და მე-5 ადგილი დაიკავა მსოფლიოს 115 ქვეყანას შორის და საქართველო მოექცა სრულიად გამჭვირვალე ქვეყნებს შორის. საქართველომ მკვეთრად გაიუმჯობესა პოზიციები 2015 წლის ანალოგიურ კვლევასთან

შედარებით და მნიშვნელოვანი პროგრესი აჩვენა, კვლევის მეთოდოლოგიის გართულების გათვალისწინებით. 2015 წლის ინდექსის თანახმად საქართველო 102 ქვეყანას შორის 66 ქულით მოექცა „მნიშვნელოვნად გამჭვირვალე“ ქვეყნების ჯგუფში და მე-16 ადგილს იკავებდა. 2017 წლის შეფასების საერთო საშუალო ქულა შემცირდა 2015 წელთან შედარებით 45 ქულიდან 42 ქულამდე, ხოლო საქართველოს მაჩვენებელი გაიზარდა 66 ქულიდან 82 ქულამდე.

მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა კაპიტალური ბიუჯეტების გაუმჯობესების მიმართულებით. ძალისხმევა ხმარდება როგორც კაპიტალურ ხარჯებზე საბიუჯეტო დოკუმენტაციის შინაარსობრივ დახვეწას, ისე ერთიანი მიდგომის დანერგვას საჯარო სექტორში ინვესტიციების საერთო ეფექტიანობისა და ეფექტურობის გასაზრდელად. შემუშავდა საინვესტიციო/კაპიტალური პროექტების მართვის გზამკვლევი და მეთოდოლოგია, რომლის საფუძველზეც დაიწყო აღნიშნული რეფორმის ეტაპობრივი დანერგვის პროცესი. ქვეყანაში საჯარო სექტორში ინვესტიციების მართვის საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისი სისტემის სრულყოფილად დანერგვისთვის მთავრობის ძალისხმევა მიმართულია რეფორმის შემდგომი ეტაპების განხორციელებისკენ.

მნიშვნელოვანი წინსვლაა საჯარო სექტორში საბუღალტრო აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების რეფორმის დანერგვის მიმართულებით. საჯარო სექტორში საბუღალტრო აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების განხორციელების სამოქმედო გეგმის თანხმად, განისაზღვრა დარიცხვის მეთოდით საჯარო სექტორში საბუღალტრო აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტებზე გადასვლის ძირითადი ეტაპები 2020 წლისთვის.

ხაზინის ერთიანი ანგარიშის არეალი გაფართოვდა და უკვე მოიცავს ადგილობრივ ხელისუფლებას და საჯარო უწყებებს, სკოლებისა და საბავშვო ბაღების გარდა. ამდენად, როგორც ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლებების, ისე საჯარო უწყებების ბიუჯეტის შესრულების კონსოლიდირებული ანგარიშები და ინფორმაცია, ხელმისაწვდომია რეალურ დროში, დღეების, თვეებისა და წლების მიხედვით. სახელმწიფო ხაზინამ შეიმუშავა ხაზინის ანგარიშებზე არსებული ფულადი რესურსების მართვისათვის საჭირო რეგულაციები და დაიწყო თავისუფალი ფულადი სახსრების განთავსება კომერციულ ბანკებში, ბლუმბერგში ჩატარებული აუქციონების გზით.

საგადასახადო პოლიტიკის რეფორმის განხორციელებით საქართველომ შთამბეჭდავ წინსვლას მიაღწია. მსოფლიო ეკონომიკურმა ფორუმმა 2015-2016 წლების გლობალური კონკურენტუნარიანობის ანგარიშში მიიჩნია, რომ საგადასახადო

განაკვეთები საქართველოში ბიზნესის საკეთებლად ყველაზე ნაკლებად პრობლემურ ფაქტორებს შორისაა. შედეგად, 140 ქვეყანას შორის საქართველოს პოზიცია შემდეგნაირია:

- დაბეგვრის ეფექტი ინვესტიციების მასტიმულირებელ ფაქტორებზე - მე-13 ადგილი;
- გადასახადის განაკვეთი მოგებაზე - მე-9 ადგილი;
- სავაჭრო ტარიფები - მე-4 ადგილი;
- დაბეგვრის ეფექტი მუშაობის მასტიმულირებელ ფაქტორებზე - მე-15 ადგილი.

ევროკავშირის მიერ დაფინანსებული ტექნიკური დახმარების ფარგლებში მომზადდა და გამოიცა წიგნი „საჯარო ფინანსების მართვის რეფორმა საქართველოში³“, რომელშიც აღწერილია ევროკავშირთან 10 წლიანი თანამშრომლობის ფარგლებში განხორციელებული რეფორმები და სამომავლო გეგმები. წიგნის მომზადებაში ჩართული იყო საჯარო ფინანსების მართვის რეფორმის მონაწილე ყველა სახელმწიფო ინსტიტუტი.

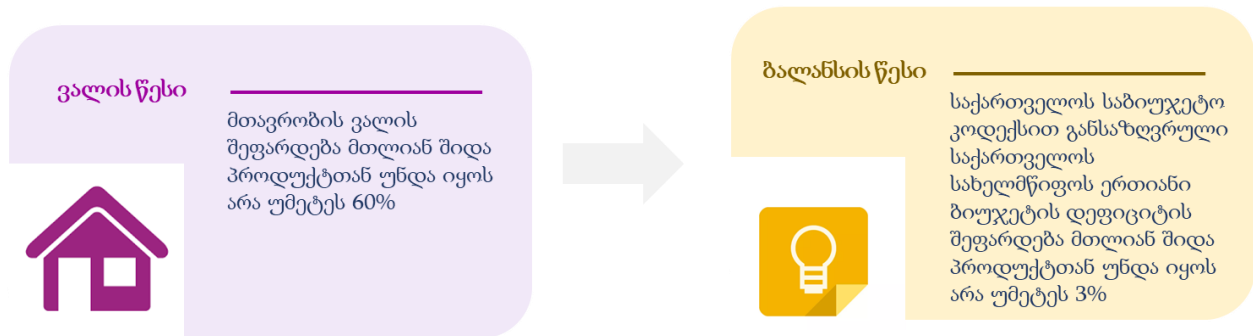
³ http://mof.ge/images/File/biujeti/European_Union_Finish_14_09_2017.pdf

ძირითადი ფისკალური წესები საქართველოში

2011 წელს საქართველომ მიიღო საქართველოს ორგანული კანონი⁴ „ეკონომიკური თავისუფლების შესახებ“, რომლითაც დადგენილია ეკონომიკური უფლებებისა და თავისუფლებების გარანტიები. ამ კანონით სახელმწიფო უზრუნველყოფს ეკონომიკურ უფლებებსა და თავისუფლებებს, რომლებიც საფუძვლად უნდა დაედოს საზოგადოების განვითარებას, ხალხის კეთილდღეობას და ეკონომიკის გრძელვადიან, სტაბილურ ზრდას. თავისუფლება არის ეკონომიკური პოლიტიკის ძირითადი პრინციპი, რომელიც გამოიხატება მთავრობის მცირე ზომაში, პასუხისმგებლობიან მაკროეკონომიკურ პოლიტიკასა და დაბალ გადასახადებში.

საერთო-სახელმწიფოებრივი გადასახადის ახალი სახის შემოღება, გარდა აქციზისა, ან საერთო-სახელმწიფოებრივი გადასახადის სახის მიხედვით არსებული განაკვეთის ზედა ზღვრის გაზრდა, გარდა აქციზისა, შესაძლებელია მხოლოდ რეფერენდუმის გზით.

ეკონომიკის გრძელვადიანი და მდგრადი ზრდის, მოსახლეობის კეთილდღეობის, მაკროეკონომიკური და ფისკალური სტაბილურობის უზრუნველსაყოფად დგინდება მაკროეკონომიკური პარამეტრების შემდეგი მაქსიმალური ზღვრები:

მთავრობის ვალი მოიცავს:

- სახელმწიფო ვალის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებულ სახელმწიფო ვალს, გარდა საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ აღებული ვალდებულებებისა;
- საბიუჯეტო ორგანიზაციების სესხის სახით არსებულ ვალს, გარდა საბიუჯეტო ორგანიზაციებიდან აღებული ვალისა.

თუ საქართველოს პარლამენტის მიერ დამტკიცებული ბიუჯეტი არ შეესაბამება კანონით დადგენილ ზღვარს ან ზღვრებს საქართველოს მთავრობა ვალდებულია შეიმუშაოს და

⁴ <https://matsne.gov.ge/document/view/1405264?publication=2>

საქართველოს პარლამენტს დასამტკიცებლად წარუდგინოს დადგენილ ზღვრებში დაბრუნების გეგმა, რომლის ხანგრძლივობა არ უნდა აღემატებოდეს 3 წელს.

სახელმწიფოს ერთიანი ბიუჯეტის ზღვრული მოცულობების მიღმა დაგეგმვა ან/და დაგეგმილი პარამეტრების შესრულება შესაძლებელია:

- ✓ საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესით საგანგებო ან საომარი მდგომარეობის გამოცხადების და აღნიშნული მდგომარეობის შედეგად დამდგარი ზიანის სალიკვიდაციო ღონისძიებების დაფინანსების საჭიროების შემთხვევაში;
- ✓ ეკონომიკური ზრდის შენელების/რეცესიის შემთხვევაში – თუ, საჯარო სამართლის იურიდიული პირის – საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ გამოქვეყნებული მონაცემებით, ზედიზედ ბოლო 2 კვარტალის რეალური ეკონომიკური ზრდის მაჩვენებელი წინა წლის შესაბამის კვარტალებთან შედარებით 2 პროცენტული პუნქტით დაბალია, ვიდრე გასული 10 წლის რეალური ეკონომიკური ზრდის საშუალო მაჩვენებელი.

საშუალოვადიანი პერიოდისათვის ფისკალური პარამეტრების დადგენა ეფუძნება როგორც კანონმდებლობით განსაზღვრულ ზოგად წესებს ისე ქვეყანაში და რეგიონში არსებულ მაკროეკონომიკური სიტუაციის ანალიზს.

სახელმწიფო ბიუჯეტის სტრუქტურა

სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის სტრუქტურა მოიცავს შემდეგი სახის ინფორმაციას:

- ❖ პირველ ოთხ თავში მოცემულია სახელმწიფო ბიუჯეტის ძირითადი პარამეტრები, მათ შორის შემოსულობებისა და გადასახდელების გაშლა, ეკონომიკური და ფუნქციონალური კლასიფიკაციების მიხედვით, დეფიციტის მოცულობა და მისი დაფინანსების წყაროები, სახელმწიფო ვალის საპროგნოზო მოცულობა და სხვა;
- ❖ მე-5 თავში წარმოდგენილია ბიუჯეტით განსაზღვრული პრიორიტეტები და მათ ფარგლებში დაგეგმილი პროგრამების და ქვეპროგრამების აღწერა და მიზანი (პროგრამები დაჯგუფებულია პრიორიტეტების მიხედვით);
- ❖ მე-6 თავში პროგრამები დაჯგუფებულია მათი განმახორციელებელი მხარჯავი დაწესებულებების მიხედვით და წარმოდგენილია თითოეული პროგრამისათვის გამოყოფილი ასიგნებების მოცულობა. ამავე თავშია განსაზღვრული საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელების მოცულობაც;
- ❖ მე-7 თავში წარმოდგენილია ავტონომიური რესპუბლიკების და მუნიციპალიტეტებისათვის გათვალისწინებული ტრანსფერების დეტალური ჩაშლა;

❖ მე-8 თავში მოცემულია ბიუჯეტის კანონის მარეგულირებელი და გარდამავალი დებულებები.

პარლამენტში წარდგენისას *სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტს*, მეტი გამჭვირვალობის მიზნით თან ახლავს ინფორმაციული დანართები, სადაც უფრო დეტალურადაა წარმოდგენილი პროგრამებთან და კაპიტალურ პროექტებთან დაკავშირებული ინფორმაცია, კერძოდ:

- ❖ ქვეყნის ძირითადი მონაცემებისა და მიმართულებების დოკუმენტი (2020-2023 წლები);
- ❖ 2016-2023 წლების ძირითადი ეკონომიკური და ფინანსური ინდიკატორები (როგორც საბაზო, ასევე ოპტიმიტური და პესიმისტური სცენარები). აღნიშნულ ინფორმაციაში წარმოდგენილია სახელმწიფოს ერთიანი ბიუჯეტის ფისკალური მაჩვენებლები;
- ❖ ძირითადი ეკონომიკური და ფინანსური ინდიკატორების განახლებული საშუალოვადიანი პროგნოზების შედარება წინა პროგნოზებთან;
- ❖ პროგრამული ბიუჯეტის დანართში მოცემულია თითოეული პროგრამისა და ქვეპროგრამის აღწერა, მათი მოსალოდნელი შედეგი და შედეგების შეფასების ინდიკატორები, 2020 წლის ბიუჯეტის კანონის პროექტში ასახულია თითოეული პროგრამისთვის საბაზისო და მიზნობრივი მაჩვენებელი, ცდომილების აღბათობა და შესაძლო რისკები;
- ❖ კაპიტალური ბიუჯეტის დანართში მოცემულია ინფორმაცია ბიუჯეტით დაგეგმილი კაპიტალური პროექტების შესახებ (მათ შორის პროექტის მთლიანი ღირებულება, მისი დაფინანსების წყაროები, დასრულების ვადები და სხვა);
- ❖ ბიუჯეტით განსაზღვრული პროგრამების დეტალური ჩაშლა და ინფორმაცია თითოეული პროგრამის ფარგლებში გამოყოფილი ასიგნებების განმკარგავი საბიუჯეტო ორგანიზაციების შესახებ;
- ❖ ინფორმაცია ბიუჯეტით გათვალისწინებული „სხვა ხარჯები“-ს მუხლით დაგეგმილი ღონისძიებების შესახებ;
- ❖ ინფორმაცია ფისკალური რისკების შესახებ, სადაც გაანალიზებულია მაკროეკონომიკური რისკები და მათი შესაძლო გავლენა ბიუჯეტზე. ინფორმაცია სახელმწიფო კომპანიებზე და მათგან მომდინარე შესაძლო პირობით ვალდებულებებზე, კომპანიების აუდირებული დასკვნები ხელმისაწვდომი იყო პირველი ოქტომბრის შემდგომ და კომპანიებში არსებული სიტუაციის გაანალიზება, საერთაშორისო სავალუტო ფონდის ტექნიკურ მისიასთან ერთად დაიწყო აღნიშნული დასკვნების მიღების შემდგომ. ბიუჯეტის პროექტის საბოლოო ვერსიასთან ერთად წარმოდგენილია ფისკალური რისკების სრულყოფილი დოკუმენტი;
- ❖ ინფორმაცია სახელმწიფო ვალის შესახებ;
- ❖ მთავრობის ვალის მდგრადობის ანალიზი (2020-2029 წლები);
- ❖ ინფორმაცია ცენტრალური ბიუჯეტის შესახებ, რომელშიც გაერთიანებული ინფორმაცია სახელმწიფო ბიუჯეტით დაგეგმილი პროგრამების განმკარგავი საბიუჯეტო ორგანიზაციების შესახებ;
- ❖ სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტს თან ერთვის სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის განმარტებითი ბარათი, რომელიც შეიცავს ინფორმაციას ძირითადი მაკროეკონომიკური ინდიკატორების (ნომინალური და რეალური მთლიანი შიდა

პროდუქტი, ეკონომიკური ზრდა, ინფლაცია, ინვესტიციები და ა. შ.) პროგნოზების შესახებ, ასევე მიმდინარე წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესრულების მოკლე მიმოხილვა.

სახელმწიფო ბიუჯეტში შემოსულობები და გადასახდელები აღირიცხება საბიუჯეტო კლასიფიკაციის მეშვეობით, რაც საშუალებას იძლევა ბიუჯეტის შემოსავლები და ხარჯები დაჯგუფდეს ეკონომიკური ხასიათის, ფუნქციონალური ღონისძიებების, ორგანიზაციული სტრუქტურის და სხვა მახასიათებლების მიხედვით. მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა საბიუჯეტო კლასიფიკაცია, 2012 წლის მდგომარეობით შემოღებულ იქნა პროგრამული კლასიფიკაცია ბიუჯეტის პროცესის დაგეგმვის, შესრულებისა და სახელმწიფო ბიუჯეტთან დაკავშირებული ანგარიშგებისათვის.

ბიუჯეტის შემოსულობები საანგარიშო პერიოდში ბიუჯეტში მიღებული ფულადი სახსრების ერთობლიობა.

ბიუჯეტის გადასახდელები საანგარიშო პერიოდში ბიუჯეტიდან გასაცემი ფულადი სახსრების ერთობლიობა.

2020 წლის ბიუჯეტის კანონის ზოგადი მიმოხილვა

კანონპროექტის მიხედვით განისაზღვრება 2020 წლის განმავლობაში საქართველოს ცენტრალური ხელისუფლების ფუნქციებისა და ვალდებულებების შესრულების მიზნით მისაღები შემოსულობების, გასაწევი გადასახდელებისა და ნაშთის ცვლილების ერთობლიობა, რომელსაც დაამტკიცებს საქართველოს პარლამენტი. 2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტი მთლიანად ემსახურება სამთავრობო პროგრამის შესრულებას, შენარჩუნებულია

ეკონომიკური სტაბილურობისთვის საჭირო ყველა აუცილებელი პარამეტრი და ამავდროულად მაქსიმალურად არის ორიენტირებული მოქალაქეებზე.

პროექტის ძირითადი პარამეტრების შემუშავებისას გათვალისწინებულია საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან არსებული პროგრამის (EFF-გაფართოებული დაფინანსების მექანიზმი) ძირითადი პრინციპები, რაც გულისხმობს მიმდინარე ხარჯების ზრდის შეზღუდვას, საბიუჯეტო დეფიციტის დაბალ მაჩვენებელს და არსებული რესურსის მიმართვას ინფრასტრუქტურული პროექტების დასაფინანსებლად.

წარმოდგენილი პროექტის შესაბამისი საშუალოვადიანი ფისკალური ჩარჩო ითვალისწინებს განათლების რეფორმის ხარჯებს, ასევე საპენსიო გასაცემლებისა და ზოგიერთი სოციალური გასაცემლების ზრდას, გრძელდება მნიშვნელოვანი ინფრასტრუქტურული პროექტების დაფინანსება.

სახელმწიფო ბიუჯეტის პრიორიტეტები

1. ხელმისაწვდომი, ხარისხიანი ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა

2. თავდაცვა, საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება

3. რეგიონული განვითარება, ინფრასტრუქტურა და ტურიზმი

4. განათლება, მეცნიერება და პროფესიული მომზადება

5. მაკროეკონომიკური სტაბილურობა და საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესება

6. ინსტიტუციონალური განვითარება და ქვეყნის ინტერესების სამართლებრივი მხარდაჭერა

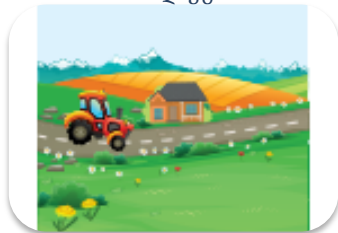
7. იძულებით გადაადგილებულ პირთა და მიგრანტთა სახელმწიფო მხარდაჭერა და რეინტეგრაციის

8. კულტურა, რელიგია, ახალგაზრდობის ხელშეწყობა და სპორტი

9. საერთაშორისო ურთიერთობები და ევროატლანტიკურ სივრცეში ინტეგრაცია

10. სოფლის მეურნეობა

11. სასამართლო სისტემა

12. გარემოს დაცვა და ბუნებრივი რესურსების მართვა

1. ხელმისაწვდომი, ხარისხიანი ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა

- ❖ დაიხვეწება პირველადი ჯანდაცვის სისტემის დაფინანსების მექანიზმები და გაიზრდება ოჯახის ექიმის როლი და მნიშვნელობა, რის საფუძველზეც შემცირდება როგორც სახელმწიფოს, ისე მოსახლეობის მიერ გაწეული დანახარჯები.
- ❖ დაავადებაზე რეაგირების რეჟიმიდან აქცენტი გადატანილი იქნება, როგორც დაავადების წარმოქმნის პრევენციაზე, ისე დაავადების დროულად აღმოჩენასა და მისი გართულების თავიდან აცილებაზე.
- ❖ C-ჰეპატიტის ელიმინაციის პროგრამაში ჩართვის საშუალება მომავალშიც ექნება ყველა პაციენტს;
- ❖ გაუმჯობესდება ფსიქიკური ჯანმრთელობის პროგრამის ხარისხი როგორც სტაციონარულ, ისე ამბულატორიულ და თემზე დაფუძნებული სერვისების დონეზე;
- ❖ განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა დედათა და ბავშვთა ჯანმრთელობას, ქვეყნის მასშტაბით განხორციელდება დედათა და ბავშვთა (პერინატალური) სამედიცინო ცენტრების რეგიონალიზაციის გეგმა;
- ❖ გაგრძელდება აცრების ეროვნული კალენდრით ბავშვთა იმუნიზაცია და ორსულებისა და ახალშობილების უზრუნველყოფა ჯანსაღი განვითარებისთვის აუცილებელი პრეპარატების მიწოდებით;
- ❖ საფუძველი ჩაეყრება ონკოლოგიური დაავადებების მკურნალობის თანამედროვე და მაღალეფექტიან მეთოდებს.
- ❖ დაიხვეწება არსებული სტანდარტიზებული საყოველთაო ჯანდაცვის საბაზისო პაკეტი.
- ❖ მომსახურების ხარჯების ანაზღაურებისთვის გამოყენებული იქნება დაფინანსების დიაგნოზთან შეჭიდული ჯგუფების და გლობალური ბიუჯეტების მეთოდი, რაც უზრუნველყოფს შესაბამისი პროგრამის ხარჯების უფრო ეფექტიან და პროგნოზირებად გაწევას;
- ❖ დაიწყება ელექტრონული სამედიცინო ჩანაწერების სისტემის დანერგვა ქვეყნის მასშტაბით, რაც მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს ჯანმრთელობის დაცვის ხარისხის გაუმჯობესებას.
- ❖ სალიცენზიო, სანებართვო და მაღალი რისკის შემცველი ამბულატორიული სამედიცინო საქმიანობის მარეგულირებელი ტექნიკური რეგლამენტის პირობები გამოწვევების შესაბამისი გახდება;
- ❖ დაიხვეწება სამედიცინო პერსონალის დიპლომისშემდგომი განათლების სისტემა, რაც, ერთი მხრივ, გააუმჯობესებს პაციენტებისთვის წარმატებული პრევენციული და სამკურნალო პროცესების შედეგებს, ხოლო, მეორე მხრივ, შეამცირებს სამედიცინო დაწესებულებების დანახარჯებს;
- ❖ დაინერგება დაგროვებითი საპენსიო სისტემის ახალი მოდელი, რომელიც საპენსიო ასაკში ღირსეული არსებობის გარანტია გახდება;
- ❖ შეისწავლება შრომის ბაზრის მოთხოვნები და უზრუნველყოფილი იქნება მჭიდრო კოორდინაცია სამუშაოს მაძიებელთა და დამსაქმებელთა შორის.

2. თავდაცვა, საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება

- ❖ ძლიერი და ეფექტიანი თავდაცვის სისტემის ჩამოსაყალიბებლად საქართველოს მთავრობა დაამტკიცებს და განახორციელებს 4-წლიან პროგრამას, რომელიც გახდება ქვეყნის თავდაცვის ახლებური ხედვის განხორციელების სტრატეგიული გეგმა და საფუძვლად დაედება თავდაცვის ძალების ტრანსფორმაციისა და მოდერნიზაციის პროცესს;
- ❖ პენიტენციური სისტემის გაუმჯობესების მიზნით: – უფრო მეტი მსჯავრდებულისთვის გახდება ხელმისაწვდომი პროფესიული განათლება;
- ❖ გაძლიერდება პატიმართა ფსიქოსოციალური რეაბილიტაციის, მათ შორის, სხვადასხვა დამოკიდებულების მქონე პირთა რეაბილიტაციის, პროგრამები;
- ❖ სრულწლოვანი მსჯავრდებულებისთვის დაინერგება არასაპატიმრო სასჯელის ახალი სახე – შინაპატიმრობა, რომლის აღსრულების კონტროლი განხორციელდება ელექტრონული მონიტორინგის მეშვეობით;
- ❖ შეიქმნება ახალი პენიტენციური დაწესებულება, რომელიც გათავისუფლებისათვის მოამზადებს დაბალი და საშუალო რისკის კატეგორიების მსჯავრდებულებს;
- ❖ გაგრძელდება პენიტენციური დაწესებულებების ეტაპობრივი რეაბილიტაცია და მოდერნიზაცია;
- ❖ დაიხვეწება უვადო თავისუფლებააღკვეთილ მსჯავრდებულთა გათავისუფლების მექანიზმი;
- ❖ გაუმჯობესდება ავადმყოფობისა და ხანდაზმულობის (ასაკის) გამო მსჯავრდებულის სასჯელის მოხდისგან გათავისუფლების მექანიზმი;
- ❖ პროკურორის დამოუკიდებლობის უზრუნველსაყოფად დაიხვეწება პროკურორის თანამდებობაზე დანიშვნის, წახალისების (მათ შორის, დაწინაურების), დისციპლინური პასუხისმგებლობის და გათავისუფლების სისტემა;
- ❖ საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სისტემაში დანაშაულის წინააღმდეგ ბრძოლისა და საპოლიციო საქმიანობის მაქსიმალური ეფექტიანობისთვის დაინერგება ანალიზზე დაფუძნებული პოლიციის სისტემა;
- ❖ გაიზრდება საპოლიციო საქმიანობაში ტექნოლოგიების როლი, რაც ხელს შეუწყობს დანაშაულის პრევენციას, მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს გამოძიების ხარისხს და განავითარებს პოლიციის შესაძლებლობებს;
- ❖ განხორციელდება საგზაო მოძრაობის უსაფრთხოების პროგრამა, რომელიც აამაღლებს ქვეითთა, მგზავრებისა და მძღოლების უსაფრთხოების დონეს და შეამცირებს გზებზე უბედური შემთხვევების რაოდენობას;
- ❖ დაგეგმილ ვადებში დასრულდება საზღვრის მართვის სისტემის რეფორმა, რაც უზრუნველყოფს სასაზღვრო პოლიციის მოდერნიზაციას, სტანდარტიზაციასა და უნიფიკაციას. დასრულდება საგანგებო სიტუაციების მართვის ერთიანი სისტემის ჩამოყალიბება, რაც უზრუნველყოფს ქმედით კოორდინაციასა და სწრაფ რეაგირებას;
- ❖ განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა არალეგალურ მიგრაციას და მასთან დაკავშირებული რისკების მართვას, ამ მხრივ საქართველოს შინაგან საქმეთა

სამინისტროს შესაძლებლობების განვითარებას და სხვა უწყებებთან კოორდინაციის ამაღლებას;

- ❖ გაღრმავდება თანამშრომლობა საერთაშორისო საპოლიციო სტრუქტურებთან, განსაკუთრებით – ევროპოლთან;
- ❖ უზრუნველყოფილი იქნება საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის დამოუკიდებელი და ქმედითი საქმიანობა.

3. რეგიონული განვითარება, ინფრასტრუქტურა და ტურიზმი

- ❖ საქართველოს მთავრობის 4-პუნქტიანი გეგმის სივრცითი მოწყობის კომპონენტის ფარგლებში გაგრძელდება და სწრაფი ტემპით წარიმართება ახალი მაგისტრალური გზების მშენებლობა, არსებული გზების რეკონსტრუქცია და საგზაო ინფრასტრუქტურის განახლება-მოდერნიზაცია;
- ❖ ქვეყნის მასშტაბით აშენდება საერთაშორისო მნიშვნელობის სატრანზიტო და რეგიონების დამაკავშირებელი შიდა საავტომობილო გზები;
- ❖ საფუძველი ჩაეყარა საუკუნის პროექტს – ანაკლიის საზღვაო ნავსადგურის მშენებლობას;
- ❖ 2020 წლისთვის 24-საათიანი წყალმომარაგებით უზრუნველყოფილი იქნება დამატებით 360 ათასი ადამიანი;
- ❖ აქტიურად გაგრძელდება წყალმომარაგება-კანალიზაციის და გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა-რეაბილიტაციის პროექტები სხვადასხვა ქალაქსა და სოფელში;
- ❖ განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა და უახლოეს მომავალში დასრულდება წყალმომარაგების სისტემების სამშენებლო-სამონტაჟო სამუშაოები პანკისის ხეობის, კასპისა და ქარელის მუნიციპალიტეტების საზღვრისპირა სოფლებში, რის შედეგადაც 20 ათასამდე ადამიანისათვის მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდება სასმელი წყლის მიწოდების ხარისხი;
- ❖ ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე გაუმჯობესდება მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების სერვისები. უზრუნველყოფილი იქნება არსებული ნაგავსაყრელების საქართველოს კანონმდებლობის მოთხოვნებთან შესაბამისობა და ისინი ეტაპობრივად დაიხურება;
- ❖ ქვეყნის ინტერნეტიზაციის პროექტის ფარგლებში აშენდება 8 000-კილომეტრიანი ინფრასტრუქტურა, რის შედეგადაც ინტერნეტს დამატებით 800 ათასი ადამიანი მიიღებს და იგი ქვეყნის მოსახლეობის 90 პროცენტზე მეტისთვის იქნება ხელმისაწვდომი;
- ❖ გაგრძელდება ელექტრიფიკაციისა და გამრიცხველიანების პროცესი. ამ პროცესში განსაკუთრებული ყურადღება მიექცევა ელექტროენერჯის გარეშე დარჩენილ სოფლებსა და მაღალმთიან რეგიონებს;
- ❖ მოწესრიგდება და განვითარდება საგზაო ინფრასტრუქტურა, კეთილმოეწყობა კულტურულ ძეგლებთან და სხვა ღირსშესანიშნაობებთან მისასვლელი გზები,

- გააქტიურდება მარკეტინგული აქტივობები მიზნობრივ და პოტენციურ ბაზრებზე, გაფართოვდება დაცული ტერიტორიები და ხელი შეეწყობა ეკოტურიზმს,;
- ❖ ზამთრის კურორტები განვითარდება გააზრებული განვითარებისა და განაშენიანების გეგმების მიხედვით, მათ შორის, გათვალისწინებული იქნება კურორტების ზაფხულის განმავლობაში დატვირთვის შესაძლებლობები;
- ❖ ხელი შეეწყობა საჯარო და კერძო სექტორებს შორის თანამშრომლობის გაღრმავებას ტურისტული პროდუქტის შექმნისა და მარკეტინგის მიზნით;
- ❖ გაგრძელდება მაღალმთიანი რეგიონების სოციალურ-ეკონომიკური მხარდაჭერა, ადგილობრივი წარმოების განვითარების ხელშეწყობა, მაღალმთიან დასახლებებში დემოგრაფიული მდგომარეობის გაუმჯობესება და იქ მცხოვრებთა კეთილდღეობის დონის ამაღლებაზე ზრუნვა.

4. განათლება, მეცნიერება და პროფესიული მომზადება

- ❖ გაგრძელდება სკოლამდელი განათლების დაწესებულებების ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება და ახალი დაწესებულებების დაფუძნება;
- ❖ მხარდაჭერილი იქნება წინასასკოლო ასაკის მოზარდებისგან შემდგარი სასკოლო მზაობის ჯგუფების ფუნქციონირება როგორც საბავშვო ბაღების, ისე სკოლების ბაზაზე;
- ❖ განათლების ხარისხის მაღალი სტანდარტების მისაღწევად დაინერგება ავტორიზაციის ახალი, სწავლისა და სწავლების მაღალ შედეგებზე ორიენტირებული სტანდარტები;
- ❖ განათლების ხარისხის ასამაღლებლად შეიქმნება ახალი, თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისი, მაღალ სტანდარტებზე ორიენტირებული სასწავლო გეგმები, პროგრამები და სახელმძღვანელოები;
- ❖ განვითარდება ერთიანი ეროვნული გამოცდების სისტემა. გამოცდების ჩატარების პროცესში გაიზრდება თანამედროვე ტექნოლოგიების როლი;
- ❖ სახელმწიფო უზრუნველყოფს მასწავლებლების კარიერული ზრდის ხელშეწყობას მათი უწყვეტი პროფესიული განვითარებით. გაგრძელდება ანაზღაურების სისტემისა და სამოტივაციო პაკეტების განვითარება;
- ❖ სახელმწიფო ხელს შეუწყობს მოსწავლეთა მრავალფეროვან აქტივობებს და პროექტებს, რომლებიც მათ ანალიტიკური, შემოქმედებითი (კრეატიული) და ინოვაციური აზროვნების, გუნდური მუშაობის, ლიდერობისა და სამეწარმეო უნარების, აგრეთვე სამოქალაქო და სოციალური კომპეტენციების განვითარებაში დაეხმარება, წახალისებს ჯანსაღი ცხოვრების წესსა და სპორტულ აქტივობებს;
- ❖ მნიშვნელოვნად გაიზრდება სკოლების საინფორმაციო-ტექნოლოგიური შესაძლებლობები;
- ❖ შეიქმნება ელექტრონული სწავლების პლატფორმა, რომლის საშუალებითაც დიასპორის წარმომადგენლებისათვის ქართული ენის, საქართველოს გეოგრაფიისა და ისტორიის დისტანციური სწავლების გაკვეთილები დაინერგება;

- ❖ ევროკავშირისა და ევროსაბჭოს განვითარების ბანკის მიერ დაფინანსებული პროგრამის ფარგლებში თბილისის ზოგიერთ სკოლაში ჩატარდება სარეაბილიტაციო და ენერგოეფექტურობის გაზრდისკენ მიმართული სამუშაოები;
- ❖ შრომის ბაზრის კვლევის საფუძველზე სახელმწიფო განსაზღვრავს პროფესიული განათლების ცალკეულ პრიორიტეტულ მიმართულებებს და უზრუნველყოფს დამსაქმებლების სრულფასოვან ჩართვას პროფესიული პროგრამების შემუშავებისა და განხორციელების, აგრეთვე სტუდენტების შერჩევისა და შეფასების პროცესებში;
- ❖ კერძო სექტორთან თანამშრომლობით შეიქმნება ზრდასრულთა განათლების სისტემა;
- ❖ განვითარდება პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების ინფრასტრუქტურა და საჯარო-კერძო პარტნიორობის ფორმატში გაფართოვდება არსებული დაწესებულებების გეოგრაფიული ქსელი;
- ❖ დაინერგება უმაღლესი განათლების დაფინანსების ახალი, ეფექტიანი მოდელები;
- ❖ დაინერგება ინტეგრირებული საბაკალავრო-სამაგისტრო საგანმანათლებლო პროგრამა მასწავლებელთა მომზადების სისტემის გაუმჯობესებისთვის;
- ❖ უმაღლესი განათლების მქონე პირთათვის სახელმწიფო და კერძო უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში ამოქმედდება მასწავლებლის მომზადების აკრედიტებული, 60-კრედიტიანი საგანმანათლებლო პროგრამები, რომლებსაც სახელმწიფო დააფინანსებს და რომლებიც ხელს შეუწყობს ყოველწლიურად სკოლებში ახალი კადრების დასაქმებას;
- ❖ სახელმწიფო ხელს შეუწყობს უმაღლესი განათლების ინტერნაციონალიზაციას და საუკეთესო საერთაშორისო გამოცდილების გაზიარებას;
- ❖ ხელი შეეწყობა საზღვარგარეთ სამეცნიერო ცენტრებსა და უნივერსიტეტებთან სამეცნიერო თანამშრომლობას და ერთობლივი პროექტების განხორციელებას, უცხოელი მეცნიერების სამეცნიერო კვლევებს საქართველოში და ქართველი მეცნიერებისა – მსოფლიო მნიშვნელობის სამეცნიერო ცენტრებში, აგრეთვე ქართველი მეცნიერებისა და უცხოელი მკვლევრების ერთობლივი კვლევითი პროგრამების განხორციელებას.

5. მაკროეკონომიკური სტაბილურობა და საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესება

- ❖ გაგრძელდება ხარჯების ოპტიმიზაციის უწყვეტი პროცესი, რომელიც მიმართული იქნება სახსრების გამოთავისუფლებისა და პრიორიტეტული მიმართულებებით გადანაწილებისკენ;
- ❖ შემცირდება ადმინისტრაციული ხარჯები და მომავალში შეიზღუდება მათი ზრდა;
- ❖ უზრუნველყოფილი იქნება პროგრამული ბიუჯეტის პრინციპების სრულყოფა;
- ❖ გაიზრდება ბიუჯეტის გამჭვირვალობა;
- ❖ სახელმწიფო ვალი მთლიან შიდა პროდუქტთან მიმართებით შენარჩუნდება იმ დონეზე, რომელიც ქვეყნის სტაბილურ საკრედიტო რეიტინგსა და დადებით საინვესტიციო იმიჯს უზრუნველყოფს;

- ❖ უზრუნველყოფილი იქნება ფისკალური და მონეტარული პოლიტიკის ეფექტიანი კოორდინაცია;
- ❖ ხელი შეეწყობა ლარით დაკრედიტების ზრდას;
- ❖ სასამართლოს გადაწყვეტილების გარეშე ბიზნესის ანგარიშებს ყადაღა ვეღარ დაედება. კომპანიების საგადასახადო შემოწმების ვადა რეგლამენტირებული იქნება და გაუქმდება ეკონომიკური დანაშაულისთვის წინასწარი პატიმრობის გამოყენება, განსაკუთრებული შემთხვევების გარდა;
- ❖ ფინანსების ხელმისაწვდომობის გასაუმჯობესებლად გაგრძელდება მეწარმეობის ხელშეწყობის არსებული პროგრამები, მოხდება მათი ოპტიმიზაცია ეფექტიანობის გაზრდისათვის;
- ❖ სახელმწიფოსა და ბიზნესს შორის ეფექტიანი ურთიერთობების ხელშეწყობისთვის შეიქმნება ერთიანი სივრცე – „ბიზნესსახლი“, სადაც ყველა შესაბამისი სახელმწიფო უწყება კერძო ბიზნესს ერთი ფანჯრის პრინციპით მოემსახურება;
- ❖ ფართოდ დაინერგება რეგულირების გავლენის შეფასების (RIA) ინსტრუმენტი, რაც შექმნის საშუალებას, თითოეული გადაწყვეტილების ბიზნესზე გავლენა წინასწარ იყოს გაანალიზებული, რითაც ბიზნესი დაცული იქნება შესაძლო ნეგატიური გავლენებისგან;
- ❖ გაძლიერდება კონკურენტუნარიანი დარგების სახელმწიფო მხარდაჭერა როგორც ადგილობრივი წარმოების ზრდის, ისე საექსპორტო პოტენციალის გაფართოების მიზნით;
- ❖ საქართველოში ეკონომიკური ზრდის სტიმულირებისთვის, ზოგადად ბიზნესგარემოს გაუმჯობესების გარდა, საქართველოს მთავრობა მასშტაბურ რეფორმებს განახორციელებს. კერძოდ: კაპიტალის ბაზრის რეფორმა, საპენსიო რეფორმა, მიწის რეფორმა;
- ❖ საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების, კერძოდ, ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმების (DCFTA), გაფორმებით ეკონომიკაში შეიქმნა მნიშვნელოვანი შესაძლებლობები ექსპორტის გაზრდისთვის, ინვესტიციების მოზიდვისა და პროდუქტიულობის ზრდისთვის;
- ❖ გაგრძელდება მუშაობა პრიორიტეტულ ქვეყნებთან ლიბერალური სავაჭრო რეჟიმების განვითარებისათვის. ამის შედეგად გაიზრდება ქართული პროდუქციის საექსპორტო პოტენციალი და საექსპორტო ბაზრების დივერსიფიცირებულობა;
- ❖ საქართველოს მთავრობის პოლიტიკა მიმართული იქნება საზღვარგარეთ საქართველოს დიპლომატიური წარმომადგენლობების ეკონომიკური კომპონენტის გაძლიერებისა და კომერციული ატაშეების სისტემის დანერგვისკენ.

6. ინსტიტუციონალური განვითარება და ქვეყნის ინტერესების სამართლებრივი მხარდაჭერა

- ❖ ეტაპობრივად ჩამოყალიბდება საჯარო სამსახურის კარიერული მოდელი, რომელიც მოხელეთა სამსახურში აყვანისა და კარიერული წინსვლის ობიექტური კრიტერიუმების შესაბამისად განხორციელებას უზრუნველყოფს;
- ❖ გაგრძელდება პოლიტიკის დაგეგმვისა და მონიტორინგის ერთიანი სისტემის დანერგვა ქვეყნის მასშტაბით, რომელიც ეფუძნება გამჭვირვალე, შედეგზე ორიენტირებული, საზოგადოების ჩართულობის პრინციპსა და ანგარიშვალდებულებაზე დამყარებული სისტემის ჩამოყალიბების იდეას;
- ❖ საჯარო მმართველობის რეფორმის ფარგლებში გაგრძელდება აქტიური მუშაობა საჯარო ფინანსების მართვის, ანგარიშვალდებულებისა და მუნიციპალიტეტების მმართველობითი შესაძლებლობების გაძლიერების მიზნით;
- ❖ სისხლის სამართლის პოლიტიკის გაუმჯობესების უზრუნველსაყოფად გაგრძელდება სისხლის სამართლის სისტემის რეფორმა სამოქალაქო სექტორის მონაწილეობით, საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად და საუკეთესო პრაქტიკის გაზიარებით;
- ❖ გაგრძელდება სამართლიანობის აღდგენის პროცესი. საქართველოს კონსტიტუციის ფარგლებში და საერთაშორისო ვალდებულებების შესაბამისად ქვეყნის ხელისუფლება გამოიყენებს ყველა სამართლებრივ მექანიზმს, რათა თითოეულ ადამიანს აღუდგეს წინა ხელისუფლების მიერ დარღვეული უფლება;
- ❖ უზრუნველყოფილი იქნება კორუფციასთან ბრძოლის კუთხით გადადგმული ნაბიჯების ქმედითი კოორდინაცია, სამოქალაქო საზოგადოების მონაწილეობა, ამ კუთხით განათლების დონის ამაღლება და საზოგადოების ინფორმირებულობის გაზრდა, ანტიკორუფციული მექანიზმების დანერგვა და გაძლიერება;
- ❖ განხორციელდება ქმედითი ღონისძიებები პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობისა და პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ საზოგადოების ცნობიერების ასამაღლებლად;
- ❖ საქართველო, როგორც კორუფციასთან ბრძოლის კუთხით რეგიონის აღიარებული ლიდერი და ღია მმართველობის პარტნიორობის (OGP) თანათავმჯდომარე ქვეყანა, გააგრძელებს მუშაობას იმისათვის, რომ კორუფციასთან ბრძოლის სფეროში თავისი მიღწევები კიდევ უფრო შთამბეჭდავი გახადოს;
- ❖ კიდევ უფრო მოწესრიგდება საჯარო ინფორმაციის გაცემის არსებული პრაქტიკა.

7. იძულებით გადაადგილებულ პირთა და მიგრანტთა სახელმწიფო მხარდაჭერა და რეინტეგრაციის ხელშეწყობა

- ❖ გაგრძელდება დევნილი ოჯახებისათვის მრავალზონიანი საცხოვრებელი სახლების მშენებლობა.

- ❖ „სოფლად სახლის“ პროექტის ფარგლებში მოხდება დევნილი ოჯახებისთვის საცხოვრებელი სახლების შექმნა.
- ❖ გაგრძელდება კერძო მესაკუთრეებისგან იმ საცხოვრებელი ფართობების გამოსყიდვა, რომლებიც დევნილებს აქვთ დაკავებული.
- ❖ მიმდინარეობს მუშაობა, ერთი მხრივ, დონორებთან, ხოლო, მეორე მხრივ, ინვესტორებთან, რათა საჯარო-კერძო პარტნიორობის ფარგლებში აშენდეს ახალი საცხოვრებლები დევნილებისთვის როგორც ქალაქებში, ისე სოფლად;
- ❖ მნიშვნელოვნად გაძლიერდება მცირე მეწარმეობის და დევნილთა კოოპერაციის სახელმწიფო ხელშეწყობა;
- ❖ გაგრძელდება ეკომიგრანტი ოჯახებისთვის საცხოვრებელი სახლებისა და მიწის ნაკვეთების დაკანონების პროცესი;
- ❖ გაძლიერდება ხანდაზმულთა პოლიტიკის სხვადასხვა მიმართულება;
- ❖ პრობლემების მქონე ოჯახებთან მიმართებით გაიზრდება სოციალური მუშაკის როლი.

8. კულტურა, რელიგია, ახალგაზრდობის ხელშეწყობა და სპორტი

- ❖ დაიხვეწება კულტურასა და ძეგლთა დაცვასთან დაკავშირებული კანონმდებლობა;
- ❖ შემუშავდება კულტურული მემკვიდრეობის კოდექსი, რომელიც კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის სათანადო საკანონმდებლო საფუძველს შექმნის;
- ❖ გაგრძელდება ალტერნატიული გზების ძიება კულტურის სფეროს დაფინანსების მოძიებისა და დივერსიფიკაციისთვის;
- ❖ განხორციელდება ინფრასტრუქტურული პროექტები კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სფეროში მემკვიდრეობის შესანარჩუნებლად;
- ❖ მოხდება კულტურის პოპულარიზაცია მოსახლეობის ფართო ფენებში; ხელი შეეწყობა მედიისა და მათემატიკის პოტენციალის კულტურისა და შემოქმედებითი სექტორის პოპულარიზაციისა და განვითარებისათვის გამოყენებას;
- ❖ გაგრძელდება სახელოვნებო განათლების განვითარების ხელშეწყობა, სპეციალისტების კვალიფიკაციის ამაღლება;
- ❖ აშენდება საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი ფეხბურთისა და რაგბის კომბინირებული მოედნები;
- ❖ რეგიონების ცენტრებში აშენდება საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი ახალი სპორტის სასახლეები;
- ❖ შეიქმნება სპორტული ინფრასტრუქტურის მართვის ეფექტიანი მოდელი, რომელიც საჯარო და კერძო სექტორების თანამშრომლობაზე იქნება დაფუძნებული;
- ❖ ხელი შეეწყობა საფეხბურთო გუნდების კერძო საკუთრებაში გადაცემას, ბავშვთა და ქალთა ფეხბურთის, აგრეთვე ასაკობრივი გუნდების (მათ შორის, ნაკრების) განვითარებას;

- ❖ გაგრძელდება ახალგაზრდული საქმიანობის სახელმწიფო მხარდაჭერა, მათ შორის, არაფორმალური საგანმანათლებლო პროგრამების, ჰობი-განათლებისა და რეკრეაციული პროექტების დაფინანსება.

9. საერთაშორისო ურთიერთობები და ევროატლანტიკურ სივრცეში ინტეგრაცია

- ❖ გაგრძელდება მუშაობა საქართველოში არსებული ერთადერთი საერთაშორისო მექანიზმის – ევროკავშირის სადამკვირვებლო მისიის მანდატის საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებზე სრულად განხორციელების ხელშესაწყობად;
- ❖ კონფლიქტის მშვიდობიანი მოგვარების პოლიტიკის ფარგლებში განსაკუთრებული ყურადღება დაეთმობა ომითა და საოკუპაციო ხაზებით გაყოფილი მოსახლეობის შერიგებას და მათ შორის ნდობის აღდგენას ომით დაშორიშორებულ საზოგადოებებს შორის პირდაპირი დიალოგის, შერიგების პროცესის წახალისების, ნდობის აღდგენისკენ მიმართული კონკრეტული პროექტების, კონფლიქტით დაზარალებული მოსახლეობის ჰუმანიტარულ საჭიროებებზე რეაგირების, სახალხო დიპლომატიის და საერთო ინტერესებზე დაფუძნებული თანამშრომლობის ხელშეწყობით;
- ❖ უზრუნველყოფილი იქნება ორმხრივ და მრავალმხრივ ფორმატებში საერთაშორისო კულტურული და ჰუმანიტარული თანამშრომლობის განვითარებისა და ერთობლივი საერთაშორისო პროექტების ხელშეწყობა;
- ❖ გაგრძელდება იუნესკოსთან აქტიური თანამშრომლობით საქართველოს კულტურული და ინტელექტუალური პოტენციალის განვითარებისა და პოპულარიზაციის ხელშეწყობა;
- ❖ მაქსიმალურად იქნება უზრუნველყოფილი დიასპორის წარმომადგენლებისთვის ეფექტიანი იურიდიული და საკონსულტაციო მექანიზმის შეთავაზება და ადგილზე დახმარების გაწევა;
- ❖ საქართველოს მთავრობა გააგრძელებს სტრატეგიულ თანამშრომლობას ამერიკის შეერთებულ შტატებთან, როგორც საქართველოს მთავარ მოკავშირესთან;
- ❖ გაგრძელდება სამოქალაქო საზოგადოებასთან თანამშრომლობა, რაც შესაძლებელს გახდის საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების წარმატებით განხორციელებას, ქვეყანაში ევროინტეგრაციის საკითხზე საზოგადოებრივი აზრის კონსოლიდაციას, აგრეთვე არსებული ცოდნისა და გამოცდილების მობილიზებას.

10. სოფლის მეურნეობა

- ❖ მნიშვნელოვანი ყურადღება დაეთმობა სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების შესაძლებლობების განვითარებაზე ორიენტირებული ღონისძიებების განხორციელებას;

- ❖ მნიშვნელოვანი ყურადღება დაეთმობა დეგრადირებული ნიადაგების გამოკვლევას და მათი ნაყოფიერების აღდგენა-გაუმჯობესების ღონისძიებებს;
- ❖ შემუშავდება სოფლის განვითარების ერთიანი პოლიტიკა, რომელიც ორიენტირებული იქნება სოფლად ცხოვრების დონის ამაღლებასა და ეკონომიკური აქტივობის ზრდაზე;
- ❖ სახელმწიფო ხელს შეუწყობს მოსავლის აღების შემდგომ საჭირო ტექნოლოგიების დანერგვას – შემნახველი, დამხარისხებელი, შემფუთავი, გადამამუშავებელი და სადისტრიბუციო სექტორების განვითარებას, რაც უზრუნველყოფს დამატებითი ღირებულების შემქმნელი სრული ციკლის კომპონენტების ინტეგრაციას;
- ❖ დაიხვეწება აგროდაზღვევის პროექტი, რაც ფერმერთა ინტერესების დაცვას შეუწყობს ხელს;
- ❖ გაიზრდება მელიორირებული (წყალუზრუნველყოფილი და დრენირებული) მიწების ფართობები;
- ❖ გაუმჯობესდება და განვითარდება სარწყავი (საირიგაციო) და დამშრობი (სადრენაჟო) სისტემები;
- ❖ დამტკიცდება სატარიფო მეთოდოლოგია;
- ❖ გაგრძელდება მუშაობა ფერმერებისთვის ფინანსების ხელმისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად;
- ❖ ქვეყანაში სურსათის უსაფრთხოების მონიტორინგის უზრუნველსაყოფად განისაზღვრება ძირითადი ინდიკატორები და შემუშავდება შესაბამისი მეთოდოლოგია;
- ❖ სურსათის უვნებლობის, ვეტერინარიისა და ფიტოსანიტარიის სფეროები დაუახლოვდება DCFTA-თი გათვალისწინებულ ევროკავშირის შესაბამის კანონმდებლობას საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმებით განსაზღვრულ ვადებში;
- ❖ დაიხვეწება სოფლის მეურნეობის პროდუქციის ბაზრის საინფორმაციო სისტემა;
- ❖ მნიშვნელოვანი ყურადღება დაეთმობა აგროსასურსათო პროდუქციის პოპულარიზაციას საქართველოს და საერთაშორისო ბაზრებზე.

11. სასამართლო სისტემა

- ❖ გაგრძელდება და დასრულდება მართლმსაჯულების სისტემის რეფორმის მესამე ტალღა, რომელიც უზრუნველყოფს სასამართლო სისტემის რეფორმას – როგორც ინსტიტუციურ დონეზე სასამართლოს დამოუკიდებლობას, ისე ცალკეული მოსამართლეების დამოუკიდებლობასა და მიუკერძოებლობას;
- ❖ სასამართლო სისტემის რეფორმის მესამე ეტაპის განხორციელების შედეგად დაიხვეწება მოსამართლეთა შერჩევა-დანიშნვის წესი და დისციპლინური წარმოების პროცედურები;
- ❖ საქმეები შემთხვევითობის წესით, ელექტრონული ფორმით განაწილდება;

- ❖ განხორციელება საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს რეფორმა;
- ❖ საერთო სასამართლოების სისტემაში შეიქმნება კომერციული კოლეგიები და პალატები, რომლებიც სპეციალიზებული იქნება კომერციული და საგადასახადო საქმეების განხილვაზე.

12. გარემოს დაცვა და ბუნებრივი რესურსების მართვა

- ❖ საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების მოთხოვნების შესაბამისად, გაგრძელდება თანამედროვე გარემოსდაცვითი პრინციპებისა და სტანდარტების ეტაპობრივი დანერგვა;
- ❖ ჩამოყალიბდება გამჭვირვალე პროცედურებზე დაფუძნებული გარემოზე ზემოქმედების შეფასების სისტემა;
- ❖ დაიხვეწება გარემოზე ზემოქმედების შეფასებისადმი დაქვემდებარებული რისკების შემცველი საქმიანობების ჩამონათვალი;
- ❖ ქვეყნის სივრცითი მოწყობისა და ქალაქების განვითარების გეგმებს, აგრეთვე სხვადასხვა სექტორში მომზადებულ გეგმებსა და პროგრამებს ჩაუტარდება სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასება;
- ❖ გარემოს დაზიანების პრევენციისა და აღმოფხვრის (კომპენსაციის) მიზნით ჩამოყალიბდება გარემოსდაცვითი პასუხისმგებლობის ეფექტიანი სისტემა;
- ❖ მოწესრიგდება სასარგებლო წიაღისეულის შესწავლისა და მოპოვების საკითხები ამ სფეროთი კერძო სექტორის მაქსიმალური დაინტერესების სტიმულირებისთვის. ლიცენზირების პროცესში გათვალისწინებული იქნება ეკოლოგიური ასპექტები;
- ❖ სახელმწიფო უზრუნველყოფს დაცული ტერიტორიების გაფართოებასა და ეკოტურიზმის ხელშეწყობას;
- ❖ კლიმატის ცვლილებით განპირობებული ბუნებრივი კატასტროფების საფრთხეების რისკების შესამცირებლად გაფართოვდება ჰიდრომეტეოროლოგიური დაკვირვების ქსელი, გაძლიერდება მოდელირების შესაძლებლობები და დაინერგება ადრეული შეტყობინების ეროვნული სისტემა;
- ❖ გაგრძელდება წყლის რესურსების ინტეგრირებული მართვის სისტემაზე გადასვლა;
- ❖ გაუმჯობესდება ბირთვული და რადიაციული უსაფრთხოების ხარისხი;
- ❖ შეიქმნება რადიოაქტიური ნარჩენების მართვის ახალი სისტემა, რომელიც უზრუნველყოფს რადიაციის შესაძლო მავნე ზეგავლენისგან მოსახლეობისა და გარემოს დაცვას;
- ❖ გაუმჯობესდება ქიმიური ნივთიერებების მართვისა და კონტროლის მექანიზმები;
- ❖ გაგრძელდება და გაფართოვდება გარემოსდაცვითი განათლების ხელშეწყობისა და გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებები.

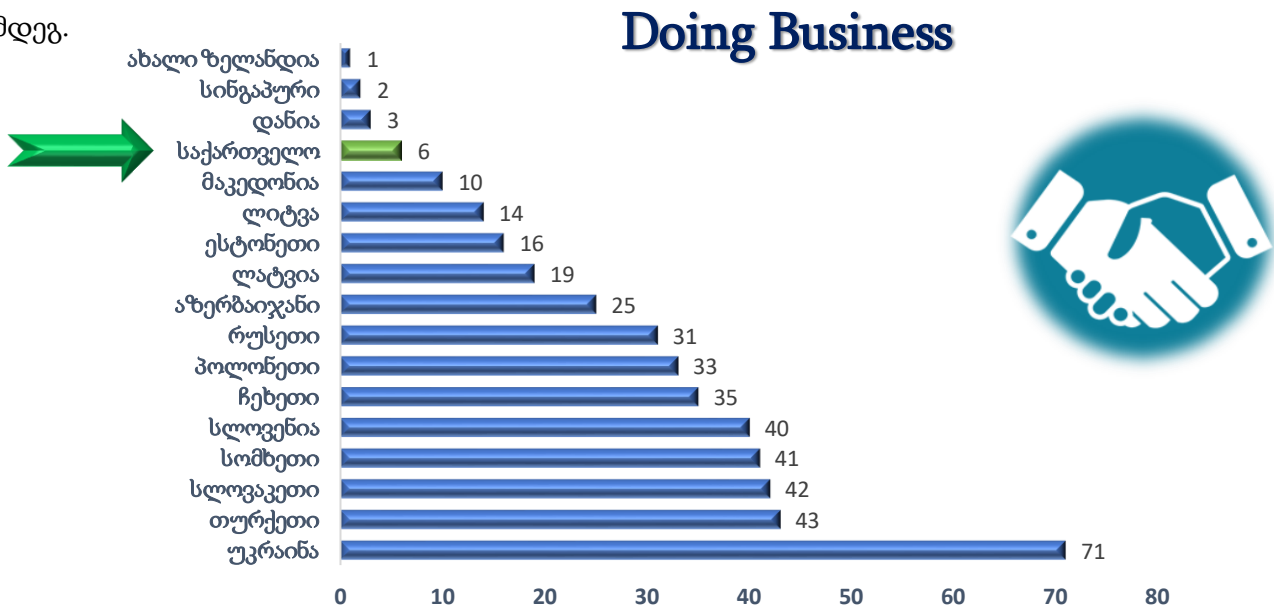
რეიტინგები

ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესების მიზნით უკვე განხორციელებულმა რეფორმებმა მნიშვნელოვანი შედეგები გამოიღო, რასაც ადასტურებს საერთაშორისო რეიტინგებიც.

✓ **Doing Business**

2018 წელს გამოქვეყნდა ერთ-ერთი ყველაზე ავტორიტეტული მსოფლიო ბანკის ბიზნესის კეთების სიმარტივის რეიტინგი, სადაც საქართველომ კიდევ უფრო მეტად აგაიუმჯობესა პოზიციები და მე-6 ადგილზე გადავინაცვლა. მე-6 ადგილი ეს არის ელიტარული ადგილი, რომელიც საერთაშორისო ინვესტორების მსოფლიო რუკაზე საქართველოს ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ინტერესის ცენტრად აქცევს. საქართველო არის ევროპაში მე-2 ადგილზე დანის

შემდეგ.

✓ **მმართველობის ინდიკატორები**

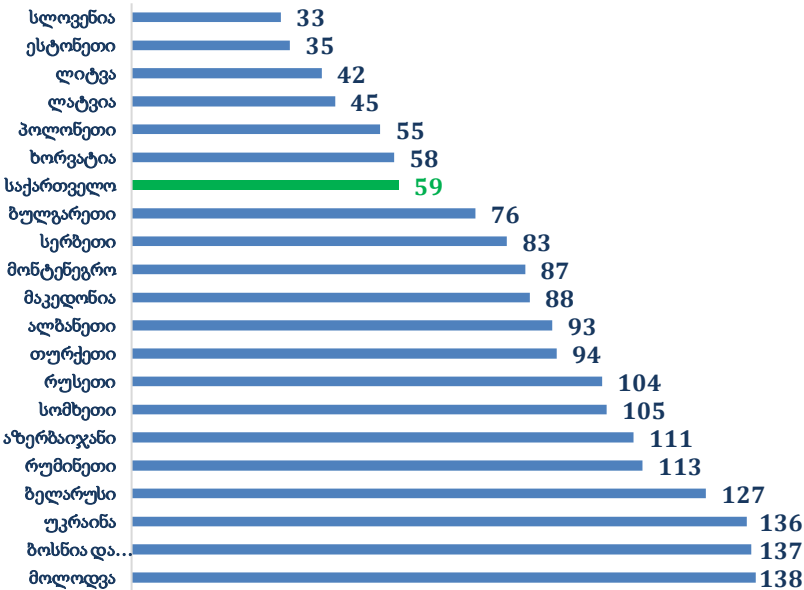
კიდევ ერთი დადასტურება რეფორმების წარმატების არის მსოფლიო ბანკის მმართველობის ინდიკატორები. საქართველოს ბოლო პერიოდში გვაქვს მნიშვნელოვანი გაუმჯობესება აქვს. ყველა მაჩვენებლით ლიდერია ართ რეგიონში. მმართველობის ამ ხარისხობრივი მაჩვენებლებით აშკარად და ღისრსულად იმკვიდრებს ადგილს ევროპის ქვეყნებს შორის:

- **მთავრობის ეფექტიანობის რეიტინგში** საქართველოს უსწრებს არამხოლოდ რეგიონის ყველა ქვეყანას, არამედ ევროპის ზოგიერთ ქვეყანასაც (სერბეთი, რუმინეთი ბულგარეთი, მონენეგრო);
- **კორუფციის კონტროლის რეიტინგში** საქართველოს უსწრებს ევროპის ისეთ ქვეყნებს, როგორიცაა პოლონეთი, ლიტვა, ლატვია, ხორვატია, რუმინეთი;

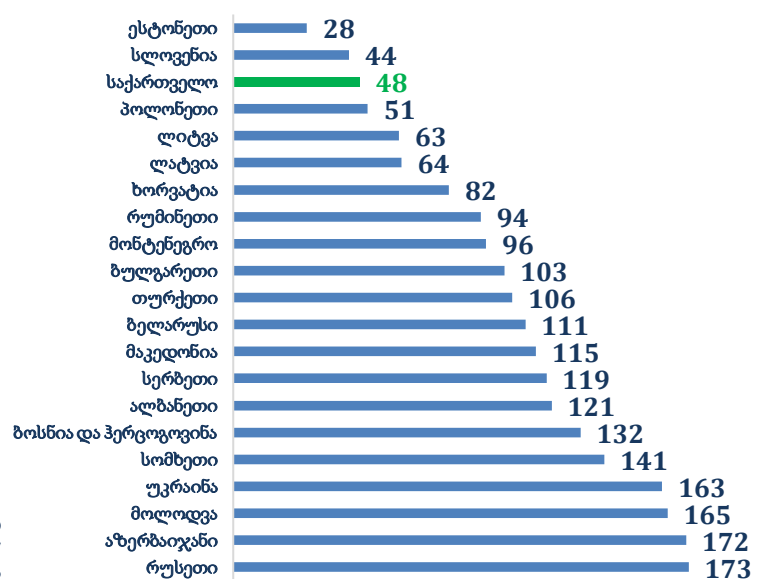
- რეგულირების ხარისხის რეიტინგში საქართველოს 39-ე ადგილზეა და უსწრებს ისეთ ქვეყნებს როგორცაა პოლონეთი, ბულგარეთი, სლოვენია, რუმინეთი, ხორვატია.

კიდევ ერთი უმნიშვნელოვანესი რეიტინგი. საქართველო გადასახადების სიმცირის მიხედვით არის მსოფლიოში მე-3 ადგილზე. გადასახადების სიმცირე იზომება მსოფლიო ბანკის მთლიანი გადასახადების განაკვეთის ინდიკატორით (ე.წ. Total Tax rate). ამ რეიტინგში საქართველოს უსწრებს ორ ჯუჯა სახელმწიფოს ბრუნეი და ვანუატუ. თუ არ ჩავთვლით ამ ჯუჯა სახელმწიფოებს შეგვიძლია ვთქვათ, რომ საქართველო არის მსოფლიოში პირველ ადგილზე. აღნიშნული არის იმ რეფორმების შედეგი, რომელსაც საქართველოს მთავრობა ატარებს ბოლო წლების განმავლობაში.

მთავრობის ეფექტიანობა (ადგილი)

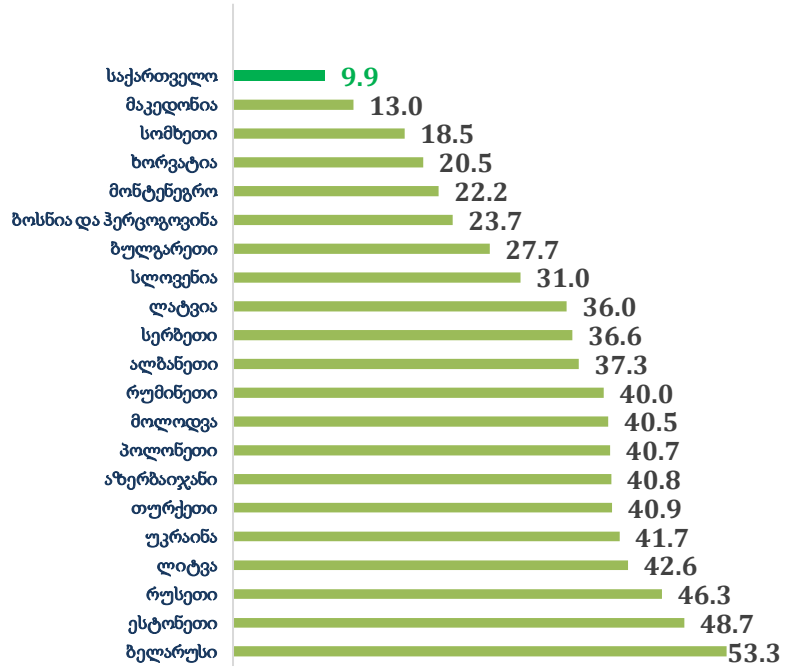
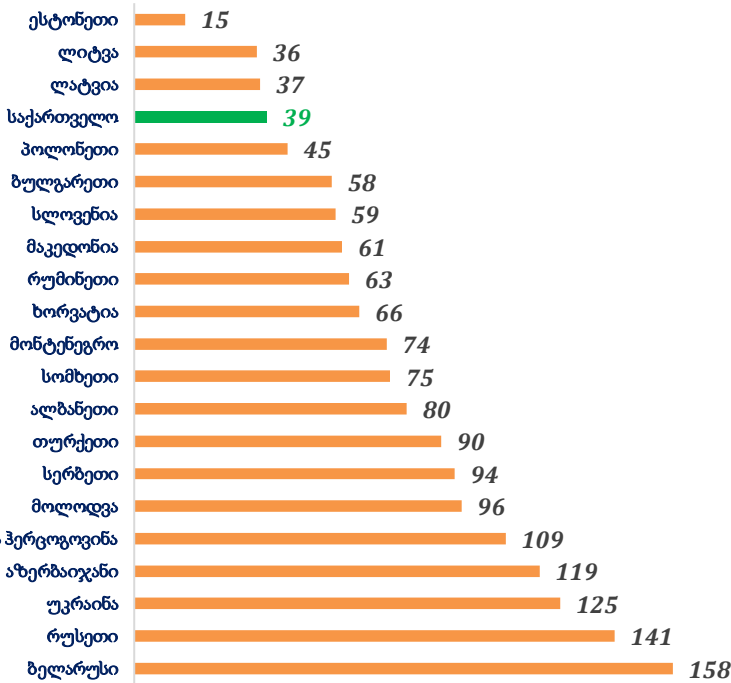

კორუფციის კონტროლი (ადგილი)

რეგულირების ხარისხი (ადგილი)

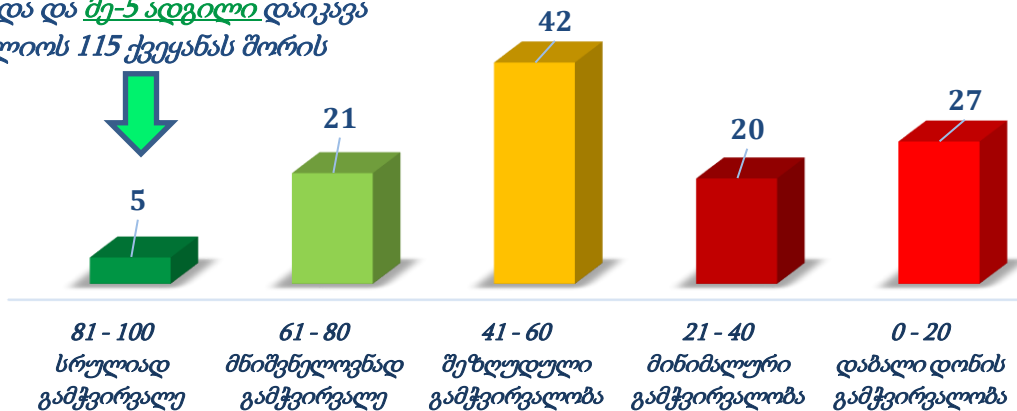
საგადასახადო ტვირთი (განაკვეთი)

✓ ღია ბიუჯეტის ინდექსი (OBI)

კიდევ ერთი დიდი აღიარება საქართველოსი და განხორციელებული რეფორმების არის ღია ბიუჯეტის ინდექსი. ინვესტორები დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ თუ რამდენად გამჭვირვალეთ მართავს მთავრობა სახემწიფო ფინანსებს. ამ მიმართულებით, მიმდინარე წლის დასაწყისში გამოქვეყნდა ბიუჯეტის ღიაობის ინდექსი, სადაც საქართველოს მნიშვნელოვანი გაუმჯობესება აქვს და 82 ქულით მსოფლიოში მე-5 ადგილი დაიკავა, ევროპის ქვეყნებიდან მხოლოდ შვედეთს და ნორმვეგიას აქვს უკეთესი შეფასება.

2017 წელი - საქართველო 82 ქულით სრულიად გამჭვირვალე ქვეყნების რიგში გადმოვიდა და მე-5 ადგილი დაიკავა მსოფლიოს 115 ქვეყანას შორის

გამჭვირვალობა
(ღია ბიუჯეტის ინდექსი)

საზოგადოების
ჩართულობა

ბიუჯეტის ზედამხედველობა

დაგეგმილი ღონისძიებები

2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის შემუშავებისას მხედველობაში იქნა მიღებული ქვეყნის ეკონომიკის ზრდის მაჩვენებელი მიმდინარე წლის განვლილ პერიოდში და მომავალი წლისთვის სხვადასხვა საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტების პროგნოზები როგორც საქართველოს, ასევე მსოფლიო ეკონომიკის და რეგიონის ქვეყნების ეკონომიკური ტენდენციების შესახებ.

2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტი მაქსიმალურად არის ორიენტირებული მოქალაქეებზე, რაც გამოიხატება შემდეგი აქტივობებით:

➤ **სოციალური სისტემის გაუმჯობესება**

მ.შ საყოველთაო ჯანდაცვის ფარგლებში ყველა სამედიცინო სერვისზე განხორციელდება განფასება, რაც მნიშვნელოვნად შეამცირებს მოქალაქეების მიერ თანაგადახდის მოცულობებს;

➤ **განათლების სისტემა**

მ.შ საჯარო სკოლების უფროსი, წამყვანი და მენტორი მასწავლებლების (43 ათასამდე მოქალაქე) დანამატი გაიზრდება 150 ლარით 2019 წლის 1 ოქტომბრიდან და დამატებით 150 ლარით - 2020 წელს, ახალი სასწავლო წლის დაწყებიდან. 2020 წლის 1 სექტემბრიდან 100 ლარით გაიზრდება საბავშვო ბაღებში დასაქმებულთა ანაზღაურება;

➤ **პოლიცია და ჯარი**

მ.შ 2020 წელს ხელფასები გაეზრდებათ ჯარისკაცებს, მეხანძრე-მაშველებს, პოლიციელებს და მათთან გათანაბრებულ პირებს.

2020 წელს აქტიურად გაგრძელდება წარმოქმნილი ზედმეტად გადახდილი გადასახადების (ძირითადად დღგ) დაბრუნების პროცესი და მოსალოდნელია რომ 2020 წელს დაბრუნდება 550,0 მლნ ლარზე მეტი.

ბიუჯეტის მიმდინარე ხარჯებზე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს სოციალური გასაცემლების ზრდა (300.0 მლნ ლარი), ასევე დაგეგმილი საჯარო სკოლებისა და საბავშვო ბაღების მასწავლებელთა, სასწარფოსა და სოფლის ექიმების, პოლიციელები და ჯარისკაცების ხელფასების ზრდა. მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა 2020 წლისთვის მაინც შენარჩუნებულია მიმდინარე ხარჯების შემცირებული მაჩვენებელი, რომელიც მშპ-ს 23.2%-ს შეადგენს. მომდევნო წლებშიც მიმდინარე ხარჯები შენარჩუნებული იქნება დაბალ ნიშნულზე.

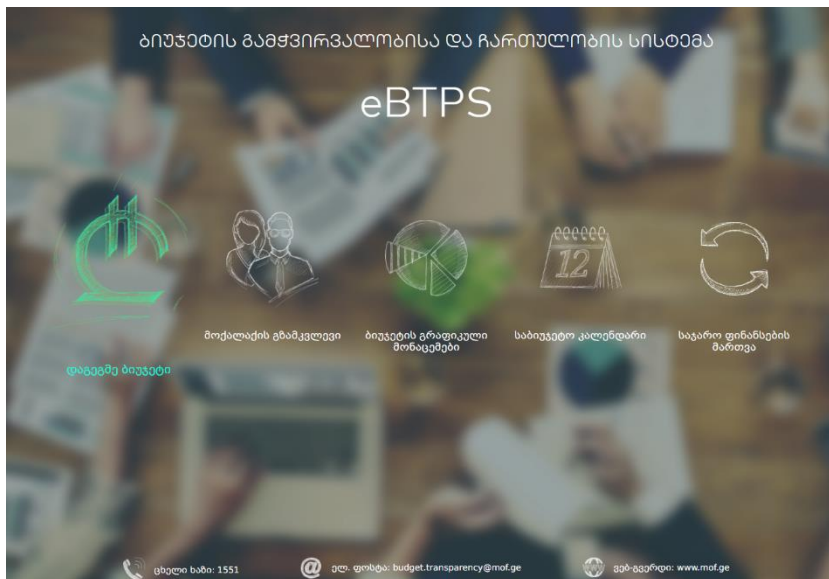
კაპიტალური ხარჯების წილი მშპ-სთან მიმართებაში 2020 წლისთვის 7.6 %-ს შეადგენს და მომდევნო წლებშიც არანაკლებ ამავე მოცულობითაა დაგეგმილი.

ბიუჯეტის გამჭვირვალობა

საბიუჯეტო დოკუმენტაცია (მათ შორის, სახელმწიფო ბიუჯეტი და შესრულების ანგარიშები) განთავსებულია საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ვებ-გვერდზე (www.mof.ge), თუმცა საჭიროა სხვადასხვა მექანიზმების დანერგვა, რომელიც ხელს შეუწყობს დიდი მოცულობის სპეციფიკური ინფორმაციის უფრო მარტივად აღქმას. ერთი-ერთი ასეთი მექანიზმია სწორედ მოქალაქის გზამკვლევი.

გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია თითოეულ მოქალაქეს შესაძლებლობა ჰქონდეს ბიუჯეტის დაგეგმვის პროცესში მიიღოს მონაწილეობა, ფინანსური სახსრები გადაანაწილოს საკუთარი შეხედულებისამებრ დაგეგმილი პროგრამების მიხედვით, დააფიქსირონ მოსაზრებები და მიიღონ უკუკავშირი მის მიერ წარდგენილი წინადადებების ბიუჯეტში გათვალისწინების თაობაზე.

ზემოაღნიშნულის უზრუნველსაყოფად, 2018 წელს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საბიუჯეტო დეპარტამენტის აქტიური ჩართულობით და USAID-ის მხარდაჭერით შემუშავდა კონცეფცია, ბიუჯეტის დაგეგმვის პროცესში საზოგადოების ჩართულობის ელექტრონული პორტალის/მოდულის - „ბიუჯეტის გამჭვირვალობის და ჩართულობის სისტემა“ (eBTPS – Budget Transparency and Participation System) შემუშავების მიზნით. აღნიშნული კონცეფციის საფუძველზე საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს სახელმწიფო კონტროლს დაქვემდებარებული საჯარო სამართლის იურიდიული პირის - საფინანსო-ანალიტიკური სამსახურის მიერ შემუშავდა ბიუჯეტის გამჭვირვალობის და ჩართულობის ელექტრონული სისტემის (eBTPS) ტექნიკური დავალება, რომლის საფუძველზეც დაგეგმილია აღნიშნული სისტემის დანერგვა მიმდინარე წელს.

ტექნიკური დავალების შესაბამისად შემუშავდა ახალი ელექტრონული სისტემა (eBTPS), რომლის მეშვეობითაც მოქალაქეებს შეუძლიათ დაგეგმონ ბიუჯეტი თავისი შეხედულებისამებრ და დააფიქსირონ საკუთარი მოსაზრებები.

ძირითადი მაკროეკონომიკური პარამეტრები

2019 წლის ბიუჯეტი დაგეგმილი იყო ეკონომიკის რეალური ზრდის 4.5%-იან მაჩვენებელზე, 7 თვის წინასწარი მაჩვენებლების მიხედვით რეალური ეკონომიკური ზრდა შეადგენს 4.7%-ს, თუმცა ეკონომიკური ზრდის პროგნოზი კვლავაც ნარჩუნდება 4.5%-ის ფარგლებში. მშპ-ს დეფლატორის მაჩვენებელი კი განისაზღვრა 4.5%-ის ოდენობით. გასული წლის ნოემბერთან შედარებით დაზუსტდა 2018 წლის მაჩვენებლები, რისი გათვალისწინებითაც 2019 წლის ნომინალური მთლიანი შიდა პროდუქტი განახლებული პროგნოზით 44.9 მლრდ ლარს შეადგენს.

მშპ-ს რეალური ზრდის პროგნოზი 2020 წლისთვის 5.0%-ით არის განსაზღვრული, მომდევნო წლებში კი ეტაპობრივად იზრდება და 5,5%-ის ფარგლებშია პროგნოზირებული.

მშპ-ის დეფლატორის პროგნოზი 2019 წელს შეადგენს 4.5%-ს, 2020 წელსა და შემდგომ წლებში კი 3%-ს. რაც შეეხება ინფლაციის მაჩვენებელს, აღნიშნული პროგნოზირებულია საქართველოს ეროვნული ბანკის მიზნობრივი ინფლაციის ფარგლებში და შეადგენს 3,0%-ს.

მაკროეკონომიკური მაჩვენებლებიდან გამომდინარე, 2020 წლის ნომინალური მშპ-ს მოცულობა 48.5 მლრდ ლარს შეადგენს, ხოლო 2023 წლისთვის პროგნოზირებულია მისი გაზრდა 62,2 მლრდ ლარამდე.

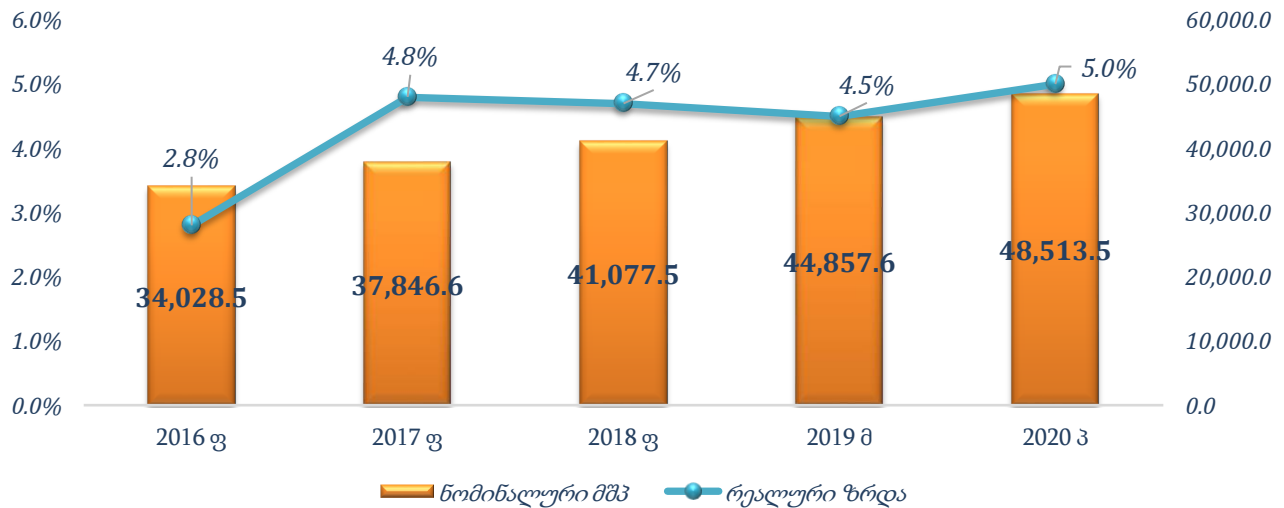
საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული დეფიციტი (რომელიც ეყრდნობა GFSM 2014 კლასიფიკაციას) 2020 წელს ნაერთი ბიუჯეტისათვის შეადგენს მშპ-თან მიმართებაში 2.6%-ს, საერთაშორისო სავალუტო ფონდთან არსებული პროგრამის ფარგლებში ფისკალური ჩარჩოს ინდიკატორად გამოიყენება მოდიფიცირებული დეფიციტი, რომელიც GFSM 2014 კლასიფიკაციისგან განსხვავებით ფინანსური აქტივებით განხორციელებულ ოპერაციებსაც განიხილავს, როგორც დეფიციტის ფორმირების წყაროს. აღნიშნული მეთოდოლოგიის თანახმად, 2019 წლის დეფიციტი განისაზღვრება მშპ-თან მიმართებაში 2.7%-ის ფარგლებში. „ეკონომიკური თავისფულების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით განსაზღვრული სახელმწიფოს ერთიანი ბიუჯეტის უარყოფითი მთლიანი სალდო 1 320.9 მლნ ლარით, რაც მშპ-ის 2,7% (კანონით განსაზღვრული ზღვარი მშპ-ის 3% შეადგენს). აღნიშნული პარამეტრი ნაერთ ბიუჯეტთან ერთად ასევე ითვალისწინებს სახელმწიფო ორგანოების მიერ დაფუძნებული სსიპ-ების და ა(ა)იპ-ების კანონმდებლობით ნებადართული შემოსავლებიდან განხორციელებული ოპერაციების შედეგებს.

2020 წლის ბოლოსათვის „ეკონომიკური თავისფულების შესახებ“ საქართველოს ორგანული კანონით განსაზღვრული მთავრობის ვალი (არ მოიცავს საქართველოს ეროვნული ბანკის ვალს და მოიცავს საბიუჯეტო ორგანიზაციების მიერ აღებულ ვალს) განისაზღვრება მშპ-ის 45%-ის ოდენობით (კანონით განსაზღვრული ზღვარი მშპ-ის 60% შეადგენს).

რაც შეეხება სახელმწიფო ვალის ზღვრულ მოცულობას 2020 წლის ბოლოსათვის, იგი განისაზღვრება 22 681.7 მლნ ლარის ოდენობით, მათ შორის, სახელმწიფო საგარეო ვალი – 17 711.7 მლნ ლარის ოდენობით, ხოლო სახელმწიფო საშინაო ვალი – 4 970.0 მლნ ლარის ოდენობით.

დასახელება	2017 ფაქტი	2018 ფაქტი	2019 მოსალ.	2020 პროგნ.	2021 პროგნ.	2022 პროგნ.	2023 პროგნ.
რეალური მშპ (ზრდის ტემპი)	4.8%	4.7%	4.5%	5.0%	5.5%	5.5%	5.5%
ნომინალური მშპ (მლნ ლარი)	37,846.6	41,077.5	44,857.6	48,513.5	52,717.2	57,285.2	62,248.90
მშპ ერთ სულ მოსახლეზე (აშშ დოლარი)	4,046.8	4,345.5	4,265.1	4,409.4	4,791.5	5,206.6	5,657.80
სამომხმარებლო ფასების ინდექსი, საშუალო პერიოდში (საშუალო წლიური ინფლაცია)	6.0%	2.6%	4.0%	3.0%	3.0%	3.0%	3.0%
სამომხმარებლო ფასების ინდექსი, პერიოდის ბოლოს (ინფლაცია წლის ბოლოსთვის)	6.7%	1.5%	4.5%	3.0%	3.0%	3.0%	3.0%
მიმდინარე ანგარიში (%-ულად მშპ-თან)	-8.8%	-7.7%	-4.5%	-5.0%	-4.0%	-3.2%	-2.4%
მშპ-ს დეფლატორი	6.1%	3.6%	4.5%	3.0%	3.0%	3.0%	3.0%
სახელმწიფო ვალი %-ულად მშპ-სთან	42.4%	42.2%	44.3%	45.0%	44.6%	44.5%	43.8%

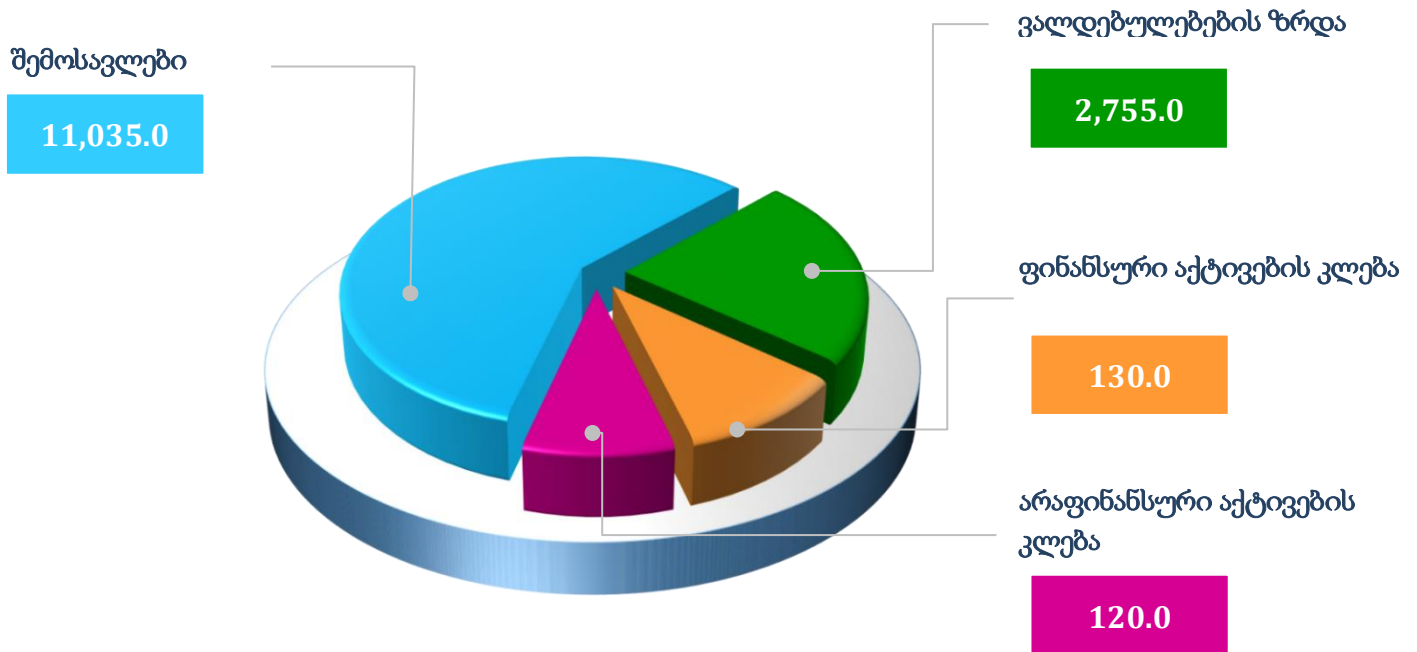

სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობები

2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის შემოსულობების საპროგნოზო მაჩვენებელი 14,040.0 მლნ ლარით განისაზღვრა, რაც 2019 წლის მაჩვენებელს 1,176.3 მლნ ლარით აღემატება, ხოლო მთლიანი შიდა პროდუქტის 28.9%-ს შეადგენს. 2019 წელთან შედარებით შემოსულობების ზრდა ძირითადად უკავშირდება საგადასახადო შემოსულობების ზრდას.

სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობების სტრუქტურა

მლნ ლარი

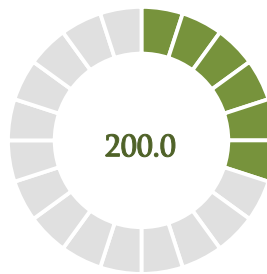
სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლები

2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტით შემოსულობების 78.6%-ს წარმოადგენს შემოსავლები, რომელიც შეადგენს 11,035.0 მლნ ლარს, რაც მთლიანი შიდა პროდუქტის 22.7%-ია.

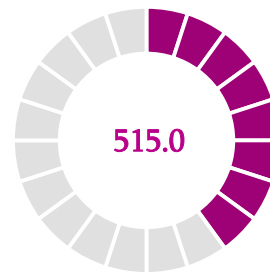
დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	გადახრა (2020-2019)
შემოსავლები	10,595.6	10,487.7	11,035.0	547.3
გადასახადები	9,695.9	9,645.0	10,320.0	675.0
გრანტები	404.0	382.7	200.0	-182.7
სხვა შემოსავლები	495.7	460.0	515.0	55.0

გადასახადები

გრანტები

სხვა შემოსავლები

გადასახადები

2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის მიხედვით გადასახადების საპროგნოზო მაჩვენებელი შეადგენს 10,320.0 მლნ ლარს, მათ შორის:

- საშემოსავლო გადასახადის საპროგნოზო მაჩვენებელი განისაზღვრა 3,395.0 მლნ ლარით, რაც მშპ-ის 7.1 პროცენტს შეადგენს;
- მოგების გადასახადის საპროგნოზო მაჩვენებელი განისაზღვრა 950.0 მლნ ლარით, რაც მშპ-ის 1.9 პროცენტია;
- დამატებული ღირებულების გადასახადის საპროგნოზო მაჩვენებელი განისაზღვრა 4,333.5 მლნ ლარით, რაც მშპ-ის 9.0 პროცენტს შეადგენს;
- აქციზის საპროგნოზო მაჩვენებელი განისაზღვრა 1,380.0 მლნ ლარის ოდენობით, რაც მშპ-ის 2.9 პროცენტს შეადგენს;
- იმპორტის გადასახადის საპროგნოზო მაჩვენებელი განისაზღვრა 80.0 მლნ ლარით, რაც მშპ-ის 0.2 პროცენტს შეადგენს;
- სხვა გადასახადის საპროგნოზო მაჩვენებელი განისაზღვრა 181.5 მლნ ლარით, რაც მშპ-ის 0.4 პროცენტს შეადგენს.

2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის გადასახადების საპროგნოზო მაჩვენებელი 2019 წლის გეგმიურ მაჩვენებელს 675.0 მლნ ლარით აღემატება. გადასახადებიდან

მიღებული შემოსავლები სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლების 93.5%-ს, ხოლო მთლიანი შიდა პროდუქტის 21.3%-ს შეადგენს.

გრანტები

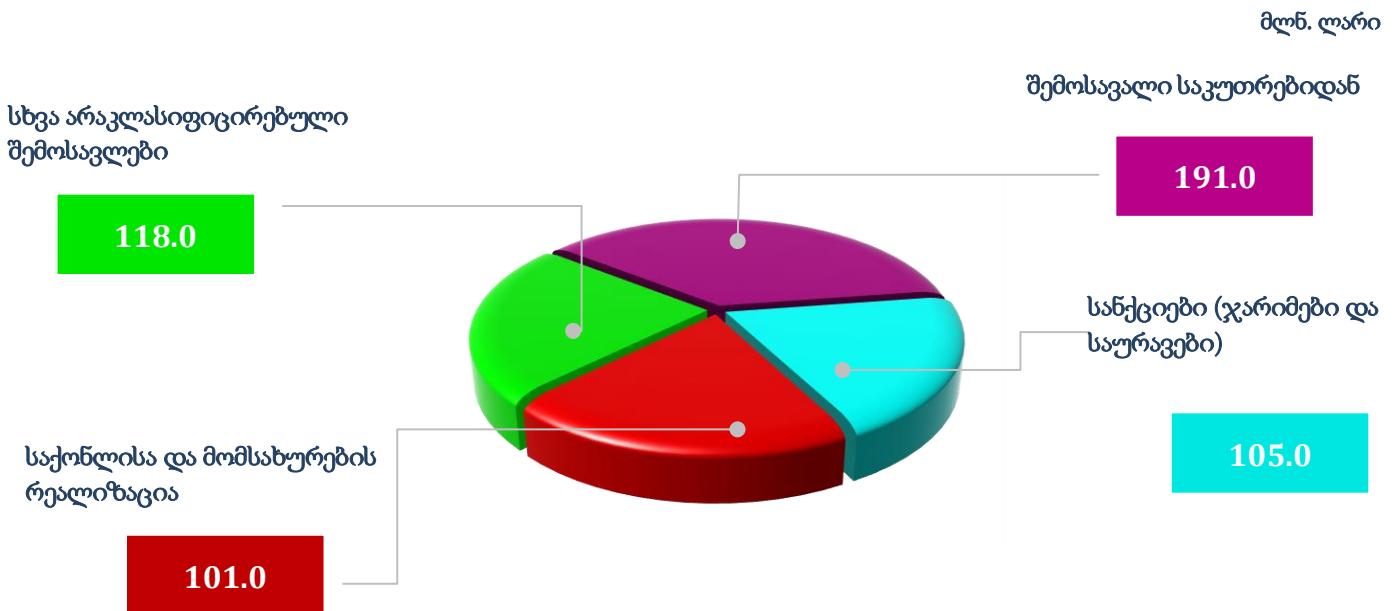
2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტში გრანტების საპროგნოზო მაჩვენებელი 2019 წლის გეგმასთან შედარებით 182.7 მლნ ლარით ნაკლებია და 200.0 მლნ ლარს შეადგენს, მათ შორის:

- საბიუჯეტო გრანტები 900.0 მლნ ლარი;
- საინვესტიციო (ხარჯზე მიბმული) გრანტები 45.0 მლნ ლარი;
- ხოლო ბიუჯეტის კანონის 35-ე მუხლის შესაბამისად სსიპ-ების მიერ მიღებული შემოსავლებიდან ბიუჯეტში გადმოსარიცხი გრანტები 60.0 მლნ ლარის ოდენობით;

სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონში გრანტების საპროგნოზო მაჩვენებელი შეადგენს ბიუჯეტის შემოსავლების 1.8%-ს, ხოლო მთლიანი შიდა პროდუქტის 0.4%-ს.

სხვა შემოსავლები

2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტის სხვა შემოსავლების საპროგნოზო მაჩვენებელი 2019 წლის გეგმიურ მაჩვენებელს 55.0 მლნ ლარით აღემატება და შეადგენს 515.0 მლნ ლარს, რაც სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსავლების 4.7%-ს, ხოლო მთლიანი შიდა პროდუქტის 1.1%-ს შეადგენს. სხვა შემოსავლებში მნიშვნელოვანი წილი უჭირავს შემოსავლებს საკუთრებიდან (სახელმწიფოს საკუთრებაში ან წილობრივ მფლობელობაში მყოფი საწარმოების დივიდენდები და პროცენტები, იჯარა), ადმინისტრაციულ მოსაკრებლებს (სალიცენზიო, სანებართვო, სარეგისტრაციო, სახელმწიფო ბაჟი, საკონსულო, სამხედრო სავალდებულო სამსახურის გადავადების) და გადასახდელებს.

არაფინანსური აქტივების კლება

2020 წელს არაფინანსური აქტივების კლებიდან მისაღები სახსრების საპროგნოზო მოცულობა შეადგენს 120.0 მლნ ლარს, რაც 2019 წლის შესაბამის მაჩვენებელს 50.0 მლნ ლარით აღემატება.

ფინანსური აქტივების კლება

ფინანსური აქტივების კლების მაჩვენებელი განისაზღვრა 130.0 მლნ ლარის ოდენობით, რაც 10.0 მლნ ლარით აღემატება 2019 წლის შესაბამის მაჩვენებელს და წარმოადგენს წინა წლებში სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გაცემული სესხების დაბრუნებას.

ვალდებულებების ზრდა

2020 წელს სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტში ვალდებულებების ზრდის სახით მისაღები სახსრების გეგმა განსაზღვრულია 2,755.0 მლნ ლარის ოდენობით, მათ შორის:

- სახელმწიფო ფასიანი ქაღალდების გამოშვებით ვალდებულებების ზრდა – 900,000.00 ათასი ლარის ოდენობით;
- სსე-ს კორპორატიზაციისა და ენერგობაზრის რეფორმის პროგრამის ფარგლებში აზიის განვითარების ბანკიდან (ADB) მისაღები სახსრები – 105,000.0 ათასი ლარის ოდენობით;
- განვითარების პოლიტიკის ოპერაციის (DPO-2019) პროგრამის ფარგლებში მსოფლიო ბანკიდან (WB) მისაღები სახსრები – 150,000.0 ათასი ლარის ოდენობით;
- ევროკავშირის მაკროფინანსური დახმარების (MFA) პროგრამის ფარგლებში ევროკავშირიდან (EU) მისაღები სახსრები – 65,000.0 ათასი ლარის ოდენობით;
- საქართველოში ენერგეტიკის სექტორის რეფორმის პროგრამის ფარგლებში საფრანგეთის განვითარების სააგენტოდან (AFD) მისაღები სახსრები – 170,000.0 ათასი ლარის ოდენობით;
- საქართველოში ენერგეტიკის სექტორის რეფორმის პროგრამის ფარგლებში გერმანიის რეკონსტრუქციის საკრედიტო ბანკიდან (KfW) მისაღები სახსრები – 195,000.0 ათასი ლარის ოდენობით;
- საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებისა და უცხო ქვეყნების მთავრობების მიერ საქართველოს მთავრობისათვის გამოსაყოფი გრძელვადიანი საინვესტიციო, შეღავათიანი კრედიტები – 1,170,000.00 ათასი ლარის ოდენობით.

იმის გათვალისწინებით, რომ ბიუჯეტში სახელმწიფო ვალის დაფარვისთვის გათვალისწინებულია 900.0 მლნ ლარი, სახელმწიფო ვალის წმინდა ზრდა შეადგენს 1,855.0 მლნ ლარს.

სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელები

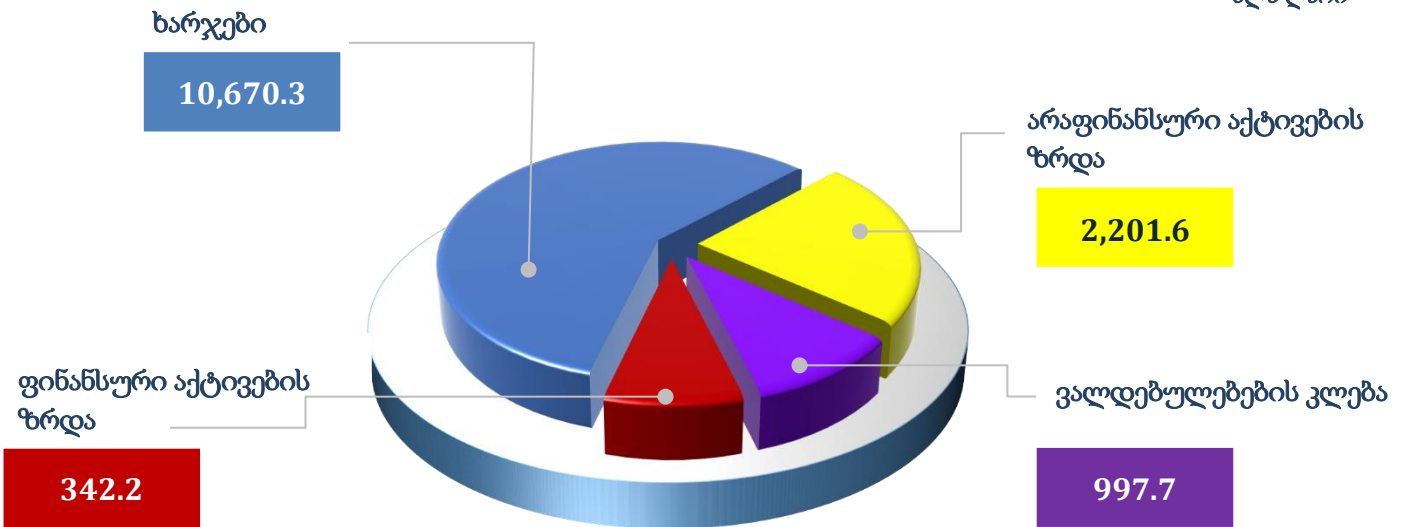
2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტის მიხედვით გადასახდელების მთლიანი მოცულობა დაგეგმილია 14,211.8 მლნ ლარის ოდენობით, რაც 1,121.8 მლნ ლარით მეტია 2019 წლის დამტკიცებულ ბიუჯეტთან შედარებით, ხოლო მთლიანი შიდა პროდუქტის 29.3%-ს შეადგენს. მათ შორის: საბიუჯეტო სახსრები შეადგენს 12,996.8 მლნ ლარს, გრანტები 45.0 მლნ ლარს, ხოლო კრედიტები 1,170.0 მლნ ლარს. სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელების დაფინანსების წყაროს მთლიანად წარმოადგენს სახელმწიფო ბიუჯეტის შემოსულობები. არ არის დაგეგმილი სახელმწიფო ბიუჯეტის ანგარიშზე არსებული თავისუფალი სახსრების (ნაშთის) გამოყენება.

მლნ ლარი

დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი
გადასახდელები	12,590.2	13,090.0	14,211.8
ხარჯები	9,543.7	9,641.2	10,670.3
არაფინანსური აქტივების ზრდა	1,912.2	2,152.3	2,201.6
ფინანსური აქტივების ზრდა (ნაშთის გამოკლებით)	381.1	362.7	342.2
ვალდებულებების კლება	753.2	933.8	997.7

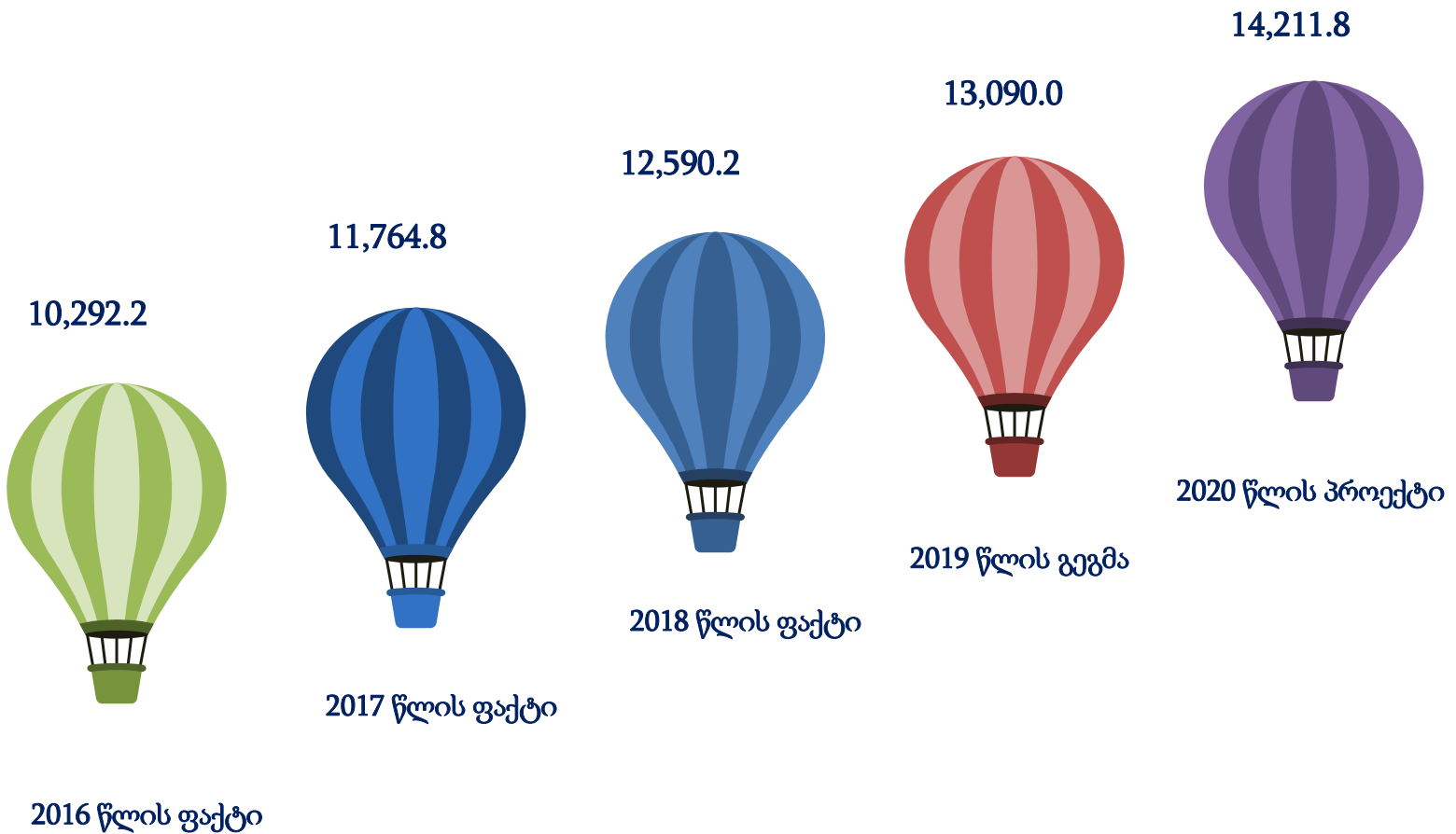
გადასახდელების სტრუქტურა

მლნ ლარი

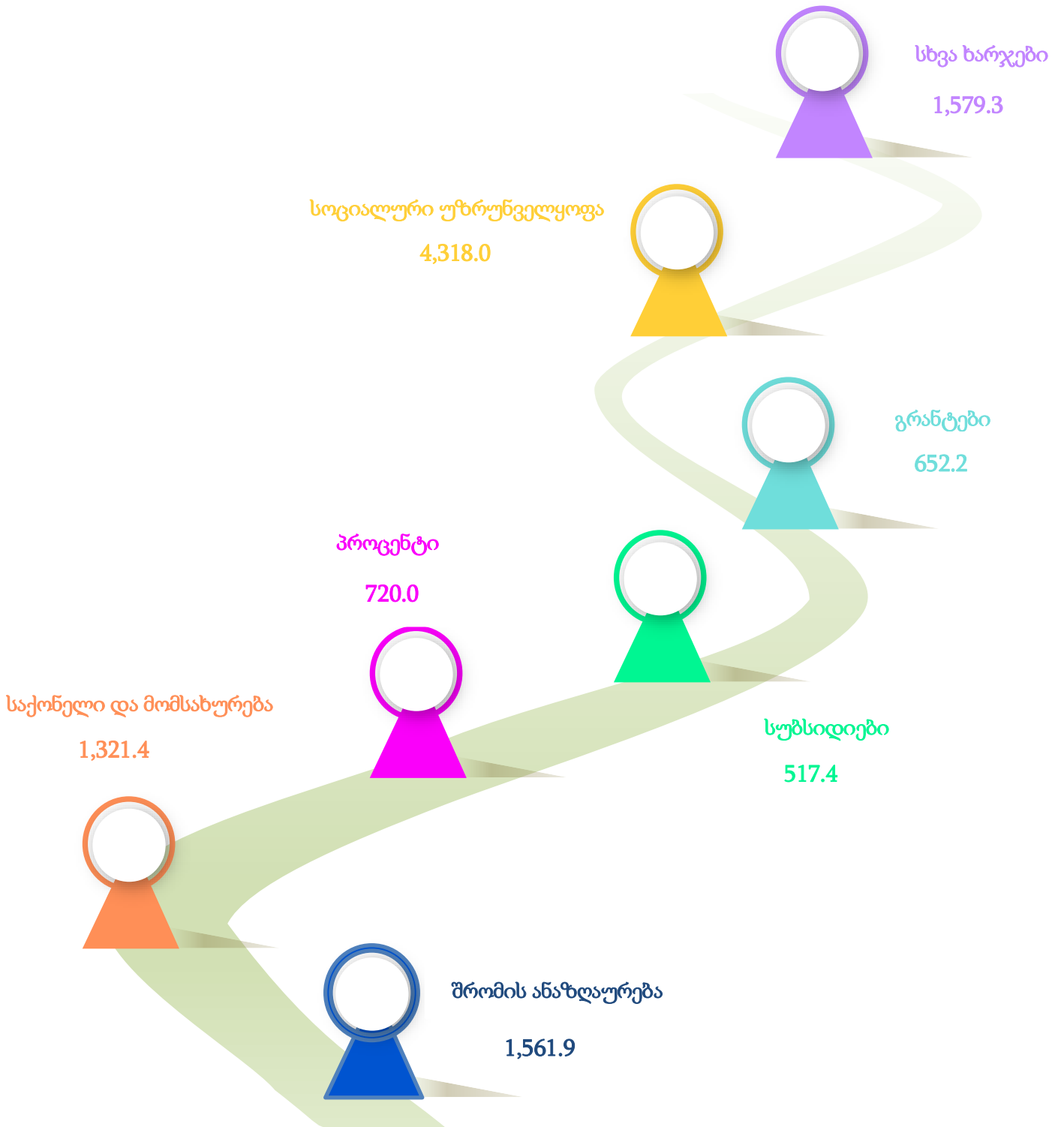
სახელმწიფო ბიუჯეტის გადასახდელები
(მლნ ლარი)

ხარჯები

2020 წელს სახელმწიფო ბიუჯეტი კანონის პროექტში ხარჯების ჯამური მოცულობა შეადგენს 10,670.2 მლნ ლარს. არაფინანსური და ფინანსური აქტივების ზრდის მუხლების გარდა, კაპიტალური ხარჯებისთვის 417.2 მლნ ლარი გათვალისწინებულია სხვა ხარჯების მუხლში, ხოლო 488.7 მლნ ლარი გრანტების მუხლში.

ხარჯების სტრუქტურა
(მლნ ლარი)

არაფინანსური აქტივების ზრდა

2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტში არაფინანსური აქტივების ზრდის მუხლი განისაზღვრა 2,201.6 მლნ ლარის ოდენობით, რაც 49.3 მლნ ლარით აღემატება 2019 წლის ანალოგიურ მაჩვენებლს. არაფინანსური აქტივების ზრდა მშპ-ს 4.5%-ია.

ფინანსური აქტივების ზრდა

2020 წელს ფინანსური აქტივების ზრდის მუხლი 20.5 მლნ ლარით ნაკლებია 2019 წლის ანალოგიურ მაჩვენებელზე და განისაზღვრა 342.2 მლნ ლარით. ფინანსური აქტივების ზრდა მშპ-ს 0.7%-ია.

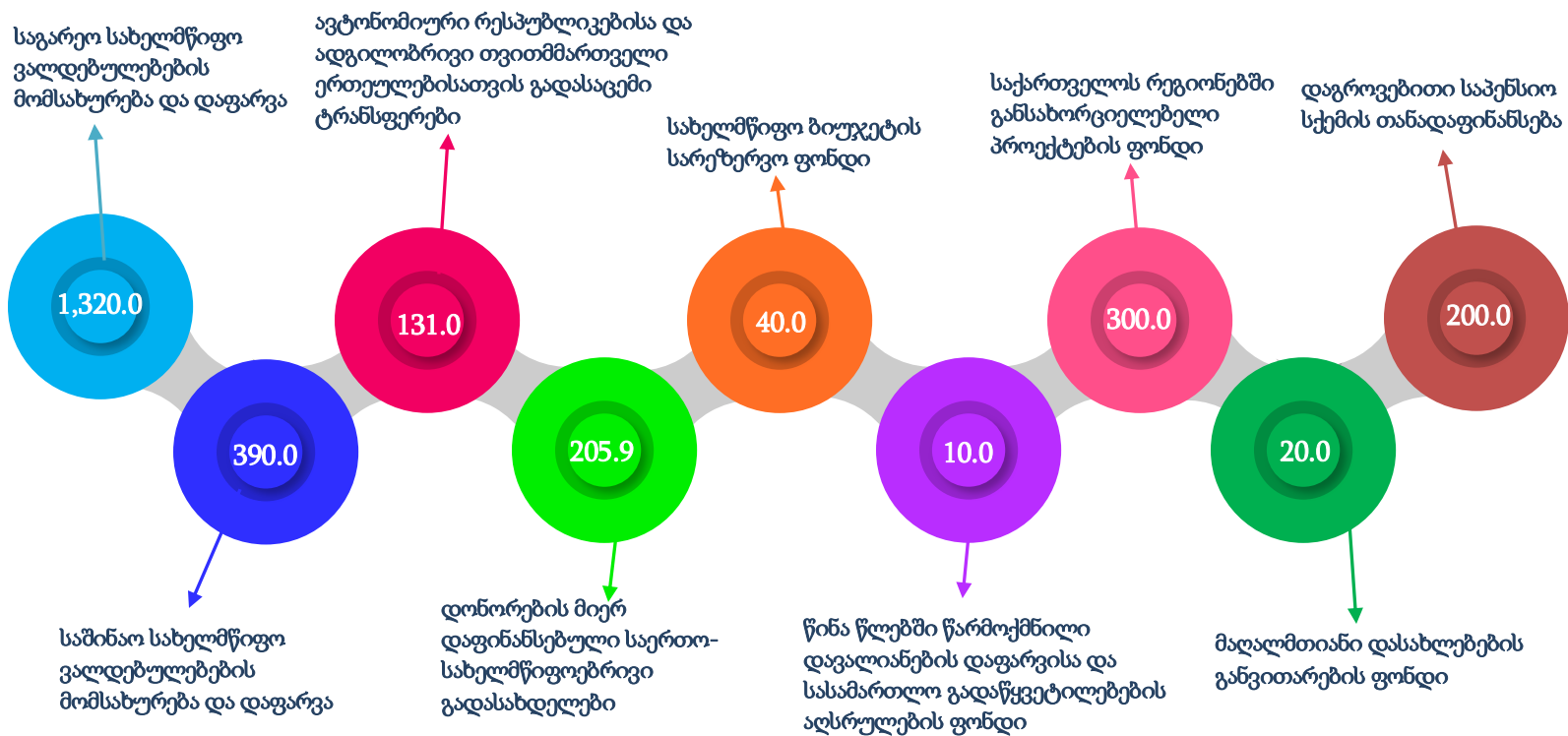
ვალდებულებების კლება

2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტით ვალდებულებების კლება შეადგენს 997.7 მლნ ლარს, საიდანაც 953.7 მლნ ლარი მიმართული იქნება საგარეო სახელმწიფო ვალდებულებების დაფარვაზე, ხოლო 44.0 მლნ ლარი - საშინაო სახელმწიფო ვალდებულებების და დავალიანების დაფარვაზე. ვალდებულებების კლება მშპ-ს 2.1%-ია.

საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელები

2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის პროექტში საერთო სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელების მთლიანი მოცულობა შეადგენს 2,627.8 მლნ ლარს, მათ შორის:

მლნ ლარი

2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონის შემოსულობები, გადასახდელები და ნაშთის ცვლილება

ათასი ლარი

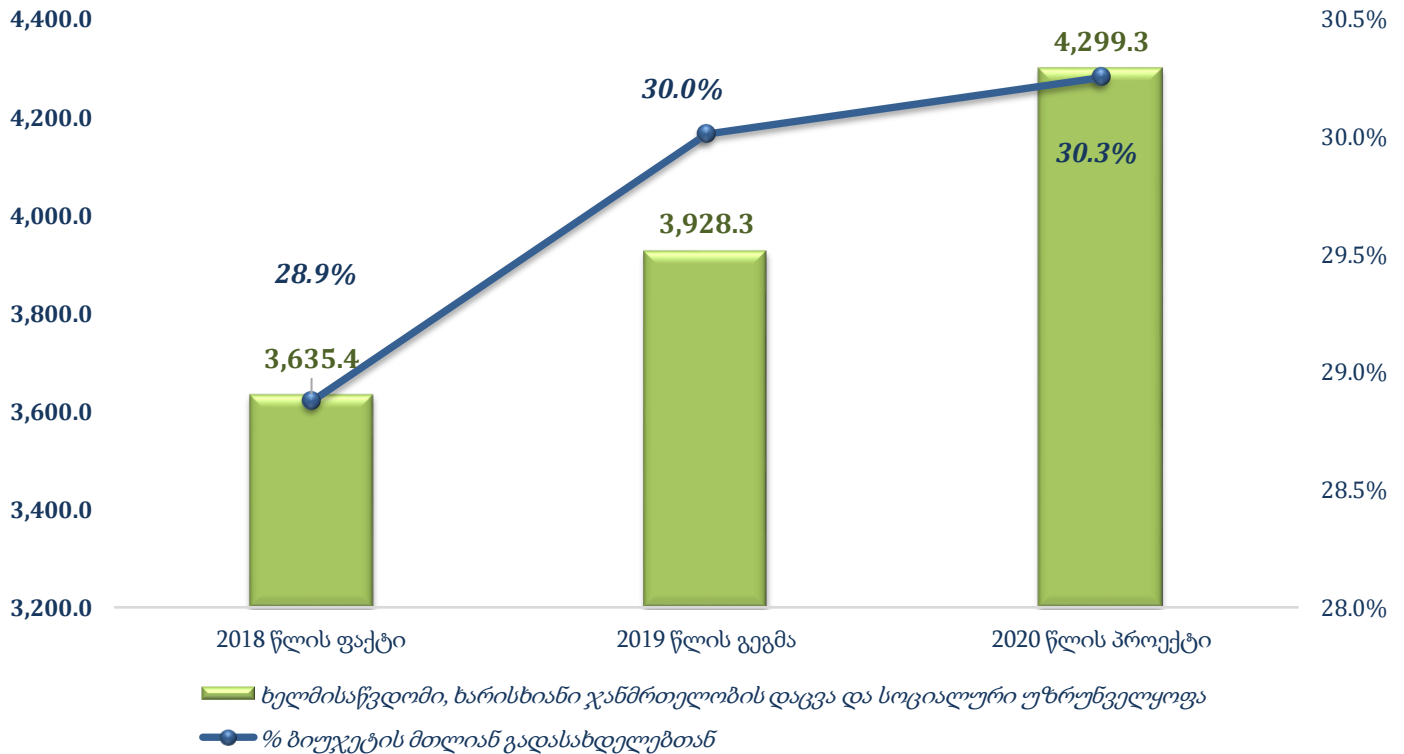
დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	გადახრა
შემოსულობები	12,693,422.2	12,863,750.0	14,040,000.0	1,176,250.0
შემოსავლები	10,595,649.4	10,487,700.0	11,035,000.0	547,300.0
გადასახადები	9,695,962.2	9,645,000.0	10,320,000.0	675,000.0
საშემოსავლო გადასახადი	2,877,895.1	3,166,000.0	3,395,000.0	229,000.0
მოგების გადასახადი	736,624.4	781,000.0	950,000.0	169,000.0
დამატებითი ღირებულების გადასახადი	4,426,909.8	4,036,000.0	4,333,500.0	297,500.0
აქციზი	1,465,726.6	1,462,000.0	1,380,000.0	-82,000.0
იმპორტის გადასახადი	73,416.9	83,000.0	80,000.0	-3,000.0
სხვა გადასახადები	115,389.4	117,000.0	181,500.0	64,500.0
გრანტები	404,014.7	382,700.0	200,000.0	-182,700.0
სხვა შემოსავლები	495,672.5	460,000.0	515,000.0	55,000.0
არაფინანსური აქტივების კლება	101,005.3	70,000.0	120,000.0	50,000.0
ფინანსური აქტივების კლება (ნაშთის გამოკლებით)	119,150.3	120,000.0	130,000.0	10,000.0
სესხები	94,131.8	120,000.0	130,000.0	10,000.0
აქციები და სხვა კაპიტალი	25,013.7	0.0	0	0.0
სხვა დებიტორული დავალიანებები	4.8	0.0	0.0	0.0
ვალდებულებების ზრდა	1,877,617.2	2,186,050.0	2,755,000.0	568,950.0
საშინაო	422,310.4	500,000.0	900,000.0	400,000.0
საგარეო	1,455,306.8	1,686,050.0	1,855,000.0	168,950.0
გადასახდელები	12,590,181.7	13,090,000.0	14,211,880.8	1,121,880.8
ხარჯები	9,543,712.7	9,641,117.9	10,670,268.1	1,029,150.2
შრომის ანაზღაურება	1,407,624.2	1,470,663.7	1,561,963.5	91,299.8
საქონელი და მომსახურება	1,288,263.2	1,218,152.1	1,321,379.3	103,227.2
პროცენტი	513,043.8	624,041.0	720,031.0	95,990.0
სუბსიდიები	419,453.0	443,787.0	517,388.0	73,601.0
გრანტები	1,331,957.4	544,317.1	652,172.5	107,855.4
სოციალური უზრუნველყოფა	3,501,326.9	3,866,912.0	4,318,032.3	451,120.3
სხვა ხარჯები	1,082,044.2	1,473,245.0	1,579,301.5	106,056.5
არაფინანსური აქტივების ზრდა	1,912,171.3	2,152,313.1	2,201,641.7	49,328.6
ფინანსური აქტივების ზრდა (ნაშთის გამოკლებით)	381,098.4	362,690.0	342,240.0	-20,450.0
სესხები	237,642.2	362,690.0	342,240.0	-20,450.0
აქციები და სხვა კაპიტალი	143,456.2	0.0	0.0	0.0
ვალდებულებების კლება	753,199.3	933,879.0	997,731.0	63,852.0
საშინაო	35,082.0	40,079.0	44,006.0	3,927.0
საგარეო	718,117.3	893,800.0	953,725.0	59,925.0
ნაშთის ცვლილება	103,240.5	-226,250.0	-171,880.8	54,369.2

2020 წლის ბიუჯეტის კანონით გათვალისწინებული პრიორიტეტული ღონისძიებების დაფინანსება

ხელმისაწვდომი, ხარისხიანი ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა

მლნ ლარი

დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი
მოსახლეობის სოციალური დაცვა	2,439.1	2,783.8	3,126.0
მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვა	1,031.6	1,044.6	1,076.3
ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის პროგრამების მართვა	123.6	58.9	59.1
სამედიცინო დაწესებულებათა რეაბილიტაცია და აღჭურვა	23.3	20.0	15.0
სსიპ - ვეტერანების საქმეთა სახელმწიფო სამსახური	6.2	8.4	8.4
შრომისა და დასაქმების სისტემის რეფორმების პროგრამა	3.3	4.3	5.0
საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სისტემისა და საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის მოსამსახურეთა ჯანმრთელობის დაცვის მომსახურებით უზრუნველყოფა	5.3	4.2	4.2
სსიპ - საპენსიო სააგენტო	0.0	3.8	5.0
ა(ა)იპ - საქართველოს სოლიდარობის ფონდი	3.0	0.3	0.3
სულ	3,635.4	3,928.3	4,299.3

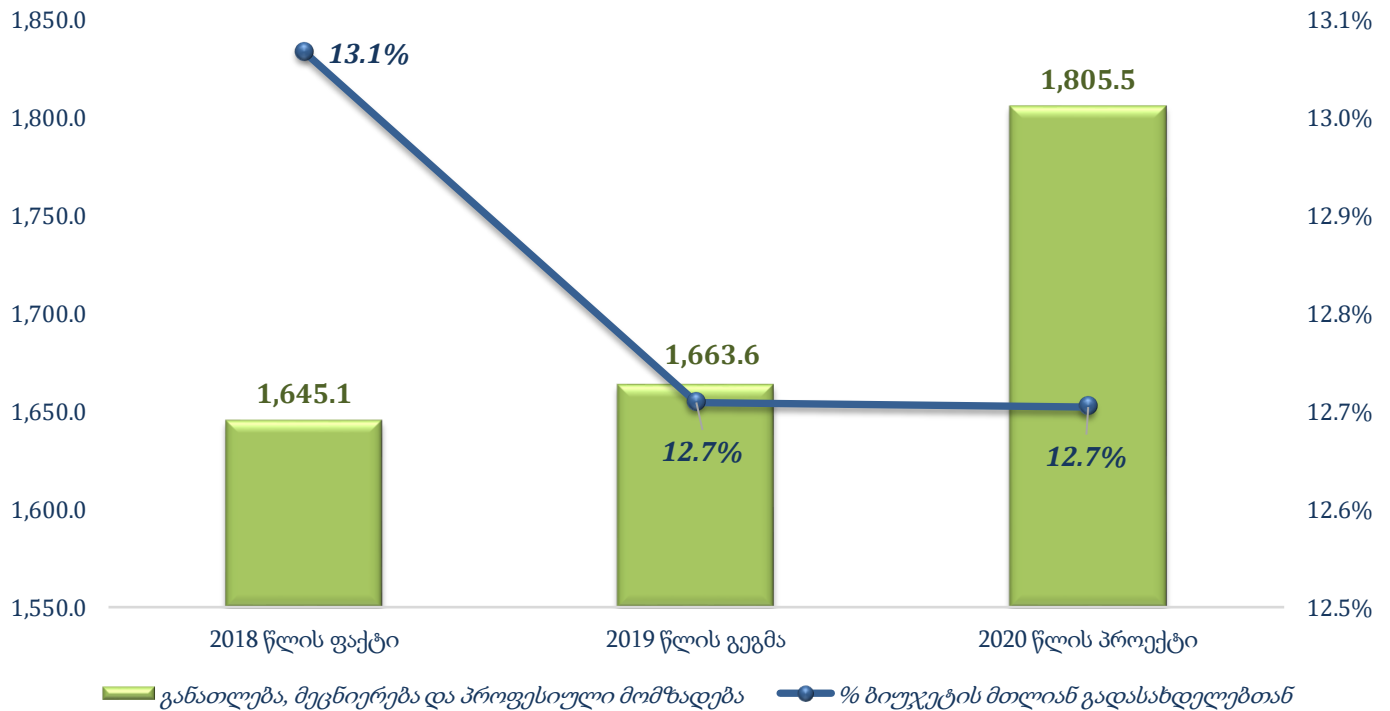

განათლება, მეცნიერება და პროფესიული მომზადება

მლნ ლარი

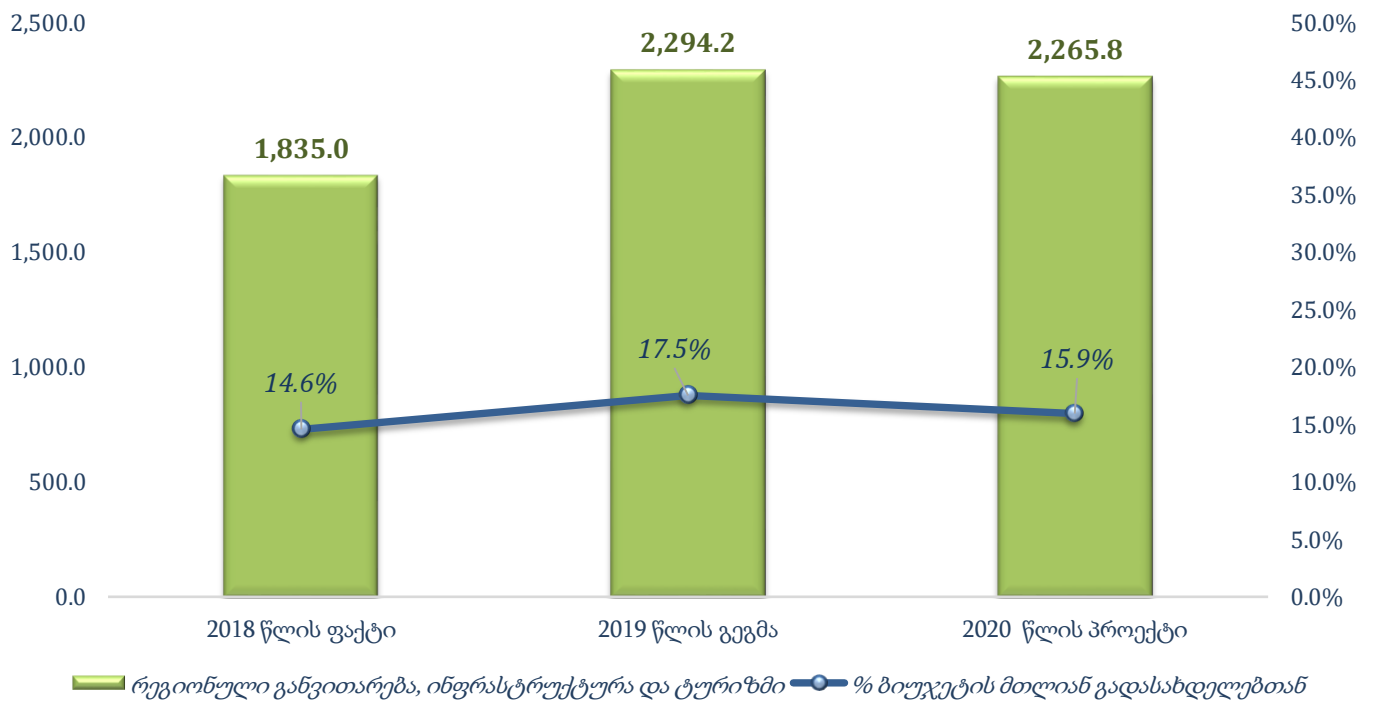
დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი
სკოლამდელი და ზოგადი განათლება	682.4	754.3	925.9
უმაღლესი განათლება	449.7	482.1	488.7
ინფრასტრუქტურის განვითარება	102.9	135.5	127.3
მეცნიერებისა და სამეცნიერო კვლევების ხელშეწყობა	65.8	67.3	69.7
პროფესიული განათლება	49.2	68.0	74.6
განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავება და პროგრამების მართვა	33.7	38.4	40.7
სსიპ - საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია	4.1	4.5	4.5
ინკლუზიური განათლება	4.8	17.7	5.1
მოსამართლეებისა და სასამართლოს თანამშრომლების მომზადება-გადამზადება	1.5	1.9	1.9
საფინანსო სექტორში დასაქმებულთა კვალიფიკაციის ამაღლება	1.7	1.4	1.5
საზღვაო პროფესიული განათლების ხელშეწყობა	9.8	7.4	7.6
სსიპ - საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრი - "საქპატენტი"	7.9	9.7	11.4
სხვა პროგრამები	233.1	75.4	46.6
სულ	1,645.1	1,663.6	1,805.5

რეგიონული განვითარება და ინფრასტრუქტურა

მლნ ლარი

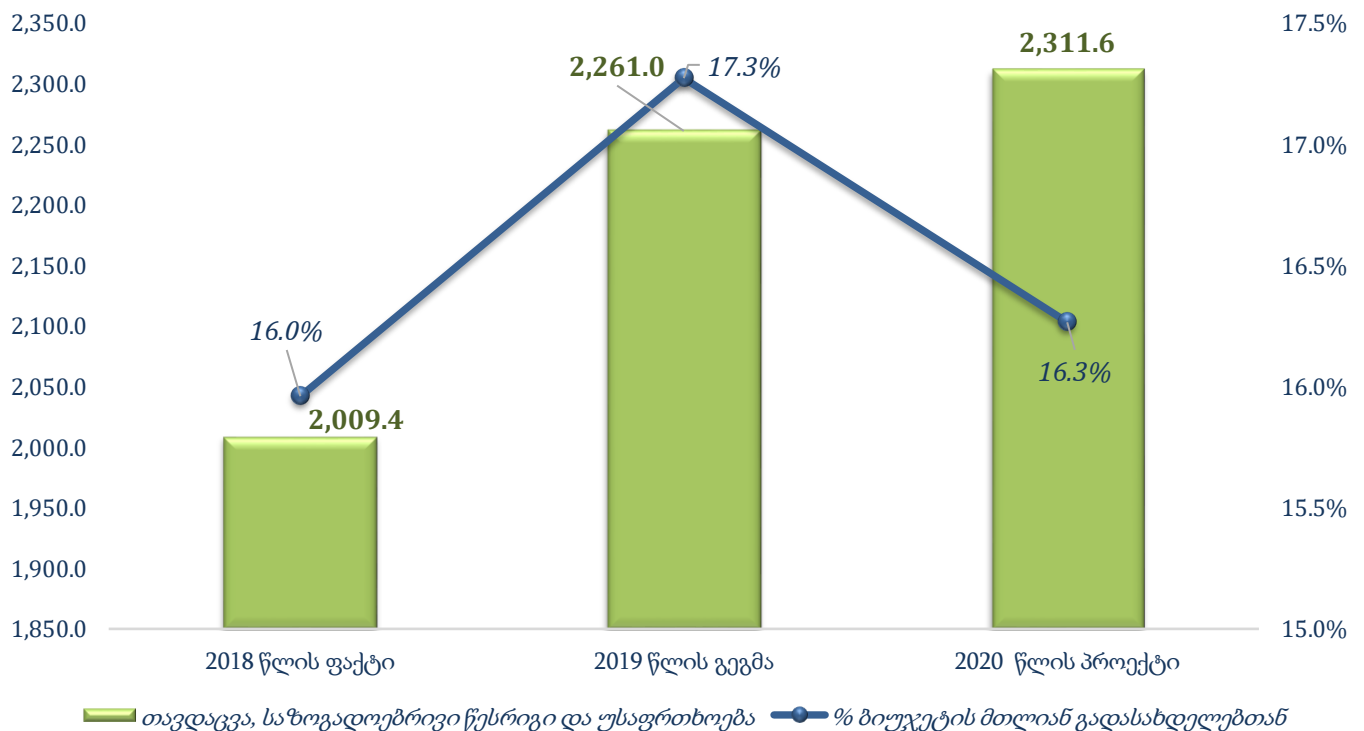
დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი
საგზაო ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების ღონისძიებები	1,204.3	1,302.1	1,315.3
რეგიონული და მუნიციპალური ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია	290.2	373.8	290.2
წყალმომარაგების ინფრასტრუქტურის აღდგენა-რეაბილიტაცია	195.2	226.2	256.8
სასისტემო მნიშვნელობის ელექტროგადამცემი ქსელის განვითარება	34.3	86.9	41.5
ზოგადსაგანმანათლებლო ინფრასტრუქტურის მშენებლობა და რეაბილიტაცია	0.0	72.5	149.0
ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა	46.5	51.9	31.7
მყარი ნარჩენების მართვის პროგრამა	9.9	39.9	24.2
მოსახლეობის ელექტროენერჯითა და ბუნებრივი აირით მომარაგების გაუმჯობესება	5.1	43.8	62.8
სახმელეთო ტრანსპორტის რეგულირება, მართვა და განვითარება	0.0	15.0	11.5
სხვა პროგრამები	49.5	82.1	82.8
სულ	1,835.0	2,294.2	2,265.8

თავდაცვა, საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება

მლნ ლარი

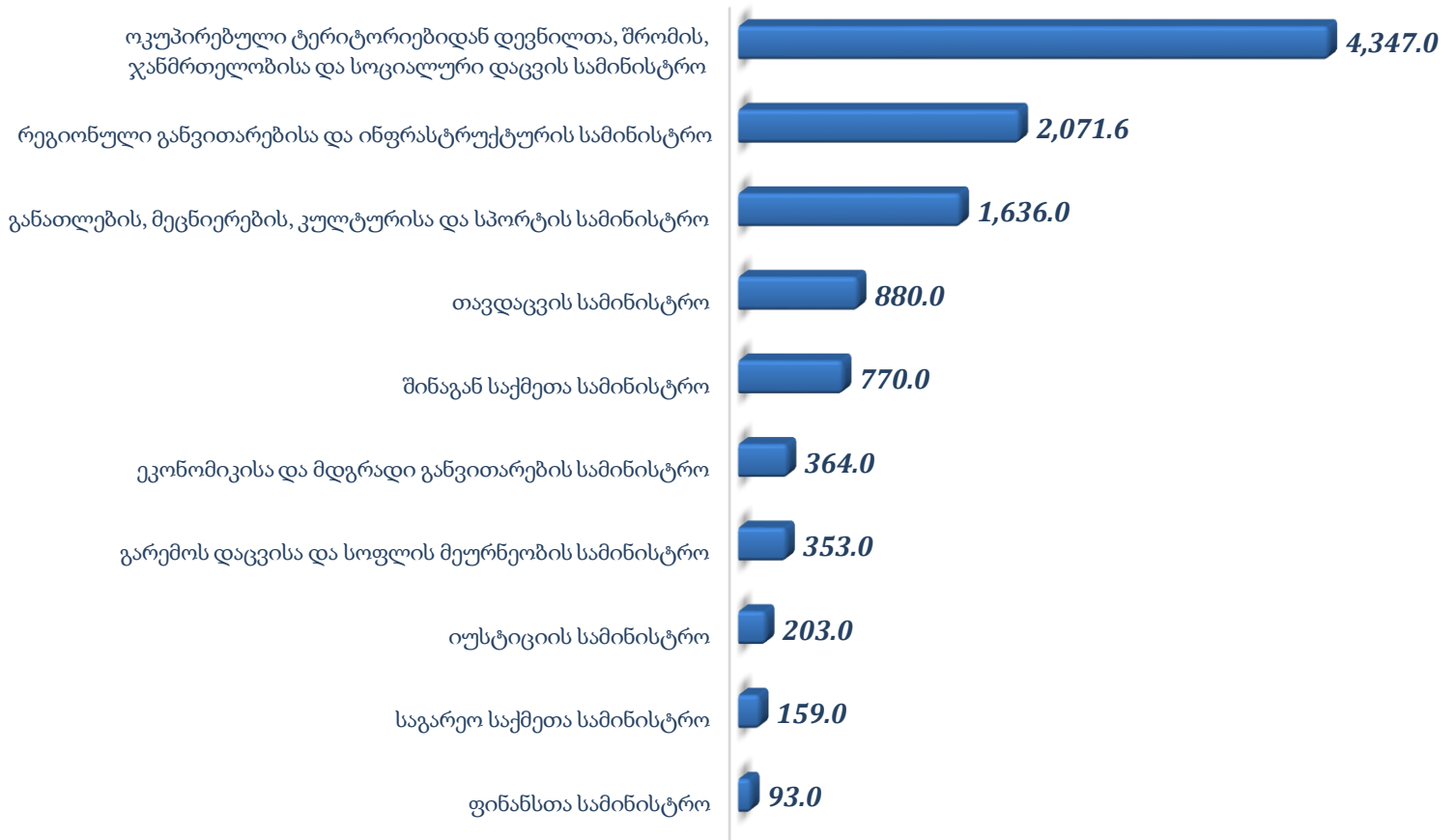
დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი
საზოგადოებრივი წესრიგი და საერთაშორისო თანამშრომლობის განვითარება/გაღრმავება	582.9	528.0	584.8
თავდაცვის მართვა	307.5	314.3	327.3
საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი პენიტენციური სისტემის ჩამოყალიბება	143.4	146.7	156.9
ლოგისტიკური უზრუნველყოფა	140.9	150.0	171.0
სახელმწიფო უსაფრთხოების უზრუნველყოფა	111.7	119.9	119.3
ფიზიკურ და იურიდიულ პირთა (მათ შორის, ქონების), დიპლომატიური წარმომადგენლობების, ეროვნული საგანძურის დაცვის და უსაფრთხოების დონის ამაღლება	130.2	134.4	142.3
საგანგებო და გადაუდებელი დახმარების ეფექტური სისტემის ფუნქციონირება	11.8	12.2	11.6
სსიპ - საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს მომსახურების სააგენტოს მომსახურების ეფექტიანობის უზრუნველყოფა და ყველა დაინტერესებული პირისთვის ხელმისაწვდომობა	78.0	60.2	73.6
სხვა პროგრამები	503.0	795.3	724.8
სულ	2,009.4	2,261.0	2,311.6

2020

სამინისტროების მიერ სახელმწიფო ბიუჯეტის ასიგნებების გადანაწილება

მლნ ლარი

მხარჯავი დაწესებულებების დაფინანსება 2018-2020 წლებში

ათასი ლარი

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	
				სულ	მ.შ. საბიუჯეტო სახსრები
00 00	სულ ჯამი	12,590,181.6	13,090,000.0	14,211,880.7	12,996,880.7
01 00	საქართველოს პარლამენტი და მასთან არსებული ორგანიზაციები	61,154.2	64,736.0	64,736.0	64,736.0
01 01	საკანონმდებლო საქმიანობა	51,481.2	54,696.0	53,696.0	53,696.0
01 02	საბიბლიოთეკო საქმიანობა	9,223.9	9,590.0	9,590.0	9,590.0
01 03	ჰერალდიკური საქმიანობის სახელმწიფო რეგულირება	449.1	450.0	450.0	450.0
01 04	საქართველოს პარლამენტის ანალიტიკური და კვლევითი საქმიანობის გაძლიერება	0.0	0.0	1,000.0	1,000.0
02 00	საქართველოს პრეზიდენტის ადმინისტრაცია	13,529.0	6,000.0	6,000.0	6,000.0
03 00	საქართველოს ბიზნესომბუდსმენის აპარატი	562.4	750.0	700.0	700.0
04 00	საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაცია	20,150.7	16,800.0	16,500.0	16,500.0
04 01	საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაცია	20,150.7	16,800.0	16,500.0	16,500.0
05 00	სახელმწიფო აუდიტის სამსახური	14,123.5	16,170.8	16,455.0	16,455.0
05 01	სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის აპარატი	14,123.5	15,830.8	16,165.0	16,165.0
05 02	საჯარო სექტორის აუდიტორთა სერტიფიცირების პროგრამა	0.0	340.0	290.0	290.0
06 00	საქართველოს ცენტრალური საარჩევნო კომისია	77,214.5	27,487.1	72,569.7	72,569.7
06 01	საარჩევნო გარემოს განვითარება	10,993.8	11,998.9	14,078.3	14,078.3
06 02	საარჩევნო ინსტიტუციის განვითარების და სამოქალაქო განათლების ხელშეწყობა	1,080.7	1,179.5	1,422.0	1,422.0
06 03	პოლიტიკური პარტიებისა და არასამთავრობო სექტორის დაფინანსება	14,324.1	14,308.7	14,308.7	14,308.7
06 04	არჩევნების ჩატარების ღონისძიებები	50,816.0	0.0	42,760.7	42,760.7

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	
				სულ	მ.შ. საბიუჯეტო სახსრები
07 00	საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო	3,849.5	4,150.0	4,150.0	4,150.0
08 00	საქართველოს უზენაესი სასამართლო	8,307.8	9,500.0	12,000.0	12,000.0
09 00	საერთო სასამართლოები	66,845.7	77,750.0	83,000.0	83,000.0
09 01	საერთო სასამართლოების სისტემის განვითარება და ხელშეწყობა	65,375.9	75,880.0	81,130.0	81,130.0
09 02	მოსამართლეებისა და სასამართლოს თანამშრომლების მომზადება-გადამზადება	1,469.7	1,870.0	1,870.0	1,870.0
10 00	საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭო	3,456.5	6,050.0	6,000.0	6,000.0
11 00	სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაცია აბაშის, ზუგდიდის, მარტვილის, მესტიის, სენაკის, ჩხოროწყუს, წალენჯიხის, ხობის მუნიციპალიტეტებსა და ქალაქ ფოთის მუნიციპალიტეტში	786.2	870.0	890.0	890.0
12 00	სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაცია ლანჩხუთის, ოზურგეთისა და ჩოხატაურის მუნიციპალიტეტებში	607.5	650.0	680.0	680.0
13 00	სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაცია ბაღდათის, ვანის, ზესტაფონის, თერჯოლის, სამტრედიის, საჩხერის, ტყიბულის, წყალტუბოს, ჭიათურის, ხარაგაულის, ხონის მუნიციპალიტეტებსა და ქალაქ ქუთაისის მუნიციპალიტეტში	727.9	780.0	790.0	790.0
14 00	სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაცია ახმეტის, გურჯაანის, დედოფლისწყაროს, თელავის, ლაგოდეხის, საგარეჯოს, სიღნაღისა და ყვარლის მუნიციპალიტეტებში	695.2	735.0	760.0	760.0
15 00	სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაცია დუშეთის, თიანეთის, მცხეთისა და ყაზბეგის მუნიციპალიტეტებში	594.6	625.0	650.0	650.0
16 00	სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაცია ამბროლაურის, ლენტეხის, ონისა და ცაგერის მუნიციპალიტეტებში	582.7	620.0	640.0	640.0

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	
				სულ	მ.შ. საბიუჯეტო სახსრები
17 00	სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაცია ადიგენის, ასპინძის, ახალციხის, ახალქალაქის, ბორჯომისა და ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტებში	536.6	610.0	650.0	650.0
18 00	სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაცია ბოლნისის, გარდაბნის, დმანისის, თეთრი წყაროს, მარნეულის, წალკის მუნიციპალიტეტებსა და ქალაქ რუსთავის მუნიციპალიტეტში	832.9	865.0	880.0	880.0
19 00	სახელმწიფო რწმუნებულის ადმინისტრაცია გორის, კასპის, ქარელისა და ხაშურის მუნიციპალიტეტებში	592.4	630.0	660.0	660.0
20 00	საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახური	128,891.5	136,000.0	137,500.0	137,500.0
20 01	სახელმწიფო უსაფრთხოების უზრუნველყოფა	111,660.0	119,920.0	119,300.0	119,300.0
20 02	ოპერატიულ-ტექნიკური საქმიანობის უზრუნველყოფა	17,231.5	16,080.0	18,200.0	18,200.0
21 00	სსიპ - საპენსიო სააგენტო	377.2	3,800.0	5,000.0	5,000.0
22 00	შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი	2,191.1	2,965.0	2,950.0	2,950.0
22 01	შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატი	2,191.1	1,965.0	1,950.0	1,950.0
22 02	შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის მიერ განსახორციელებელი პროგრამები	0.0	1,000.0	1,000.0	1,000.0
23 00	საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო	76,380.4	91,000.0	93,000.0	93,000.0
23 01	სახელმწიფო ფინანსების მართვა	21,170.5	22,120.0	20,745.0	20,745.0
23 02	შემოსავლების მობილიზება და გადამხდელთა მომსახურების გაუმჯობესება	26,772.6	37,600.0	40,800.0	40,800.0
23 03	ეკონომიკური დანაშაულის პრევენცია	18,787.1	21,485.0	21,485.0	21,485.0
23 04	ფინანსების მართვის ელექტრონული და ანალიტიკური უზრუნველყოფა	7,581.6	7,900.0	7,900.0	7,900.0

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	
				სულ	მ.შ. საბიუჯეტო სახსრები
23 05	საფინანსო სექტორში დასაქმებულთა კვალიფიკაციის ამაღლება	1,109.5	895.0	935.0	935.0
23 06	ბუღალტრული აღრიცხვის, ანგარიშგებისა და აუდიტის ზედამხედველობა	959.2	1,000.0	1,135.0	1,135.0
23 07	მიქცეული ქონების ეფექტური განკარგვა	0.0	0.0	0.0	0.0
24 00	საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	226,442.4	369,550.0	364,000.0	293,000.0
24 01	ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავება და განხორციელება	14,248.6	23,430.0	15,860.0	15,860.0
24 02	ტექნიკური და სამშენებლო სფეროს რეგულირება	1,234.4	1,900.0	1,600.0	1,600.0
24 03	სტანდარტიზაციისა და მეტროლოგიის სფეროს განვითარება	835.6	850.0	980.0	980.0
24 04	აკრედიტაციის პროცესის მართვა და განვითარება	140.0	140.0	140.0	140.0
24 05	ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა	45,552.5	51,940.0	31,680.0	31,680.0
24 06	სახელმწიფო ქონების მართვა	60,842.1	28,750.0	91,105.0	91,105.0
24 07	მეწარმეობის განვითარება	39,229.1	52,940.0	57,550.0	57,550.0
24 08	საქართველოში ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების განვითარება	3,841.9	4,820.0	3,680.0	3,680.0
24 09	ნავთობისა და გაზის სექტორის რეგულირება და მართვა	569.9	580.0	580.0	580.0
24 10	ტრანსპორტის სფეროში საერთაშორისო ხელშეკრულებებით ნაკისრი ვალდებულებების დაფარვა და ტრანსპორტირების ხარჯების სუბსიდირება	6,482.4	26,000.0	8,000.0	8,000.0
24 11	ყაზბეგის მუნიციპალიტეტისა და დუშეთის მუნიციპალიტეტის მაღალმთიანი სოფლების მოსახლეობისათვის მიწოდებული ბუნებრივი აირის ღირებულების ანაზღაურების ღონისძიება	7,363.3	8,000.0	8,000.0	8,000.0
24 12	საქართველოს ეროვნული ინოვაციების ეკოსისტემის პროექტი (IBRD)	3,301.5	10,000.0	20,000.0	0.0
24 13	ვარდნილისა და ენგურის ჰიდროელექტროსადგურების რეაბილიტაციის პროექტი (EBRD, EIB, EU)	2,588.3	25,000.0	15,000.0	0.0

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	
				სულ	მ.შ. საბიუჯეტო სახსრები
24 14	სასისტემო მნიშვნელობის ელექტროგადამცემი ქსელის განვითარება	34,269.5	86,900.0	41,500.0	5,500.0
24 15	მოსახლეობის ელექტროენერჯითა და ბუნებრივი აირით მომარაგების გაუმჯობესება	5,116.1	43,800.0	62,800.0	62,800.0
24 16	საზღვაო პროფესიული განათლების ხელშეწყობა	741.2	400.0	400.0	400.0
24 17	ბაქო - თბილისი - ყარსის სარკინიგზო მაგისტრალის მშენებლობისათვის მარაბდა - ახალქალაქი - კარწახის მონაკვეთზე კერძო საკუთრებაში არსებული მიწების გამოსყიდვა-კომპენსაცია	86.2	300.0	200.0	200.0
24 18	ორმხრივი ხელშეკრულებების ფარგლებში აღიარებული ვალდებულებების დაფარვასთან დაკავშირებული ღონისძიებები	0.0	3,800.0	3,725.0	3,725.0
24 19	ბაზარზე ზედამხედველობის სფეროს რეგულირება და განხორციელების ღონისძიებები	0.0	0.0	1,200.0	1,200.0
25 00	საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო	1,668,777.2	2,000,000.0	2,071,600.0	1,180,900.0
25 01	რეგიონებისა და ინფრასტრუქტურის განვითარების პოლიტიკის შემუშავება და მართვა	6,458.0	8,900.0	9,200.0	9,200.0
25 02	საგზაო ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების ღონისძიებები	1,204,329.6	1,302,050.0	1,315,250.0	718,070.0
25 03	რეგიონული და მუნიციპალური ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია	246,977.6	300,450.0	262,130.0	109,130.0
25 04	წყალმომარაგების ინფრასტრუქტურის აღდგენა-რეაბილიტაცია	195,229.0	226,200.0	256,800.0	126,300.0
25 05	მყარი ნარჩენების მართვის პროგრამა	9,861.0	39,900.0	24,220.0	21,800.0
25 06	იძულებით გადაადგილებული პირების მხარდაჭერა	5,922.0	50,000.0	55,000.0	55,000.0
25 07	ზოგადსაგანმანათლებლო ინფრასტრუქტურის მშენებლობა და რეაბილიტაცია	0.0	72,500.0	149,000.0	141,400.0
26 00	საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო	200,316.2	181,130.0	203,000.0	203,000.0
26 01	სამართალშემოქმედებისა და ქვეყნის ინტერესების სამართლებრივი მხარდაჭერის მიზნით სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავება და მართვა, მათ შორის, სისხლის სამართლის	28,686.2	8,490.0	23,170.0	23,170.0

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	
				სულ	მ.შ. საბიუჯეტო სახსრები
	სისტემის რეფორმის განხორციელება				
26 02	საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი პენიტენციური სისტემის ჩამოყალიბება	143,045.6	146,745.0	156,910.0	156,910.0
26 03	ეროვნული საარქივო ფონდის დაცულობის, მომსახურების თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვის და დოკუმენტების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა	4,853.2	7,450.0	6,300.0	6,300.0
26 04	საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს თანამშრომელთა და სხვა დაინტერესებული პირების გადამზადება	2,635.8	2,795.0	2,795.0	2,795.0
26 05	ელექტრონული მმართველობის განვითარება	2,909.5	2,435.0	2,525.0	2,525.0
26 06	დანაშაულის პრევენცია, პრობაციის სისტემის განვითარება და ყოფილ პატიმართა რესოციალიზაცია	6,830.0	6,685.0	6,685.0	6,685.0
26 07	იუსტიციის სახლის მომსახურებათა განვითარება და ხელმისაწვდომობა	4,303.6	4,430.0	4,615.0	4,615.0
26 08	ერთიანი სახელმწიფო საინფორმაციო ტექნოლოგიების განვითარება	319.9	0.0	0.0	0.0
26 09	სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს მომსახურებათა განვითარება და ხელმისაწვდომობა	3,646.9	0.0	0.0	0.0
26 10	სსიპ - საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს მომსახურებათა განვითარება და ხელმისაწვდომობა	385.5	0.0	0.0	0.0
26 11	მიწის ბაზრის განვითარება (WB)	2,700.0	2,100.0	0.0	0.0
26 12	ნორმატიული აქტების სისტემატიზაცია და მთარგმნელობითი ცენტრის განვითარება	0.0	0.0	0.0	0.0
27 00	საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო	3,688,462.4	3,968,400.0	4,347,000.0	4,347,000.0
27 01	ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის პროგრამების მართვა	65,314.7	57,803.0	57,885.0	57,885.0

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	
				სულ	მ.შ. საბიუჯეტო სახსრები
27 02	მოსახლეობის სოციალური დაცვა	2,439,064.9	2,783,892.0	3,126,000.0	3,126,000.0
27 03	მოსახლეობის ჯანმრთელობის დაცვა	1,031,573.0	1,044,565.0	1,076,380.0	1,076,380.0
27 04	სამედიცინო დაწესებულებათა რეაბილიტაცია და აღჭურვა	23,300.9	20,000.0	15,000.0	15,000.0
27 05	შრომისა და დასაქმების სისტემის რეფორმების პროგრამა	3,287.1	4,290.0	5,000.0	5,000.0
27 06	იძულებით გადაადგილებულ პირთა და მიგრანტთა ხელშეწყობა	125,921.7	57,850.0	66,735.0	66,735.0
28 00	საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო	143,707.1	136,500.0	159,000.0	159,000.0
28 01	საგარეო პოლიტიკის განხორციელება	143,140.5	135,955.0	158,150.0	158,150.0
28 02	მოხელეთა კვალიფიკაციის ამაღლება საერთაშორისო ურთიერთობების დარგში	566.6	545.0	850.0	850.0
29 00	საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო	814,737.7	875,000.0	880,000.0	845,000.0
29 01	თავდაცვის მართვა	307,468.8	314,250.0	327,264.5	327,264.5
29 02	პროფესიული სამხედრო განათლება	43,541.3	46,860.0	51,620.0	51,620.0
29 03	ჯანმრთელობის დაცვა და სოციალური უზრუნველყოფა	52,555.2	55,450.0	58,380.0	58,380.0
29 04	მართვის, კონტროლის, კავშირგაბმულობისა და კომპიუტერული სისტემები	14,143.0	9,500.0	9,800.0	9,800.0
29 05	ინფრასტრუქტურის განვითარება	20,168.3	26,500.0	100,000.0	100,000.0
29 06	საერთაშორისო სამშვიდობო მისიები	38,207.3	42,750.0	41,850.0	41,850.0
29 07	სამეცნიერო კვლევა და სამხედრო მრეწველობის განვითარება	50,353.3	33,530.0	33,530.0	33,530.0
29 08	თავდაცვის შესაძლებლობების შენარჩუნება/განვითარება	124,550.4	141,200.0	51,600.0	51,600.0
29 09	ლოჯისტიკური უზრუნველყოფა	140,868.9	149,960.0	170,955.5	170,955.5
29 10	საქართველოს თავდაცვის ძალების შესაძლებლობის გაძლიერება (SG)	22,881.1	55,000.0	35,000.0	0.0
30 00	საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტრო	690,530.2	741,600.0	770,000.0	770,000.0
30 01	საზოგადოებრივი წესრიგი და საერთაშორისო თანამშრომლობის განვითარება/გაღრმავება	489,722.6	528,040.0	584,834.0	584,834.0
30 02	სახელმწიფო საზღვრის დაცვა	93,748.9	94,900.0	90,900.0	90,900.0

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	
				სულ	მ.შ. საბიუჯეტო სახსრები
30 03	ფიზიკურ და იურიდიულ პირთა (მათ შორის, ქონების), დიპლომატიური წარმომადგენლობების, ეროვნული საგანძურის დაცვის და უსაფრთხოების დონის ამაღლება	9,614.5	10,160.0	10,660.0	10,660.0
30 04	სამართალდამცავი სტრუქტურებისათვის მაღალკვალიფიციური კადრების მომზადება, გადამზადება, საარქივო ფონდების დიგიტალიზაცია, სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობა და მოქალაქეთა მომსახურება	6,429.5	6,800.0	6,874.0	6,874.0
30 05	საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს სისტემისა და საქართველოს სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის მოსამსახურეთა ჯანმრთელობის დაცვის მომსახურებით უზრუნველყოფა	4,827.8	4,100.0	4,123.0	4,123.0
30 06	სამოქალაქო უსაფრთხოების დონის ამაღლება, სახელმწიფო მატერიალური რეზერვების შექმნა და მართვა	86,186.9	97,600.0	72,609.0	72,609.0
31 00	საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო	263,009.2	338,900.0	353,000.0	317,400.0
31 01	გარემოს დაცვის და სოფლის მეურნეობის განვითარების პროგრამა	15,305.7	17,772.0	13,370.0	13,370.0
31 02	სურსათის უვნებლობა, მცენარეთა დაცვა და ეპიზოოტიური კეთილსაიმედობა	35,916.4	63,834.0	37,100.0	37,100.0
31 03	მევენახეობა-მეღვინეობის განვითარება	9,168.1	13,830.0	12,700.0	12,700.0
31 04	სოფლის მეურნეობის დარგში სამეცნიერო-კვლევითი ღონისძიებების განხორციელება	6,041.8	6,542.0	7,050.0	7,050.0
31 05	ერთიანი აგროპროექტი	101,744.8	97,390.0	129,900.0	129,900.0
31 06	სამელიორაციო სისტემების მოდერნიზაცია და აგროსექტორის განვითარების ხელშეწყობა	45,962.7	76,700.0	88,300.0	57,300.0
31 07	გარემოსდაცვითი ზედამხედველობა	11,136.6	20,670.0	20,640.0	20,640.0
31 08	დაცული ტერიტორიების სისტემის ჩამოყალიბება და მართვა	8,504.1	11,520.0	13,020.0	8,420.0
31 09	სატყეო სისტემის ჩამოყალიბება და მართვა	10,195.1	11,895.0	13,780.0	13,780.0
31 10	ველური ბუნების ეროვნული სააგენტოს სისტემის ჩამოყალიბება და	815.7	620.0	875.0	875.0

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	
				სულ	მ.შ. საბიუჯეტო სახსრები
	მართვა				
31 11	გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მიმართულებით ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობის და განათლება მდგრადი განვითარებისთვის ხელშეწყობის პროგრამა	2,090.2	4,641.0	5,000.0	5,000.0
31 12	ბირთვული და რადიაციული უსაფრთხოების დაცვა	1,014.4	1,000.0	1,050.0	1,050.0
31 13	გარემოს დაცვის სფეროში მონიტორინგი, პროგნოზირება და პრევენცია	210.4	2,350.0	3,000.0	3,000.0
31 14	კვების პროდუქტების, ცხოველთა და მცენარეთა დაავადებების დიაგნოსტიკა	3,847.8	4,152.0	4,215.0	4,215.0
31 15	მიწის მდგრადი მართვისა და მიწათსარგებლობის მონიტორინგის სახელმწიფო პროგრამა	0.0	0.0	3,000.0	3,000.0
31 16	სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების ხელშეწყობის ღონისძიებები	11,055.4	5,984.0	0.0	0.0
32 00	საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტრო	1,506,703.5	1,503,650.0	1,636,000.0	1,636,000.0
32 01	განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავება და პროგრამების მართვა	37,749.5	35,159.0	35,415.0	35,415.0
32 02	სკოლამდელი და ზოგადი განათლება	702,334.6	750,460.0	925,300.0	925,300.0
32 03	პროფესიული განათლება	32,179.0	48,690.0	52,850.0	52,850.0
32 04	უმადლესი განათლება	170,481.7	168,960.0	142,015.0	142,015.0
32 05	მეცნიერებისა და სამეცნიერო კვლევების ხელშეწყობა	63,800.1	65,470.0	65,540.0	65,540.0
32 06	ინკლუზიური განათლება	4,827.4	17,710.0	20,525.0	20,525.0
32 07	ინფრასტრუქტურის განვითარება	85,942.9	135,500.0	127,300.0	127,300.0
32 08	სახელოვნებო და სასპორტო დაწესებულებების ხელშეწყობა	6,267.2	6,670.0	6,780.0	6,780.0
32 09	კულტურის განვითარების ხელშეწყობა	79,257.7	68,702.0	84,949.0	84,949.0
32 10	კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა და სამუზეუმო სისტემის სრულყოფა	27,347.7	21,064.0	23,806.0	23,806.0

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	
				სულ	მ.შ. საბიუჯეტო სახსრები
32 11	მასობრივი და მაღალი მიღწევების სპორტის განვითარება და პოპულარიზაცია	151,877.2	116,200.0	130,400.0	130,400.0
32 12	კულტურისა და სპორტის მოღვაწეთა სოციალური დაცვისა და ხელშეწყობის ღონისძიებები	12,888.7	21,170.0	21,120.0	21,120.0
32 13	ახალგაზრდობის სფეროში სახელმწიფო ხელშეწყობის ღონისძიებები	366.8	2,550.0	0.0	0.0
32 14	ათასწლეულის გამოწვევა საქართველოს - მეორე პროექტი	111,357.9	45,345.0	0.0	0.0
32 15	საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სტრუქტურაში ჰიდროტექნიკური კვლევების ლაბორატორიის ჩამოყალიბების პროექტი (Unicredit Bank)	20,025.2	0.0	0.0	0.0
33 00	საქართველოს პროკურატურა	36,581.2	37,270.0	37,300.0	37,300.0
33 01	საქართველოს გენერალური პროკურატურა	35,067.0	35,580.0	35,610.0	35,610.0
33 02	აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის პროკურატურა	1,514.3	1,690.0	1,690.0	1,690.0
34 00	საქართველოს დაზვერვის სამსახური	13,491.2	13,500.0	13,500.0	13,500.0
35 00	სსიპ - საჯარო სამსახურის ბიურო	1,483.2	1,600.0	1,600.0	1,600.0
36 00	სსიპ - იურიდიული დახმარების სამსახური	5,347.7	6,400.0	6,600.0	6,600.0
37 00	სსიპ - ვეტერანების საქმეთა სახელმწიფო სამსახური	5,657.3	8,000.0	8,000.0	8,000.0
37 01	სსიპ - ვეტერანების საქმეთა სახელმწიფო სამსახური	5,657.3	7,500.0	7,500.0	7,500.0
37 02	ა(ა)იპ - სპორტული კლუბი „არმია“	0.0	500.0	500.0	500.0
38 00	სსიპ - საქართველოს ფინანსური მონიტორინგის სამსახური	1,623.5	2,150.0	2,110.0	2,110.0
39 00	ა(ა)იპ - საქართველოს სოლიდარობის ფონდი	237.0	260.0	260.0	260.0
40 00	საქართველოს სახელმწიფო დაცვის სპეციალური სამსახური	59,773.5	57,500.0	58,500.0	58,500.0
40 01	დასაცავ პირთა და ობიექტთა უსაფრთხოების უზრუნველყოფა	48,956.7	50,000.0	50,500.0	50,500.0
40 02	სახელმწიფო ობიექტების მოვლა-შენახვა	10,705.6	7,500.0	8,000.0	8,000.0
40 03	სსიპ სახელისუფლებო სპეციალური კავშირგაბმულობის სააგენტო	111.2	0.0	0.0	0.0

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	
				სულ	მ.შ. საბიუჯეტო სახსრები
41 00	საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატი	7,375.6	6,400.0	8,000.0	8,000.0
41 01	საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის ფუნქციონირების გაძლიერების ღონისძიებები (საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატი)	7,375.6	6,400.0	8,000.0	8,000.0
42 00	სსიპ – საზოგადოებრივი მაუწყებელი	53,124.6	58,200.0	62,800.0	62,800.0
42 01	მაუწყებლობის ხელშეწყობა	53,124.6	58,200.0	62,800.0	62,800.0
43 00	სსიპ – კონკურენციის სააგენტო	1,861.5	2,200.0	2,200.0	2,200.0
44 00	ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიაზე დროებითი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულის ადმინისტრაცია - სამხრეთ ოსეთის ადმინისტრაცია	2,431.6	2,460.0	2,460.0	2,460.0
44 01	ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიაზე დროებითი ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული ერთეულის ადმინისტრაცია - სამხრეთ ოსეთის ადმინისტრაცია	2,091.6	2,120.0	2,120.0	2,120.0
44 02	ა(ა)იპ ხალხური სიმღერისა და ცეკვის ანსამბლი "ნართები"	340.0	340.0	340.0	340.0
45 00	საქართველოს საპატრიარქო	25,535.4	25,000.0	25,000.0	25,000.0
45 01	სასულიერო განათლების ხელშეწყობის გრანტი	15,273.5	14,738.0	14,738.0	14,738.0
45 02	ა(ა)იპ – საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა სვიმონ კანანელის სახელობის სასულიერო სწავლების ცენტრი	645.0	645.0	645.0	645.0
45 03	ა(ა)იპ – ბათუმისა და ლაზეთის ეპარქიის საგანმანათლებლო ცენტრისათვის გადასაცემი გრანტი	1,767.9	1,768.0	1,768.0	1,768.0
45 04	ა(ა)იპ – საქართველოს საპატრიარქოს ჯავახეთის ქ. ნინოწმინდის წმიდა ნინოს ობოლ, უპატრონო და მზრუნველობამოკლებულ ბავშვთა პანსიონატი	959.0	685.0	685.0	685.0
45 05	ა(ა)იპ – ბათუმის წმიდა მოწამე ეკატერინეს სახელობის სათნოების სავანისათვის გადასაცემი გრანტი	261.0	261.0	261.0	261.0
45 06	ა(ა)იპ – საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის სასულიერო სწავლების ცენტრი	447.0	870.0	1,170.0	1,170.0

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	
				სულ	მ.შ. საბიუჯეტო სახსრები
45 07	ა(ა)იპ – წმინდა გიორგი მთაწმინდელის მონასტერთან არსებული სარეაბილიტაციო ცენტრისათვის გადასაცემი გრანტი	230.0	230.0	230.0	230.0
45 08	ა(ა)იპ – საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტისათვის გადასაცემი გრანტი	1,945.0	1,945.0	1,945.0	1,945.0
45 09	ა(ა)იპ – საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ტბელ აბუსერისძის სახელობის სასწავლო უნივერსიტეტისათვის გადასაცემი გრანტი	1,954.0	1,805.0	1,505.0	1,505.0
45 10	ა(ა)იპ – სმენადაქვეითებულ ბავშვთა რეაბილიტაციის და ადაპტაციის ცენტრისათვის გადასაცემი გრანტი	100.0	100.0	100.0	100.0
45 11	საქართველოს საპატრიარქოს ტელევიზიის სუბსიდირების ღონისძიებები	800.0	800.0	800.0	800.0
45 12	ა(ა)იპ – ახალქალაქისა და კუმურდოს ეპარქიის სასწავლო ცენტრისთვის გადასაცემი გრანტი	500.0	500.0	500.0	500.0
45 13	ა(ა)იპ – ფოთის საგანმანათლებლო და კულტურულ-გამაჯანსაღებელი ცენტრი	653.0	653.0	653.0	653.0
46 00	სსიპ – ლევან სამხარაულის სახელობის სასამართლო ექსპერტიზის ეროვნული ბიურო	4,199.7	4,200.0	7,000.0	7,000.0
47 00	სსიპ – საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური – საქსტატი	9,328.7	10,000.0	10,230.0	10,230.0
47 01	სტატისტიკური სამუშაოების დაგეგმვა და მართვა	4,836.0	5,500.0	5,730.0	5,730.0
47 02	სტატისტიკური სამუშაოების სახელმწიფო პროგრამა	4,492.7	4,500.0	4,500.0	4,500.0
48 00	სსიპ - საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია	3,796.4	4,050.0	4,050.0	4,050.0
49 00	საქართველოს სავაჭრო-სამრეწველო პალატა	1,356.8	1,180.0	1,180.0	1,180.0
49 01	საქართველოს სავაჭრო-სამრეწველო პალატა	1,236.8	1,000.0	1,000.0	1,000.0
49 02	საქართველოს კულტურის პალატა	120.0	180.0	180.0	180.0
50 00	სსიპ - რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო	5,180.1	5,330.0	5,330.0	5,330.0
50 01	სსიპ – რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტო	680.1	830.0	830.0	830.0

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	
				სულ	მ.შ. საბიუჯეტო სახსრები
50 02	რელიგიური გაერთიანებების დაფინანსება	4,500.0	4,500.0	4,500.0	4,500.0
51 00	სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახური	1,880.4	2,800.0	8,000.0	8,000.0
52 00	სსიპ - სახელმწიფო ენის დეპარტამენტი	492.6	500.0	500.0	500.0
53 00	სსიპ - საჯარო და კერძო თანამშრომლობის სააგენტო	0.0	500.0	500.0	500.0
54 00	სსიპ - ახალგაზრდობის სააგენტო	5,076.7	4,850.0	5,000.0	5,000.0
54 01	სსიპ - ახალგაზრდობის სააგენტოს აპარატი	1,629.4	1,950.0	1,795.0	1,795.0
54 02	ახალგაზრდული ღონისძიებების ხელშეწყობა	3,447.4	2,900.0	3,205.0	3,205.0
55 00	ეროვნული უსაფრთხოების საბჭოს აპარატი	0.0	0.0	3,200.0	3,200.0
56 00	საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის გადასახდელები	2,656,227.0	2,251,376.1	2,627,800.0	2,445,100.0
56 01	საგარეო სახელმწიფო ვალდებულებების მომსახურება და დაფარვა	983,556.2	1,230,000.0	1,320,000.0	1,320,000.0
56 02	საშინაო სახელმწიფო ვალდებულებების მომსახურება და დაფარვა	279,334.3	324,000.0	390,000.0	390,000.0
56 03	საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობიდან გამომდინარე ვალდებულებები	17,192.0	9,600.0	10,000.0	10,000.0
56 04	ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულებისათვის გადასაცემი ტრანსფერები	1,241,708.1	80,600.0	131,000.0	131,000.0
56 05	საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდი	0.0	50,000.0	40,000.0	40,000.0
56 06	წინა წლებში წარმოქმნილი დავალიანების დაფარვისა და სასამართლო გადაწყვეტილებების აღსრულების ფონდი	5,011.7	20,000.0	10,000.0	10,000.0
56 07	საქართველოს რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდი	0.0	280,000.0	300,000.0	300,000.0
56 08	მაღალმთიანი დასახლებების განვითარების ფონდი	0.0	20,000.0	20,000.0	20,000.0
56 09	საქართველოს სახელმწიფო ჯილდოებისათვის დაწესებული ერთდროული ფულადი პრემიების გაცემის ფინანსური უზრუნველყოფა	180.4	200.0	200.0	200.0

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი	
				სულ	მ.შ. საბიუჯეტო სახსრები
56 10	საერთაშორისო ხელშეკრულებებიდან გამომდინარე საოპერაციო ხარჯებისა და სხვა ვალდებულებების თანადაფინანსება	681.1	670.0	700.0	700.0
56 11	დაგროვებითი საპენსიო სქემის თანადაფინანსება	79,601.7	90,000.0	200,000.0	200,000.0
56 12	დონორების მიერ დაფინანსებული საერთო-სახელმწიფოებრივი გადასახდელები	45,728.9	146,306.1	205,900.0	23,200.0
56 13	ორმხრივი ხელშეკრულებების ფარგლებში აღიარებული ვალდებულებების დაფარვასთან დაკავშირებული ღონიძიებები	3,232.6	0.0	0.0	0.0
57 00	საქართველოს ეროვნული უშიშროების საბჭოს აპარატი	1,847.1	0.0	0.0	0.0
57 01	საქართველოს ეროვნული უშიშროების საბჭოს აპარატი	1,847.1	0.0	0.0	0.0
62 00	სსიპ - ტექნოლოგიური ინსტიტუტი	597.1	0.0	0.0	0.0

2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის ავტონომიური რესპუბლიკებისა და მუნიციპალიტეტებისათვის გადასაცემი ტრანსფერების მოცულობა შეადგენს 131.000.0 ათასი ლარს.

ათასი ლარი

ავტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების დასახელება	სულ ტრანსფერი	მიზნობრივი ტრანსფერი დელეგირებული უფლებამოსილების განსახორციელებლად*	სპეციალური ტრანსფერი
აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა	8 000,0		8 000,0
ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტი	100 460,0	460,0	100 000,0
აჭარის მუნიციპალიტეტი	1 110,0	30,0	1 080,0
ახმეტის მუნიციპალიტეტი	150,0	150,0	
გურჯაანის მუნიციპალიტეტი	220,0	220,0	
დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტი	185,0	185,0	
თელავის მუნიციპალიტეტი	280,0	280,0	
ლაგოდეხის მუნიციპალიტეტი	230,0	230,0	
საგარეჯოს მუნიციპალიტეტი	220,0	220,0	
სიღნაღის მუნიციპალიტეტი	145,0	145,0	
ყვარლის მუნიციპალიტეტი	160,0	160,0	
ქალაქ ქუთაისის მუნიციპალიტეტი	250,0	250,0	
ჭიათურის მუნიციპალიტეტი	230,0	230,0	
ტყიბულის მუნიციპალიტეტი	1 870,0	170,0	1 700,0
წყალტუბოს მუნიციპალიტეტი	170,0	170,0	
ბაღდათის მუნიციპალიტეტი	130,0	130,0	
ვანის მუნიციპალიტეტი	145,0	145,0	
ზესტაფონის მუნიციპალიტეტი	240,0	240,0	
თერჯოლის მუნიციპალიტეტი	160,0	160,0	
სამტრედიის მუნიციპალიტეტი	190,0	190,0	
საჩხერის მუნიციპალიტეტი	190,0	190,0	
ხარაგაულის მუნიციპალიტეტი	140,0	140,0	
ხონის მუნიციპალიტეტი	160,0	160,0	
ქალაქ ფოთის მუნიციპალიტეტი	260,0	260,0	
ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი	350,0	350,0	
აბაშის მუნიციპალიტეტი	150,0	150,0	
მარტვილის მუნიციპალიტეტი	155,0	155,0	
მესტიის მუნიციპალიტეტი	125,0	125,0	
სენაკის მუნიციპალიტეტი	195,0	195,0	
ჩხოროწყუს მუნიციპალიტეტი	175,0	175,0	
წალენჯიხის მუნიციპალიტეტი	200,0	200,0	
ხობის მუნიციპალიტეტი	210,0	210,0	
გორის მუნიციპალიტეტი	300,0	300,0	
ქურთის მუნიციპალიტეტი	2 170,0	90,0	2 080,0
ერედვის მუნიციპალიტეტი	2 015,0	45,0	1 970,0
კასპის მუნიციპალიტეტი	175,0	175,0	

აგტონომიური რესპუბლიკებისა და ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულების დასახელება	სულ ტრანსფერი	მიზნობრივი ტრანსფერი დელეგირებული უფლებამოსილების განსახორციელებლად*	სპეციალური ტრანსფერი
ქარელის მუნიციპალიტეტი	215,0	215,0	
თიღვის მუნიციპალიტეტი	1 630,0	30,0	1 600,0
ხაშურის მუნიციპალიტეტი	225,0	225,0	
ქალაქ რუსთავის მუნიციპალიტეტი	500,0	500,0	
ბოლნისის მუნიციპალიტეტი	305,0	305,0	
გარდაბნის მუნიციპალიტეტი	260,0	260,0	
დმანისის მუნიციპალიტეტი	130,0	130,0	
თეთრი წყაროს მუნიციპალიტეტი	215,0	215,0	
მარნეულის მუნიციპალიტეტი	250,0	250,0	
წალკის მუნიციპალიტეტი	110,0	110,0	
ლანჩხუთის მუნიციპალიტეტი	220,0	220,0	
ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი	250,0	250,0	
ჩოხატაურის მუნიციპალიტეტი	185,0	185,0	
ადიგენის მუნიციპალიტეტი	140,0	140,0	
ასპინძის მუნიციპალიტეტი	130,0	130,0	
ახალქალაქის მუნიციპალიტეტი	215,0	215,0	
ახალციხის მუნიციპალიტეტი	270,0	270,0	
ბორჯომის მუნიციპალიტეტი	200,0	200,0	
ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტი	180,0	180,0	
ახალგორის მუნიციპალიტეტი	2 660,0	90,0	2 570,0
დუშეთის მუნიციპალიტეტი	110,0	110,0	
თიანეთის მუნიციპალიტეტი	135,0	135,0	
მცხეთის მუნიციპალიტეტი	365,0	365,0	
ყაზბეგის მუნიციპალიტეტი	85,0	85,0	
ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი	135,0	135,0	
ლენტეხის მუნიციპალიტეტი	105,0	105,0	
ონის მუნიციპალიტეტი	105,0	105,0	
ცაგერის მუნიციპალიტეტი	155,0	155,0	
სულ	131 000,0	12 000,0	119 000,0

შენიშვნა (*): დელეგირებულ უფლებამოსილებებს განეკუთვნება „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“, „სამხედრო ვალდებულებისა და სამხედრო სამსახურის შესახებ“, „თავდაცვის ძალების რეზერვისა და სამხედრო სარეზერვო სამსახურის შესახებ“, „საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა – დევნილთა შესახებ“, „სამშობლოს დაცვისას დაღუპულთა და ომის შემდეგ გარდაცვლილ მეომართა ხსოვნის უკვდავყოფის შესახებ“, „მალაქთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ“ და სხვა საქართველოს კანონებით განსაზღვრული უფლებამოსილებებით გათვალისწინებულ ღონისძიებათა დაფინანსება. ამ მუხლით გათვალისწინებული დელეგირებული უფლებამოსილებების გარდა, 2020 წელს შესაძლებელია განხორციელდეს მუნიციპალიტეტებისთვის საჯარო სკოლების ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესების მიზნით საქონლისა და მომსახურების შესყიდვის (25 07 – ზოგადსაგანმანათლებლო ინფრასტრუქტურის მშენებლობა და რეაბილიტაცია) და მოსწავლეთა ტრანსპორტით უზრუნველყოფის (32 02 11 – საჯარო სკოლის მოსწავლეების ტრანსპორტით უზრუნველყოფა) უფლებამოსილებების დელეგირება.

მუნიციპალიტეტის კუთვნილი დამატებული ღირებულების გადასახადის განაწილების წესი

2020 წელს მუნიციპალიტეტების მიერ დღგ-ის სახით მისაღები შემოსავლები პროგნოზირებულია 1 016.5 მლნ ლარის (დღგ-ის 19%) ოდენობით და ნაწილდება საქართველოს საბიუჯეტო კოდექსით დადგენილი წესით. 2019 წელთან შედარებით დღგ-ის სახით მისაღები შემოსავლები გაზრდილი 70.0 მლნ ლარამდე, ხოლო გადასახადების სახით ჯამში მუნიციპალიტეტებისა და ავტონომიური რესპუბლიკებისათვის გათვალისწინებულია 145.0 მლნ ლარით მეტს მიიღებენ 2019 წელთან შედარებით.

მუნიციპალიტეტების დასახელება	დამატებული ღირებულების გადასახადის განაწილება	
	დღგ-ის 19%-ის განაწილება	დღგ-ის საორიენტაციო მოცულობა
ქ. თბილისი	46,30%	470 608,9
ქ. ბათუმი	4,70%	47 803,3
ქ. ქუთაისი	3,48%	35 368,1
ქ. რუსთავი	2,65%	26 953,6
გორის მუნიციპალიტეტი	3,19%	32 418,8
მარნეულის მუნიციპალიტეტი	1,43%	14 537,2
ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი	2,42%	24 578,8
გარდაბნის მუნიციპალიტეტი	0,23%	2 343,8
ქობულეთის მუნიციპალიტეტი	1,14%	11 630,0
ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი	1,45%	14 771,6
თელავის მუნიციპალიტეტი	1,42%	14 425,8
ზესტაფონის მუნიციპალიტეტი	1,08%	10 984,1
წყალტუბოს მუნიციპალიტეტი	0,97%	9 851,6
მცხეთის მუნიციპალიტეტი	0,51%	5 164,1
ბოლნისის მუნიციპალიტეტი	0,11%	1 093,8
გურჯაანის მუნიციპალიტეტი	1,06%	10 761,4
ხაშურის მუნიციპალიტეტი	1,21%	12 329,4
საგარეჯოს მუნიციპალიტეტი	0,97%	9 819,5
ხელვაჩაურის მუნიციპალიტეტი	0,79%	8 013,6
სამტრედიის მუნიციპალიტეტი	0,86%	8 759,5
ახალქალაქის მუნიციპალიტეტი	0,08%	812,5
კასპის მუნიციპალიტეტი	0,70%	7 103,1
ლაგოდეხის მუნიციპალიტეტი	1,04%	10 546,8
ქ. ფოთი	0,42%	4 248,1
ქარელის მუნიციპალიტეტი	1,03%	10 485,1
ჭიათურის მუნიციპალიტეტი	0,92%	9 367,7
სენაკის მუნიციპალიტეტი	0,80%	8 182,2
ახალციხის მუნიციპალიტეტი	1,06%	10 798,4
საჩხერის მუნიციპალიტეტი	1,20%	12 188,3

მუნიციპალიტეტების დასახელება	დამატებული ღირებულების გადასახადის განაწილება	
	დღგ-ის 19%-ის განაწილება	დღგ-ის საორიენტაციო მოცულობა
თერჯოლის მუნიციპალიტეტი	0,81%	8 213,0
მარტვილის მუნიციპალიტეტი	0,81%	8 189,3
ახმეტის მუნიციპალიტეტი	0,81%	8 232,0
ლანჩხუთის მუნიციპალიტეტი	0,74%	7 496,4
ხოზის მუნიციპალიტეტი	0,40%	4 062,5
ყვარლის მუნიციპალიტეტი	0,50%	5 120,3
სიღნაღის მუნიციპალიტეტი	0,46%	4 711,7
წალენჯიხის მუნიციპალიტეტი	0,63%	6 434,3
დუშეთის მუნიციპალიტეტი	0,59%	6 029,5
ბორჯომის მუნიციპალიტეტი	0,12%	1 218,8
ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტი	0,34%	3 485,5
ვანის მუნიციპალიტეტი	0,63%	6 374,8
ხულოს მუნიციპალიტეტი	0,27%	2 712,5
ხონის მუნიციპალიტეტი	0,64%	6 512,9
ჩხოროწყის მუნიციპალიტეტი	0,55%	5 578,8
აბაშის მუნიციპალიტეტი	0,53%	5 386,4
ბაღდათის მუნიციპალიტეტი	0,56%	5 684,1
დედოფლის წყაროს მუნიციპალიტეტი	0,17%	1 731,1
თეთრი წყაროს მუნიციპალიტეტი	0,61%	6 241,6
ტყიბულის მუნიციპალიტეტი	0,44%	4 503,4
ხარაგაულის მუნიციპალიტეტი	0,54%	5 516,4
დმანისის მუნიციპალიტეტი	0,61%	6 173,8
წალკის მუნიციპალიტეტი	0,17%	1 755,6
ჩოხატაურის მუნიციპალიტეტი	0,37%	3 777,2
ქედის მუნიციპალიტეტი	0,75%	7 637,8
ადიგენის მუნიციპალიტეტი	0,53%	5 375,8
შუახევის მუნიციპალიტეტი	0,03%	312,5
ამბროლაურის მუნიციპალიტეტი	0,69%	6 985,7
ასპინძის მუნიციპალიტეტი	0,08%	828,1
ცაგერის მუნიციპალიტეტი	0,63%	6 358,4
მესტიის მუნიციპალიტეტი	0,41%	4 183,0
თიანეთის მუნიციპალიტეტი	0,51%	5 151,3
ონის მუნიციპალიტეტი	0,46%	4 636,0
ლენტეხის მუნიციპალიტეტი	0,38%	3 831,1
ყაზბეგის მუნიციპალიტეტი	0,01%	109,4

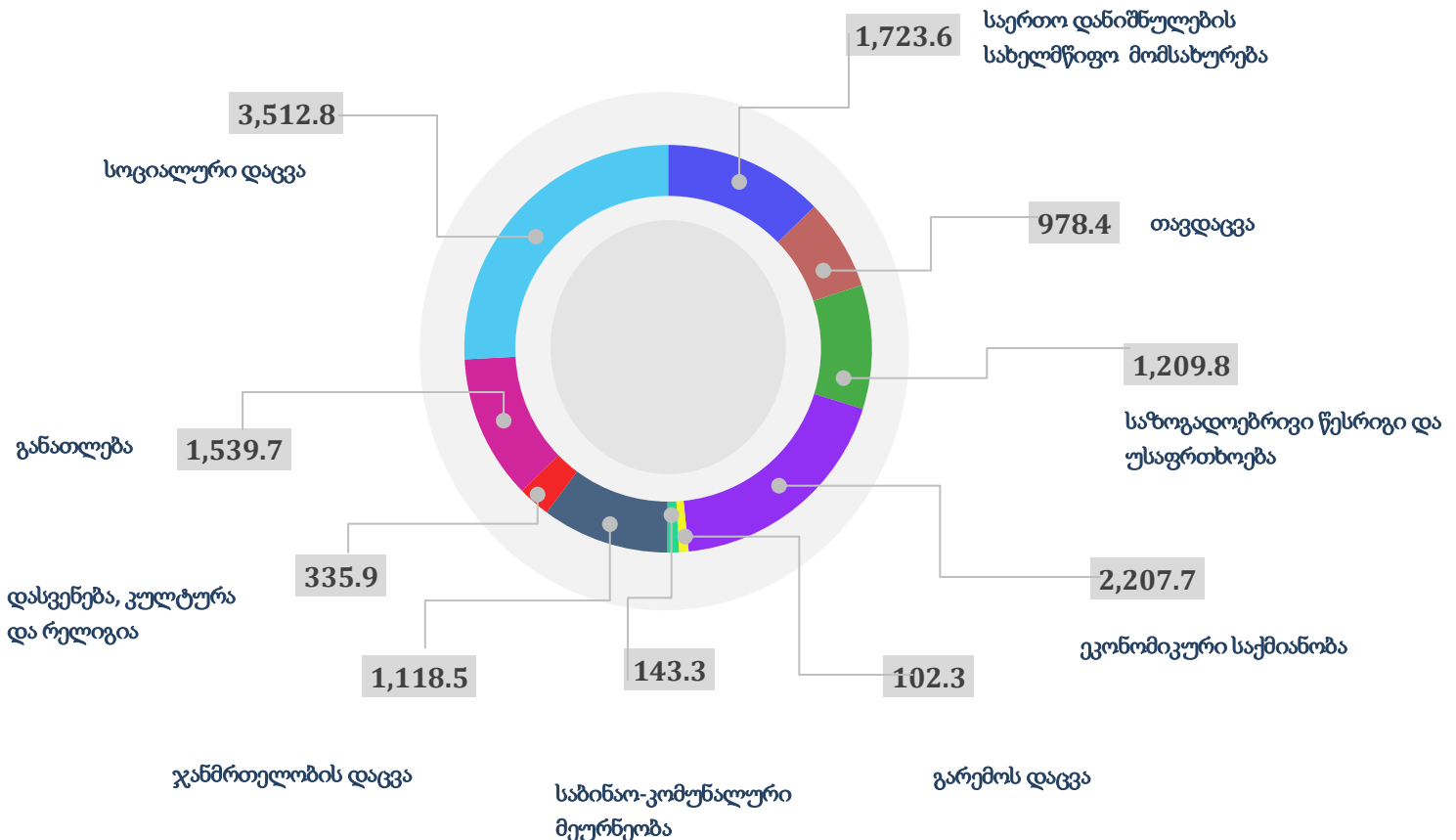

საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯებისა და არაფინანსური აქტივების ზრდის ფუნქციონალური კლასიფიკაცია

საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტის ხარჯები და არაფინანსური აქტივების ზრდა აღირიცხება ფუნქციონალური კლასიფიკაციის მიხედვით და შემდეგნაირად გამოიყურება:

მლნ ლარი

კოდი	დასახელება	2018 წლის ფაქტი	2019 წლის გეგმა	2020 წლის პროექტი
7	მთლიანი ხარჯები	11,455.9	11,793.4	12,872.0
7.1	საერთო დანიშნულების სახელმწიფო მომსახურება	2,243.9	1,501.1	1,723.6
7.2	თავდაცვა	894.0	977.4	978.4
7.3	საზოგადოებრივი წესრიგი და უსაფრთხოება	1,080.3	1,136.7	1,209.8
7.4	ეკონომიკური საქმიანობა	1,776.2	2,166.4	2,207.7
7.5	გარემოს დაცვა	68.5	102.4	102.3
7.6	საბინაო-კომუნალური მეურნეობა	16.4	105.9	143.3
7.7	ჯანმრთელობის დაცვა	1,089.1	1,091.3	1,118.5
7.8	დასვენება, კულტურა და რელიგია	344.5	311.7	335.9
7.9	განათლება	1,243.5	1,354.1	1,539.7
7.10	სოციალური დაცვა	2,699.5	3,046.4	3,512.8

რას ნიშნავს ეს ყველაფერი?

რას ნიშნავს ეს ყველაფერი?

შენთვის როგორც მოქალაქისთვის?

გზამკვლევი წარმოდგენილი ინფორმაცია მოქალაქეებს საშუალებას აძლევს მიიღოს ინფორმაცია საქართველოს 2020 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის კანონთან დაკავშირებით.

გზამკვლევის მეშვეობით მოქალაქეებს წარმოდგენა ექმნებათ სახელმწიფოს მიერ გადასახადებისა და სხვა შემოსავლებით მობილიზებული სახსრების გამოყენების თაობაზე.

გზამკვლევი ეხმარება მთავრობას მარტივი გზით აუხსნას მოსახლეობას ბიუჯეტის მიერ დასახული მიზნები და მასში სხვადასხვა წყაროების მითითებით დააკმაყოფილოს ბიუჯეტის შესახებ დამატებითი ინფორმაციის მიღების სურვილის მქონე მოქალაქეთა ინტერესი. ის ხელს უწყობს კონკრეტული სფეროს პოლიტიკის გარშემო რეალისტური მოლოდინების ჩამოყალიბებას და მოსახლეობის მხარდაჭერის მობილიზებას. მთლიანობაში, გზამკვლევი ეხმარება მთავრობის მიერ გაწეული საქმიანობის შესახებ ცოდნის ამაღლებას და ზრდის მოქალაქეების უნარს ჩაერთონ აღმასრულებელი ხელისუფლების საქმიანობაში, პრიორიტეტების დადგენის, ბიუჯეტის დაგეგმვის და შესრულების სტადიებზე.

მოქალაქეების ჩართულობა ძალიან მნიშვნელოვანია ბიუჯეტირების პროცესში, რადგან უფრო ინფორმირებულ და აქტიურ საზოგადოებას მნიშვნელოვანი წვლილი შეაქვს მმართველობის განვითარებაში და ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ წინსვლაში. მსოფლიოს მრავალს ქვეყანაში შემუშავებულია ისეთი მექანიზმი, რომლის მეშვეობითაც მოსახლეობა აქტიურად არის ჩართული ბიუჯეტირების პროცესში, საბოლოოდ კი საზოგადოება წყვეტს სად და როგორ უნდა გადანაწილდეს არსებული საბიუჯეტო რესურსი.

რისი გაკეთება შეუძლიათ მოქალაქეებს:

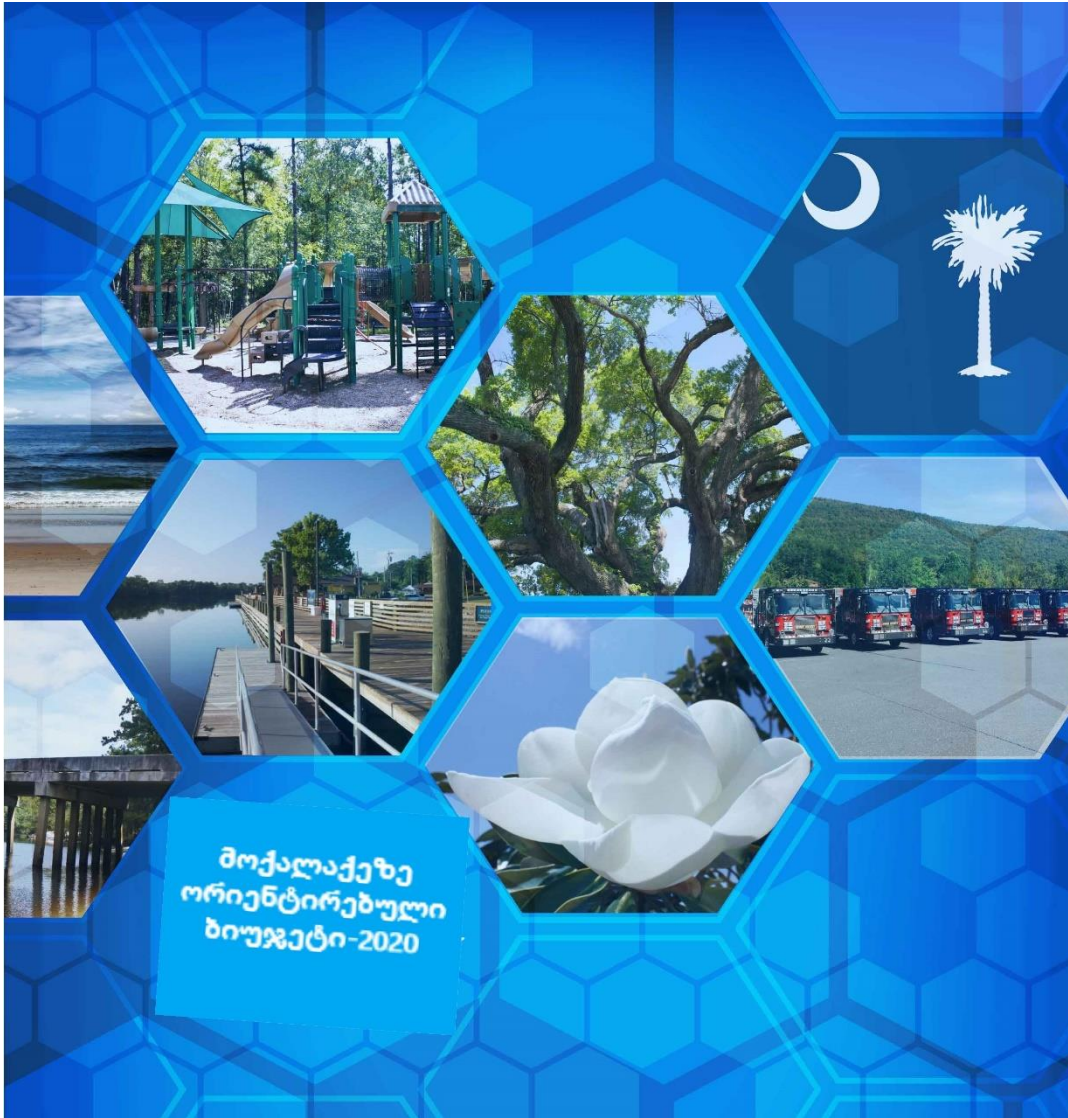

მოქალაქეები მოაგროვებენ ფინანსურ ინფორმაციას და უკეთ გაიგებენ თუ როგორ ნაწილდება თანხები ბიუჯეტიდან. შეიტყობენ მომავალი წლის ბიუჯეტის სიახლეების, ცვლილებების და დაფინანსების ახალი ინოვაციური მიდგომების შესახებ, რომელსაც გაუზიარებენ მათ გარშემო მყოფ ყველა დაინტერესებულ პირს.

მოქალაქეებს ექნებათ შესაძლებლობა, რომ ჩაერთონ ბიუჯეტის დაგეგმვის პროცესში, თავიანთი შეხედულისამებრ გადაანაწილონ საბიუჯეტო სახსრები, როგორც პრიორიტეტების, ასევე მხარჯავი დაწესებულებების მიხედვით საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ვებ-გვერდზე განთავსებული ელექტრონული მოდულის მეშვეობით.

საზოგადოების ყველა დაინტერესებული მოქალაქე თვალს მიადევნებს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს ვებ-გვერდზე (www.mof.ge) ბიუჯეტის შესრულების კვარტალურ და წლიურ ანგარიშებს. განსაკუთრებით ნიშნულთანაა ამ პროცესში მათი ჩართვა, რადგან ურთიერთანამშრომლობის შედეგად მიწოდებული ფინანსური ინფორმაცია იქნება მოსახლეობისთვის გასაგებ/მარტივად აღქმად ენაზე და უფრო მეტად გამჭვირვალე.

ბიუჯეტის გამჭვირვალობასთან დაკავშირებული კითხვები შეგიძლიათ გამოგ ზავნოთ შემდეგ ელექტრონულ მისამართზე:

Budget.transparency@mof.ge

